

Univerzita Karlova v Praze
Právnická fakulta

Andrej Urban (diplomant)

Právna a sociálna regulácia alkoholizmu

Diplomová práce

Vedoucí diplomové práce: PhDr. Gabriela Munková, CSc.

Katedra: Katedra pracovního práva a práva sociálního zabezpečení

Datum vypracování práce (uzavření rukopisu): 30. 06. 2008

Prohlašuji, že jsem předkládanou diplomovou práci vypracoval samostatně za použití zdrojů a literatury v ní uvedených.

.....
Andrej Urban

Predložené tlačené exempláre práce sa zhodujú s elektronickým.

Pod'akovanie

Na tomto mieste chcem pod'akovať vedúcej diplomovej práce, pani PhDr. Gabriele Munkovej za cenné pripomienky a rady, za ochotu konzultovať a riešiť sporné otázky a to aj mimo dobu konzultačných hodín a pracovných dní.

V Prahe dňa:

1. septembra 2008

ĎAKUJEM.

Obsah

OBSAH	1
ÚVOD	3
1 STRUČNÝ NÁHLED DO HISTORICKÉHO „PRAVEKU“ ALKOHOLIZMU	6
1.1 KONZUMNÉ NÁVYKY A PRVÉ REGULAČNÉ NORMY	6
1.2 OBJAV DESTILÁCIE	8
2 ZVYKLOSTI A SPOTREBA ALKOHOLU V SÚČASNOSTI V ČESKEJ REPUBLIKE A V EURÓPE	10
2.1 SÚČASNÁ SITUÁCIA V SPOTREBE ALKOHOLU V ČESKEJ REPUBLIKE.....	10
2.2 „ALKOHOL V EURÓPE“- NIEKTORÉ ÚDAJE ZO SPRÁVY PRE EU	13
2.3 ZDELENIE KOMISIE EU.....	14
3 VÝVOJ PRÁVNEJ ÚPRAVY PRIMÁRNE UPRAVUJÚCEJ PROBLEMATIKU SPOTREBY ALKOHOLU NA ÚZEMÍ ČR	16
3.1 OBDOBIE DO VZNIKU PRVEJ REPUBLIKY	16
3.2 MEDZIVOJNOVÉ OBDOBIE	17
3.3 POVOJNOVÁ ÚPRAVA	18
3.3.1 Zákon 87/ 1948 Sb.....	18
3.3.2 Zákon 120/1962 Sb.....	19
3.3.3 Zákon 37/1989 Sb.....	20
4 VÝVOJ LIEČEBNÝCH A PORADENSKÝCH INŠTITÚCIÍ V ČESKOSLOVENSKEJ REPUBLIKE	21
5 SÚČASNÁ PRÁVNA ÚPRAVA	24
5.1 MEDZINÁRODNÉ SÚVISLOSTI	24
5.2 VNÚTROŠTÁTNA ÚPRAVA	25
5.3 ZÁKON 379/2005 SB.	26
5.3.1 Opatrenia k predchádzaniu a zmiernenia škôd spôsobených tabakovými výrobkami, alkoholom a inými návykovými látkami.	30
5.3.2 Vyšetrenie prítomnosti alkoholu alebo inej návykovej látky.....	31
5.3.3 Záchytky	32
5.3.4 Preventívne opatrenie	32
5.3.5 Typy odbornej starostlivosti poskytované osobám škodlivo užívajúcim legálne a nelegálne drogy a osobám závislým na drogách	33
5.3.6 Organizácia a vykonávanie protidrogovej politiky.....	34
5.3.7 Správne delikty a sankcie	35
5.4 OBECNE ZÁVÄZNÉ VYHLÁŠKY	36
5.4.1 Podmienky vydania obecné záväznej vyhlášky regulujúcej konzumáciu alkoholu na verejnosti.	37
5.5 PRIESTUPKY FYZICKÝCH OSÔB NA ÚSEKU OCHRANY PRED ALKOHOLIZMOM	39
5.5.2 Konzumácia alkoholu a cestná premávka v ustanoveniach priestupkového zákona.	42
5.6 OD PRIESTUPKU K TRESTNÉMU ČINU	44
5.7 OCHRANA PRED ALKOHOLIZMOM V TRESTNOPRÁVNEJ ROVINE.....	47
5.7.1 Príčinnosť vs. alkoholické opojenie.....	48
5.7.2 Trestný čin Opilství	49
5.7.3 Ochranné liečenie	51
5.7.4 Nedovolená výroba lihu § 194a	52

5.7.5 Ochrana mladistvých pred spustnutím spôsobeným konzumáciou alkoholu	54
5.7.6 Zhrnutie	58
5.8 DAŇOVÁ POLITIKA	58
5.8.1 Ekonomika a alkohol v európskom rozmere	59
5.8.2 Zhrnutie	60
5.9 CIVILNOPRÁVNE DÔSLEDKY ALKOHOLIZMU	60
5.9.1 Úprava v občianskom zákoníku	61
5.10 TERAPAEUTICKÉ KLUBY V OBČIANSKOM SEKTORE	62
6 ZÁVER	64
BIBLIOGRAFIA	67
PRÍLOHOVÁ ČASŤ	70
ZUSAMMENFASSUNG	77

Úvod

Alkohol a jeho konzumácia je významný fenomén, ktorý sprevádza ľudstvo na ceste dejín už od skorých „počiatkov“. Súčasť civilizácie, vykresľovaná väčšinou v negatívnom svetle, predsa neodstrániteľná, pretrvávajúca dlhé stáročia, vzbudzujúca polemiky a diskusie. Alkohol polarizuje spoločnosť, rozdeľuje do názorových skupín. Alkohol je zdrojom a zároveň priepasťou ekonomického rozvoja, je sociálnym „tmelom“ a súčasne semä rozpadu nejednej rodiny či dokonca spoločnosti. Na jednej strane zúfalé výkriky po náprave, na druhej tolerancia k alkoholizmu spojená s celkovou nevôľou k zmene. Alkoholizmus je téma mnohých vied a vedných odborov od medicíny cez sociológiu, právo až k náboženstvám. Problematika alkoholizmu pre svoj multidisciplinárny charakter vyžaduje komplexné riešenie zasahujúce rôzne zložky životnej sféry. V súčasnosti je adiktológia tým vedným odborom, ktorý sa snaží uchopiť problematiku návykových látok komplexne. Súčasťou adiktologie je aj právna stránka problematiky, ktorá je v tejto práci centrom pozornosti. Cieľom práce je podať ucelený a kritický pohľad na právne inštitúty a možné právne postupy v regulovaní spoločenských vzťahov, ktorých kvalitatívnu stránku indikuje konzumácia alkoholu, ktoré nesú následky konzumácie alkoholu. Účelom je zamyslieť sa na možnostiach zmeny postojov spoločnosti a na právnej úprave *de lege ferenda*.

Právo, súčasť spoločenských vzťahov

Právo je veda, ktorá sa zaoberá prostredím pre uskutočňovanie medziľudských vzťahov. Chráni hodnoty, avšak samo hodnoty nevytvára. Tie sa tvoria v zložitom historickom procese interakcií. Právna axiológia (náuka o hodnotách) vychádza predovšetkým z empirických sociologických výskumov zisťujúcich hodnotovú orientáciu ľudí, spoločnosti.¹ Hodnotová orientácia, prostredníctvom politiky je úzko spätá s normotvorbou. Hodnoty sú účelom a právo prostriedkom k dosiahnutiu účelu.² Každá ingerencia štátu však musí mať pevne stanovené mantinely, ktorými sú v súčasnosti predovšetkým základné práva a slobody. Práve v tom spočíva ich podstata, že napomáhajú pri riešení konfliktu hodnôt. Pri úprave konzumácie alkoholu sú konfrontované viaceré individuálne či celospoločenské hodnoty ako je sloboda jedinca, liberalizácia vlastníctva, bezplatné či úplatné zdravotníctvo a podobne. Je pritom potrebné tieto hodnoty starostlivo porovnávať a hľadať najšetrnejšie riešenie z hľadiska zásahu štátu a najúčelnejšie z hľadiska zdravej spoločnosti a blahobytu jedinca. Právo je vlastne výsledkom konfliktov záujmov v spoločnosti a jeho obsah je určený

¹ Porov. BOGUSZAK, JIŘÍ – ČAPEK, JIŘÍ – GERLOCH, ALEŠ: *Teorie práva*. Praha : EUROLEX Bohemia, 2001; str. 258

² Tamže, str. 259

výsledkom tohto stretu záujmov.³ Právo je reflexia záujmov, je obecné prijaté a uznané. Pri utváraní práva je dôležité dbať na to, aby sa obsah normy nedostal do výrazného konfliktu so spoločenskou mienkou, lebo dlhšie trvanie tohto konfliktu nutne povedie k zmene práva. Konflikt hodnôt je hybnou silou tvorby práva. „*S otázkou podmienenosti realizácie práva*“ súvisí stupeň právneho povedomia a akceptácia práva.⁴ Ak sa verejná mienka nestotožňuje s hodnotami presadzovanými platným právom, znamená to ohrozenie chovania v súlade s právom a spôsobuje substitúciu noriem.

Konzumácia alkoholu ako istá spoločenská hodnota presahuje hranice moderných štátov. Je to dedičstvo spoločnosti, z tohto hľadiska kompaktného celku, preto jeho riešenie vyžaduje viac-menej integrálny prístup. Alkohol a vzťahy s ním spojené sa vyvíjali dlhé tisícročia, čím sa vytvorila hodnota s veľmi stabilnou pozíciou v živote európskej ale i celosvetovej spoločnosti. Aby sme lepšie pochopili „silu alkoholu“ je potrebné aspoň stručne nahliadnuť do jeho dejín. V úvodných častiach práce je podaný stručný prehľad o vývoji návykov konzumácie alkoholu z globálneho hľadiska. Sú spomenuté prvé, zachovalé normy regulujúce danú problematiku. V nadväzujúcej časti sú prezentované štatistické údaje spotreby alkoholu na národnej a európskej úrovni (štatistické údaje sa však naďalej nachádzajú i v ďalších častiach a kapitolách práce - pozri napr. kapitolu: 5.7.5 – a v prílohách). Cieľom je, pomocou dostupných údajov, poukázať na kvantitatívnu stránku problematiky, spojenú s množstvom nepriaznivých následkov vyvolaných alkoholizmom. Tieto štatistické údaje sú výsledkami rôznych šetrení a prieskumov na národnej i celoeurópskej úrovni, ktoré sú prístupné verejnosti. Problematika alkoholizmu je problém známy už tisícročia a jej právna úprava nie je objavom modernej doby. V akej podobe existovala na území ČR a ako sa vyvíjala, o tom pojednáva ďalšia časť práce.

Na základe výsledkov nadnárodných šetrení konzumných návykov a jeho dôsledkov boli prijaté medzinárodné dokumenty, ktoré viac-menej determinujú vnútroštátne úpravy. Preto aj popis súčasného právneho rámca začína popisom dokumentov, ktorých vplyv sa prejavil najviac v súčasnej úprave.

V centrálnej časti diplomovej práce sú pomerne podrobne a kriticky analyzované najfrekvencovanejšie normy upravujúce vo väčšej či menšej miere užívanie a následky užívania alkoholu.

³ Tamže, str. 278

⁴ BOGUSZAK, JIŘÍ – ČAPEK, JIŘÍ – GERLOCH, ALEŠ: *Teorie práva*. Praha : EUROLEX Bohemia, 2001; str. 32

Metóda práce

V práci sú syntetizované poznatky z rôznych literárnych zdrojov. Štatistické údaje sú prevzaté zo zverejnených dokumentov a štúdií publikovaných na internete a v Štatistickom lexikóne. Súčasná právna úprava, platné normy sú podrobené analytickej kritike vo svetle existujúcej judikatúry Ústavného súdu ČR.

Orientácia v práci:

Citáty sú vyznačené kurzívou a úvodzovkami s číselným odkazom. Slová, slovné spojenia v úvodzovkách bez kurzívy a číselného odkazu sú mienené metaforicky, symbolicky. Číslo v hornom indexe pri jednotlivých vetách odkazuje na zdroj (v poznámke pod čiarou uvedené slovom Porov.). Ak je číselný odkaz uvedený pri nadpise, znamená to, že príslušná stať bola spracovaná na základe prameňa uvedeného v číselnom odkaze. Zákonné ustanovenia, iné normy, paragrafy, citáty z paragrafov sú vyznačené kurzívou bez úvodzoviek a číselného odkazu (ich zdroj je označený priamo v texte).

1 Stručný náhľad do historického „praveku“ alkoholizmu

1.1 Konzumné návyky a prvé regulačné normy

Alkohol zrejme patrí medzi najstaršie pramene opojenia človeka. Dá sa predpokladať, že človek prišiel do styku s účinkami alkoholu po požití nejakého skvaseného ovocia, neskôr skvaseného obilia alebo skvasenej medoviny.⁵ Účinky, spájané s mysticizmom tajomného stavu predurčili neochvejnú miesto alkoholu pri kultových, náboženských obradoch. Zmienky nachádzame v mytológiách mnohých národov.⁶ Výsada piť patrila spočiatku šamanom, kňazom, vodcom, náčelníkom. Nepochybne to súviselo s náročnosťou zaobstarávania a uchovávaní alkoholických nápojov. S vývinom poľnohospodárstva sa spájajú aj prvé dochované dôkazy o užívaní opojných nápojov z doby 7. a 6. tisícročia pred Kr. v Prednej Ázii.⁷ Základom každodennej stravy v Egypte a Mezopotámii bol chlieb, cibuľa a pivo. Hlinené tabuľky z Mezopotámie vypovedajú, že už pred 5000 rokmi sa v Mezopotámii varilo viac druhov piva.⁸ „*O rozšírenosti pitia svedčia aj slávne Chamurapiho zákony*“⁹, v ktorých nachádzame aj tri články z 282-och, ktoré súvisia s pitím piva a to: § 108 – ak krčmárka prijala viac zrna (platidlo) alebo striebra za pivo, ako jej patrilo, hodili ju do vody a utopili.¹⁰ Už tu máme dôkaz o „štátnej“ regulácii ceny a predaja alkoholu. Trest za tento podvod bol vskutku veľmi krutý. Dôvodom bolo zabránenie podvodného, zákerného zbohatnutia. Môžeme predpokladať, že náklonnosť k návyku a neblahé účinky alkoholu boli dobre známe. A známe boli aj jeho hospodársky využiteľné stránky, v prospech kráľovskej pokladne. § 109 trestá krčmárku za nezaistenie a neprivedenie sprisahancov, podvratníkov u ktorej sa schádzajú.¹¹ Krčmárka suplovala úlohu dozorcov poriadku (dnešných správnych orgánov) a niesla zodpovednosť za plnenie tejto verejnej funkcie.¹² Nakoniec § 110 vyslovuje trest

⁵ Porov. HOUSER, PAVEL : *Dějiny alkoholu i alkoholismu ve všech podobách*. [on-line], 30.12. 2003, [cit. 11.4.2008], dostupné na :

<<http://www.scienceworld.cz/sw.nsf/mytologie/F5F164C320F36C93C1256E970048FB25?OpenDocument&cas=1>>

⁶ Porov. BÚTORA, MARTIN: *Mne sa to nemôže stať – sociologické kapitoly z alkoholizmu*. Martin: Osveta, 1989, str. 58

⁷ Tamže, str. 58

⁸ Tamže, str. 59

⁹ BÚTORA, MARTIN: *Mne sa to nemôže stať – sociologické kapitoly z alkoholizmu*. Martin: Osveta, 1989, str. 59

¹⁰ Porov. *Hammurabi's code of laws* (1780 B.C.). [on-line], [cit. 14. 4. 2008], dostupné na :

<<http://www.unesco.org/delegates/iraq/hamurabi.htm>>

¹¹ Tamže.

¹² V súčasnosti by obdobná povinnosť, hoci verejne prospešná, neobstála z dôvodu bezpečnosti a ochrany zdravia a života a z dôvodov uplatnenia ďalších zásad výkonu správnej činnosti. Existuje však všeobecná oznamovacia povinnosť pri istých trestných činoch – pozri § 168 Trest. zák.

upálením pre chrámovú kňazku a velekňazku za vstup do krčmy a stíha ostatné kňazky za rovnaký zločin.¹³

Ku konzumentom piva patrili i Sumeri, Egypťania, Babylončania Germáni i Slovania. Egypťania varili pivo z kvasených chlebov, ktoré aj pražili, čím dosiahli horkastú chuť nápoja. Víno patrilo vyšším vrstvám.¹⁴ Víno uchovávali v zapečatených hlinených nádobách, na ktorých uvádzali rok zberu, niekedy aj meno vinohradníka a polohu vinice.¹⁵ Opitosť bola súčasťou náboženských obradov, zdrojom extázy pri oslavách na počesť bohyně Tefnuty.¹⁶ Veľkými milovníkmi vína boli Chetiti, Feničania či Peržania. Grécky historik Herodotos opisuje zvláštny zvyk Peržanov v 5. stor. pr. Kr., ktorý spočíval v tom, že najzávažnejšie rozhodnutia prijímali v podnapitom stave. Keď sa im rozhodnutie pozdávalo i v triezvosti, riadili sa podľa neho. A naopak, veci prejednané v triezvom stave museli byť rozvážené i v podnapitom stave.¹⁷ V starovekej Číne a neskôr v Japonsku fermentovali ryžu a výťažok destilovali (čínske Sančo, japonské Saké). Čínsky cisár Wu-Wong už roku 1220 pr. Kr. vydal nariadenie, podľa ktorého sa trestali všetky osoby pristihnuté pri opití. V Indii museli muži pristihnutí pri opití piť z rozžeravenej nádoby horúce víno, vriacu vodu, vrele mlieko až k smrti. Opité ženy boli vyhánané z domu a na čelo im vypaľovali horúcim železom tvar nádoby, z ktorej pili.¹⁸

Kým v starovekých štátoch bola konzumácia vína skôr výsadou, celkom bežnou sa stala v antickom Grécku. Gréci ako prví vytvorili rozsiahlu „vínnu“ mytológiu. Bohom vína, opojenia, extázy je Dyonízos od ktorého pochádza vinič. Práve na jeho počesť sa konali pijanské oslavy – poetické orgie. O víne sa pochvalne zmieňuje už Homér, súčasne však upozorňuje i na tienisté stránky tohto moku. Pitie vína v Grécku je nerozlučne spojené s hostinami tzv. symposion. A podobne duchu ruskej múdrosti, že alkoholik sa od nealkoholika odlišuje tým, že ožran neprednesie prípitok, začínali i sympóziá propómatom – akýmsi prípitkom.¹⁹

Nebolo symposion ako symposion, ako píše Platón v spise nesúci tento názov: *“Pretože sa pre nevdelanosť nedokážu niektorí ľudia pri pití baviť ani sami so sebou, musia si pribrať na*

¹³ Porov. Hammrabi's code of laws (1780 B.C.). [on-line], [cit. 14. 4. 2008], dostupné na : <http://www.unesco.org/delegates/iraq/hamurabi.htm>

¹⁴ Porov. BÚTORA, MARTIN: Mne sa to nemôže stať – sociologické kapitoly z alkoholizmu. Martin: Osveta, 1989, str. 60

¹⁵ Tamže.

¹⁶ Porov. HOUSER, PAVEL : *Dějiny alkoholu i alkoholismu ve všech podobách*. [on-line], 30.12. 2003, [cit. 11. 4. 2008], dostupné na :

<http://www.scienceworld.cz/sw.nsf/mytologie/F5F164C320F36C93C1256E970048FB25?OpenDocument&cas=1>

¹⁷ Porov. BÚTORA, MARTIN: Mne sa to nemôže stať – sociologické kapitoly z alkoholizmu. Martin: Osveta, 1989, str. 62

¹⁸ *História alkoholu*. [on-line], [cit. 10. 4. 2008], dostupné na : <http://alkoholy.szm.sk>

¹⁹ Porov. BÚTORA, MARTIN: Mne sa to nemôže stať – sociologické kapitoly z alkoholizmu. Martin: Osveta, 1989, str. 71

*pomoc tanec či zvuk píšťal. V lepšej spoločnosti stačia si však bez týchto hlúposti, i keď by vypili mnoho vína.*²⁰ Z filozofov sa proti opilstvu vyslovovali viacerí, okrem Platóna Sokrates, Herakleitos, Plutarchos, stoici. Spoznali spoločensky škodlivé následky nadmerného pitia a varovali pred nimi. V antickom období sa taktiež objavili pokusy o reguláciu alkoholizmu. Solónove zákony trestali opilcov pokutami, pokiaľ boli pristihnutí na verejnosti. Ak to nevedlo k náprave, trestalo sa smrťou.²¹

V starej Sparte zas úmyselne opíjali otrokov a opitých ich ukazovali mládeži, aby ju zastrášili a vzbudili v nej odpor k vínu.²²

Víno bolo taktiež obľúbeným nápojom Rimanov. Hypokrates (460-370 pr. Kr.), otec lekárstva popísal možnosti využitia liečivých a utlmujúcich účinkov vína, opojné účinky a odporúčal abstinenciu. Nadmerné požívanie vína značnou mierou prispelo k politickému, hospodárskemu a kultúrnemu úpadku Rímskej ríše. Zaujímavosťou bolo právo každého Rimana zabiť svoju ženu, ak ju našiel opitú.²³

Z najrozšírenejších svetových starovekých náboženstiev iba islam zakázal požívanie alkoholu. Ostatné náboženstvá, zjednodušene povedané, varujú pred opilstvom, odsudzujú ho a jeho následky, ale samotnú konzumáciu nezavrhnú.

Skúsenosti starovekých civilizácií s drogou alkohol neboli ničím výnimočným. Alkohol nepoznali len niektoré, menšie a izolované civilizácie. Alkohol sa vďaka svojim vlastnostiam prikladal zvláštny význam a preto sa skoro objavili zákony upravujúce pitie, či skôr správanie človeka v súvislosti s pitím, filozofické, etické zásady proklamujúce triezvosť, sebakontrolu.

1.2 Objav destilácie

Kvasením sa dosahuje iba určitý stupeň alkoholu v nápojoch. Alkohol totiž zabíja kvasinky a tým sa celý chemický proces zastavuje. Staroveké civilizácie „tvrdý“ alkohol nepoznali. Destiláciu ako prví uskutočnil ešte pred rokom 1000 po Kr. arabský chemik Jabir ibn Hayyan (i názov alkohol je arabského pôvodu: al-kohl, al-ka-hal) a Európa sa s objavom

²⁰ HOUSER, PAVEL : *Dějiny alkoholu i alkoholismu ve všech podobách*. [on-line], 30.12. 2003, [cit.11.4.2008], dostupné na :

<<http://www.scienceworld.cz/sw.nsf/mytologie/F5F164C320F36C93C1256E970048FB25?OpenDocument&cas=1>

²¹ Porov. BÚTORA, MARTIN: Mne sa to nemôže stať – sociologické kapitoly z alkoholizmu. Martin: Osveta, 1989, str. 73

²² Porov. *História alkoholu*. [on-line], [cit. 10. 4. 2008], dostupné na: < <http://alkoholy.szm.sk>>

²³ Tamže.

zoznámila až vďaka križiackym výpravám.²⁴ „Zrejme nezávisle na arabocho objavili destiláciu Čiňania.“²⁵

V stredoveku alkohol používali ako liek a pili ho aj kvôli nedostatku zdravotne nezávadnej vody. Alkoholizmus bol rozšírený, avšak neexistovalo jeho dôsledné sledovanie, štatistiky a popis. Nebolo výnimkou, že právo variť pivo, páliť pálenku si osobovala šľachta. Snažila sa toto právo čo najvýnosnejšie speňažiť. Na území Uhorska bola obľúbená metóda nariaďovať poddaným piť v panských krčmách, alebo naturálna výplata (pre baníkov, kňazov, učiteľov atď.) vo forme alkoholu.²⁶ Alkoholizmus sa značne rozrástol prívom chudobného obyvateľstva do priemyselných centier v dobe priemyselnej revolúcie. Benjamin Rush (americký lekár a signatár deklarácie nezávislosti USA) v roku 1784 popísal pitie alkoholu ako chorobu. Magnus Huss, švédsky psychiater, v roku 1852 vydal prácu popisujúcu chronický alkoholizmus – ako prvý ju označil za chronickú chorobu. V roku 1960 prof. Jelínek vo svojej známej monografii navrhol typológiu (typológia = náuka zaoberajúca sa spôsobom triedenia jednotlivých javov do určitých typových skupín) alkoholizmu.²⁷ Alkohol dokázal ľudí zviest', nasadil im „ružové okuliare“, zmiernil útrapy, ktoré sa stali znesiteľnejšími, stal sa súčasťou kolektívnej zábavy. Dlhú históriu majú aj snahy o zamedzenie šírenia konzumu alkoholu (napr. Mohamed zakazoval konzum alkoholu). Koncom 19. storočia bola v Ženeve založená organizácia Modrý kríž, ktorá pomáhala bojovať proti alkoholizmu výkladom Písma a vykonávala prácu pri záchrane alkoholikov.²⁸ V novších obdobiach je známy americký pokus o zavedenie prohibície v 20. rokoch. Prohibícia žalostne zlyhala a viedla naopak k rozmachu organizovaného zločinu.

²⁴ Porov. *História alkoholu*. [on-line], [cit. 10. 4. 2008], dostupné na: <<http://alkoholy.szm.sk>>

²⁵ HOUSER, PAVEL : *Dějiny alkoholu i alkoholismu ve všech podobách*. [on-line], 30.12. 2003, [cit.11.4.2008], dostupné na : <<http://www.scienceworld.cz/sw.nsf/mytologie/F5F164C320F36C93C1256E970048FB25?OpenDocument&cas=1>>

²⁶ Porov. BÚTORA, MARTIN: *Mne sa to nemôže stať – sociologické kapitoly z alkoholizmu*. Martin: Osveta, 1989, str. 80

²⁷ Porov. *História alkoholu*. [on-line], [cit. 10. 4. 2008], dostupné na: <<http://alkoholy.szm.sk>>

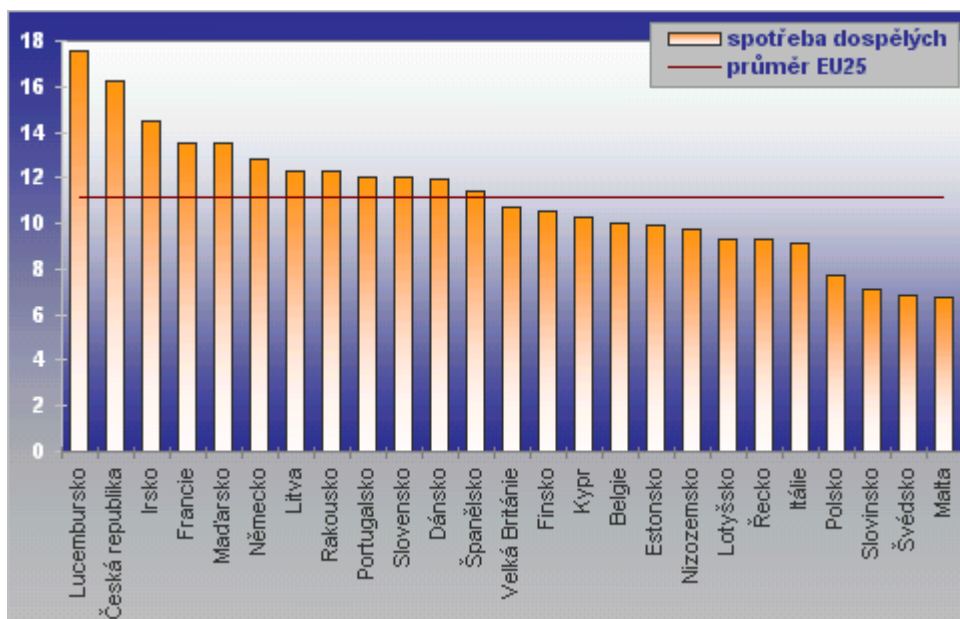
²⁸ *Modrý kríž v České republice*. [on-line], [cit. 10.4.2008], dostupné na : <<http://www.modrykriz.org/E5A64936-C01B-4FDA-883F-86B61C9FEC58.html>>

2 Zvyklosti a spotreba alkoholu v súčasnosti v Českej republike a v Európe

2.1 Súčasná situácia v spotrebe alkoholu v Českej Republike

Postoj spoločnosti k pitiu v ČR je nadmieru tolerantný. Dôvodom je humanitná, sociálno-kultúrna evolúcia, ktorej zložkou je, medzi inými, aj nepoddajný vzťah k spotrebe alkoholu, predovšetkým piva. Obyvatelia ČR patria v prepočte na obyvateľa k špičke v celosvetovom rebríčku konzumácie piva a patrí im popredné miesto v poradí konzumentov alkoholických nápojov.²⁹ Spotrebu alkoholu dlhodobo sleduje a porovnáva Svetová zdravotnícka organizácia WHO, ktorá zhromažďuje údaje o výrobe, predaji, spotrebe a vývozu od národných štatistických úradov. Hodnoty sú prepočítavané a vyjadrené pre 100% lieh a osoby staršie 15 rokov.³⁰

Graf 1: Priemerná ročná spotreba alkoholu (v litroch čistého liehu) na 1 osobu starších 15 rokov v porovnávaných 25 štátoch Európy v roku 2001³¹

Najviac spotrebovaného alkoholu pripadlo v roku 2001 na osobu v Luxemburgu. Česká republika sa umiestnila na nechvályhodnom druhom mieste. Pre ospravedlnenie však slúži fakt, že podiel na spotrebe alkoholických nápojov môžu mať v nemalej miere turisti, ktorí

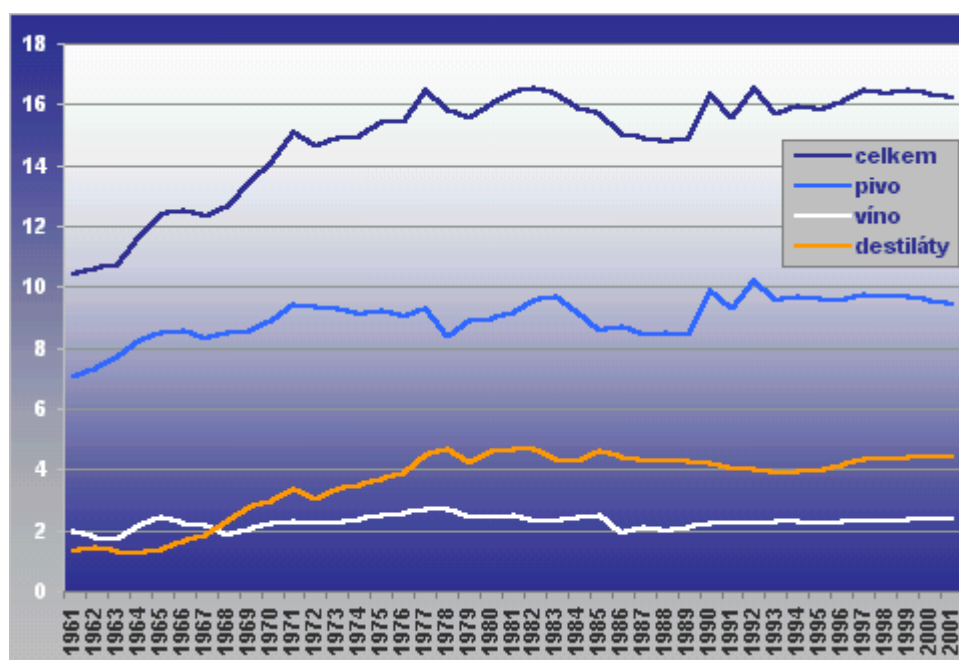
²⁹ Porov. BÚTORA, MARTIN: Mne sa to nemôže stať – sociologické kapitoly z alkoholizmu. Martin: Osveta, 1989, str. 194

³⁰ Porov. VRÁNA, KAREL : *Analýza : Zvyklosti spotreby alkoholu v České republice*. [on-line], 12.10. 2005, [cit. 15.6. 2008], dostupné na : <http://www.demografie.info/?cz_detail_clanku&artclID=182>

³¹ Tamže.

neraz prichádzajú práve za historickým klenotom, zlatým mocom – českým pivom, za „13. prameňom Karlovarských kúpeľov – Becherovkou a rad vyhľadávaných alkoholických nápojov uzaviera absint, ktorý je v mnohých krajinách EU zakázaný. Spotreba alkoholu podľa grafu je zrejme výrazne skreslená v Maďarsku a na Slovensku, ktorých umiestnenie vylepšuje spotreba neregistrovaného „načierno“ doma páleného alkoholu. V druhej polovici minulého storočia spotreba alkoholu priemerne stúpala. Nasledujúca tabuľka sleduje skladbu a spotrebu jednotlivých druhov nápojov v ČR

Graf 2: Vývoj priemernej ročnej spotreby alkoholu na 1 osobu 15+ (v litroch čistého alkoholu)³²

Z grafu je zřejmé, že najvyšší podiel na celkovej konzumácii alkoholu, podľa očakávaní má práve pivo. Jeho spotreba v priemere skôr vzrastá, alebo si drží úroveň. Znepokojivejšia je však spotreba destilátov, ktorých konzumácia výrazne stúpala od 60. rokov minulého storočia.

Údaje Českého statistického úradu o spotrebe alkoholu prepočítaného na spotrebu 100% liehu na osobu sa výrazne líšia od údajov publikovaných WHO. Podľa údajov ČSU sa spotreba pohybuje okolo 10 litrov 100% liehu na osobu za rok. Rozdiel v údajoch je spôsobený tým, že metóde prepočtu na obyvateľa sa neberie do úvahy vekové hľadisko a priemer tak vylepšujú osoby mladšie 15 rokov.³³ Nasledujúce tabuľky o spotrebe alkoholu podľa ČSU:

³² VRÁNA, KAREL : *Analýza : Zvyklosti spotřeby alkoholu v České republice*. [on-line], 12.10. 2005, [cit. 15.6. 2008], dostupné na : <http://www.demografie.info/?cz_detail_clanku&artclID=182>

³³ Porov. VRÁNA, KAREL : *Analýza : Zvyklosti spotřeby alkoholu v České republice*. [on-line], 12.10. 2005, [cit. 15.6. 2008], dostupné na : <http://www.demografie.info/?cz_detail_clanku&artclID=182>

Vývoj celkovej spotreby alkoholu (v litroch na osobu) v Českej republike

	1980	1985	1990	1995	2000	2003
100% alkohol	9,0	9,0	8,9	9,4	9,9	10,2
destiláty (40%)	6,8	6,6	7,2	7,9	8,3	8,4
pivo	148,5	146,9	155,2	156,9	159,9	161,7
vino	14,1	15,3	14,8	15,4	16,1	16,3

Vývoj spotreby alkoholu podľa údajov ČSU v posledných rokoch (v litroch na osobu)

	2000	2001	2002	2003	2004	2005
100% lieh	9,9	9,9	10,0	10,2	9,8	10,2
40% des.	8,3	8,2	8,3	8,4	7,6	7,8
vino	16,1	16,2	16,2	16,3	16,5	16,8
pivo	159,9	156,9	159,9	161,7	160,5	163,5

Ústav zdravotníckych informácií a statistiky Českej republiky (ÚZIS ČR) sleduje zvyklosti v spotrebe alkoholu u populácii staršej 15 rokov. Ako posledné sú momentálne dostupné na internetovej sieti údaje z roku 2002 a poskytujú prehľady o spôsoboch konzumácii na reprezentatívne vybranej vzorke respondentov. Spotreba alkoholu sa skúma z hľadiska druhu alkoholických nápojov, z hľadiska veku a pohlavia, z hľadiska dosiahnutého vzdelania, skúma sa spotreba pri rozličných situáciách ako aj nadmerná konzumácia za behom posledných 4 týždňov, ako aj konzumácia za posledný týždeň. (pozri prílohu č. 1).³⁴ Závažným zistením je pomaly, ale neustále vzrastajúci počet respondentov nadmerne užívajúcich alkoholické nápoje. V roku 2002 sa k nadmernému pitiu priznalo 12,3 % mužov a 2,3 % žien.³⁵ Iné odhady hovoria, že problém s konzumáciou alkoholu má každý 4 muž a každá 10 žena a že počet závislých na alkohole sa pohybuje okolo počtu 26 000 obyvateľov ČR.³⁶ Alarmujúca je hlavne spotreba medzi mládežou (pozri kapitolu 5.7.5). Alkohol nepriaznivo pôsobí na zdravie organizmu a podieľa sa zbytočne na mortalite obyvateľstva a to v súvislosti s úrazmi a množstvom ochorení úzko spätých s alkoholom. Jedná sa o ochorenia tráviaceho, kardiovaskulárneho, nervového systému, imunologické poruchy, pľúcne onemocnenia, kostrové a svalové oslabenia, poruchy plodnosti a ohrozenie tehotenstva,

³⁴ Aktuální informace č. 09/02 - Šetření zdravotního stavu české populace (EUROHIS 2001) Díl XI.: Spotřeba alkoholu. [on-line], [cit. 12.6. 2008], dostupné na :

<http://www.uzis.cz/download.php?ctg=20&search_name=alkohol®ion=100&kind=21&mnu_id=6200

³⁵ Sledovalo sa Pitie nadmerných dávok aspoň raz za týždeň. Porov. SOVINOVÁ, HANA – CSÉMY, LADISLAV : *Kouření cigaret a pití alkoholu v České republice*, Státní zdravotní ústav, Praha, ISBN-80-7071-230-9, str. 39

³⁶ *Závislost na alkoholu jako výzva státu i občanskému sektoru*. [on-line], 17. 1. 2008, [cit. 1. 6. 2008], dostupné na : <http://www.lucienne.cz/644684-zavislost-na-alkoholu-jako-vyzva-statu-i-obcanskemu-sektoru.php>

vrátane zvýšeného rizika predčasného pôrodu a nízkej pôrodnej váhy novorodencov.³⁷ Spolupôsobí pri vzniku a prehlbovaní psychických porúch ako je delírium tremens, Korsakovova alkoholická psychóza, alkoholická halucinóza, alkoholická halucinatórna psychóza, alkoholická demencia.³⁸ Psychoaktívne účinky alkoholu závisia na skonzumovanom množstve, na osobných zdravotných fyzických i psychických predpokladoch a vplyv má aj sociálne prostredie.³⁹ Za škodlivé sa považuje také pitie, ktoré vedie k poškodeniu zdravia, rozpadu rodiny a priateľských vzťahov, spôsobujúce stratu životných cieľov alebo zmenu týchto cieľov na jediný, ktorým je „flaša“. Nadmerné užívanie - abúzus – indikuje zvyčajne chorobu alkoholizmu s kódom diagnózy F10.⁴⁰ Alkoholizmus, hoci sa lieči, je vo svojej podstate nevyliciteľná nemoc a len máloktorému pacientovi sa podarí vyhnúť sa návratu k pitiu. Objavili sa však názory, že konzumácia malých dávok alkoholu priaznivo pôsobí na koronárny systém srdca a znižuje jeho ochorenia. Podľa týchto štúdií je možné znížiť riziko srdечných ochorení konzumáciou jedného alkoholického nápoja (doporučuje sa väčšinou kvalitné víno) obdeň. Pri zvýšení dávky na 2 nápoje už sa už naopak zvyšuje riziko srdcových porúch.⁴¹

2.2 „Alkohol v Európe“ – niektoré údaje zo správy pre EU⁴²

Alkohol v Európe – správu pre EU vypracovali P. Anderson a B. Baumberg, Institute of Alcohol Studies, Veľká Británia, v júli 2006. Správa je „celoeurópskou analýzou účinkov alkoholu z hľadísk zdravotných, sociálnych a ekonomických. Správa nahliada na politiku regulácie spotreby alkoholu ako na opatrenie súžiace záujmom verejného zdravia a spoločenského blaha prostredníctvom ich účinkov na zdravotné a sociálne faktory a činitele“. Tento náhľad má slúžiť k „mobilizácii lokálnych, štátnych, národných a medzinárodných zdrojov pre zabezpečenie podmienok, v ktorých môžu byť ľudia zdraví“.⁴³

So správy vyberám niekoľko zaujímavých údajov týkajúcich sa spotreby a následkov spotreby alkoholu:

³⁷ Porov. SOVINOVÁ, HANA – CSÉMY, LADISLAV : *Kouření cigaret a pití alkoholu v České republice*, Státní zdravotní ústav, Praha, ISBN-80-7071-230-9, str. 34

³⁸ Porov. *Vplyv alkoholu na zdravie*. [on-line], [cit. 8.6. 2008], dostupné na: <<http://alkoholy.szm.sk/vplyv.htm>>

³⁹ Porov. CHROMÝ, JAKUB : Podávání alkoholických nápojů mládeži v kriminologických a trestněprávních souvislostech, In: *Trestněprávní revue*, 2007, č. 4, s. 102 – 106

⁴⁰ Porov. *Závislost na alkoholu jako výzva státu i občanskému sektoru*. [on-line], 17. 1. 2008, [cit. 1. 6. 2008], dostupné na : <http://www.lucienne.cz/644684-zavislost-na-alkoholu-jako-vyzva-statu-i-obcanskemu-sektoru.php>

⁴¹ Porov. SOVINOVÁ, HANA – CSÉMY, LADISLAV : *Kouření cigaret a pití alkoholu v České republice*, Státní zdravotní ústav, Praha, ISBN-80-7071-230-9, str. 34-35

⁴² Porov. ANDERSON, PETER – BAUMBERG, BEN : *Alkohol v Evropě – Zpráva pro Evropskou unii- Souhrn*, Institute of Alcohol Studies, Anglie, jún 2006, [on-line], [cit. 10.6. 2008], dostupné na :

<http://ec.europa.eu/health-eu/doc/alkoholineu_sum_cz_en.pdf>

⁴³ Tamže.

So súčasnou spotrebou 11 litrov 100% liehu na dospelú osobu obsadila Európa 1. miesto v konzumácii alkoholu na svete. Alkohol vôbec nepije 55 miliónov Európanov (15%) a s ohľadom na tento počet pripadá na zvyšok obyvateľstva spotreba o veľkosti 15 litrov čistého liehu na dospelú osobu za rok. Takmer polovica tohto množstva je konzumovaná vo forme piva t. j. 44%, 34% tvorí víno a 23% destiláty. Konzumácia piva prevažuje na severe, víno sa pije hlavne v južných a v juhozápadných oblastiach.

Spotreba alkoholu má množstvo nepriaznivých účinkov na životy jednotlivcov i spoločnosti. 7 miliónov jednotlivcov uviedlo, že sa podnapitím stave zaplietli do ruvačky. Alkohol sa spolupodieľa vysokou mierou na trestnej činnosti. V Európe sa náklady trestných činov zavinených alkoholom v roku 2003 odhadujú na 33 mld. Euro. Škody na majetku spôsobené podnapitými vodičmi motorových vozidiel dosahujú úroveň 10 mld. Euro. Podľa odhadov je v Európe závislých na alkohole 23 miliónov osôb. Alkohol stojí v EU za úmrtím približne 195 000 osôb ročne. Alkohol je po fajčení a nadváhe (z celkového počtu porovnávaných 26 štátov) tretím najrizikovejším faktorom vplyvu na zdravie ľudí v EU. Alkohol má nepriaznivé účinky nie len na samotného konzumenta, ale škodí i prostrediu v ktorom alkoholik žije. V EU žije 5 až 9 miliónov detí v rodinách poškodených chovaním alkoholického člena rodiny. Približne 60 000 novorodencov sa rodí v dôsledku užívania alkoholu počas tehotenstva s podpriemernou pôrodnou váhou.

„Na základe vyhodnotení existujúcich štúdií sa celkové hmotné náklady na alkohol v EU v roku 2003 odhadovali v výške 125 mld. Eur (79 – 220 mld. Eur), odpovedajúce 1,3% HDP. Nehmotné náklady, ktoré ľudia vynakladajú – predovšetkým – v súvislosti so zdravotnými ťažkosťami zraneniami a stratenými životmi ako dôsledok škôd zavinených alkoholom sa v roku 2003 odhadovali na čiastku 270 mld. Euro.“⁴⁴

2.3 Zdelenie Komisie EU⁴⁵

Alkohol a následky spotreby alkoholu, nie sú izolovaným ani izolovateľným problémom samostatných štátov tvoriacich priestor európskeho spoločenstva. Hoci legislatívna úprava spotreby alkoholu sa nenachádza v centre pozornosti Európskej Únie, predsa nie je možné riešiť problematiku izolovane a je namieste určiť minimálny rámec právnej úpravy.

24. 10. 2006 aj na podklade vypracovanej správy prijala Európska komisia zdelenie obsahujúce stratégiu Európskej Únie v oblasti podpory členských štátov pri zmiernení škodlivých účinkov spôsobených alkoholom. Zdelenie vymedzilo hlavné priority medzi ktoré

⁴⁴ Tamže.

⁴⁵ Porov. Komise přijala sdělení o zmírnění škodlivých účinků způsobených alkoholem v Evropě. [on-line], 25.10.2006 [cit. 10.6. 2008], dostupné na :

http://ec.europa.eu/ceskarepublika/press/press_releases/061025_a_cs.htm

patrí: ochrana mladých ľudí a detí, zníženie počtu zranení a úmrtí pri dopravných nehodách spôsobených požitím alkoholu, predchádzanie zranením u dospelých a zníženie negatívnych dopadov na hospodárstvo, zvýšenie povedomia o dopadu škodlivej konzumácie alkoholu na zdravie a získanie dôveryhodných štatistík. Komisia v zdení uviedla aj možné oblasti, v ktorých EU môže podporiť aktivity členských štátov, ktorými sú napr.: financovanie prostriedkov na podporu a tvorbu projektov verejného zdravia a výskumu, výmenou osvedčených postupov zameraných na znižovanie konzumácie alkoholu mladistvými, využívane spolupráce pri informačných kampaniach alebo boj proti riadeniu motorových vozidiel pod vplyvom alkoholu. Ďalej uviedla, že bude spolupracovať s členskými štátmi na vytváraní stratégie zníženia konzumácie alkoholu mladistvými prostredníctvom výmeny účinných postupov pri riešení takých otázok ako je predaj a podávanie alkoholu mladistvým, marketing a mediálne vytváraný image alkoholu. Prostredníctvom programu verejného zdravia podporí projekty, ktoré prispievajú k zmierneniu škodlivých účinkov obzvlášť u malých detí a u mladistvých ako aj projekty sledujúce konzumné návyky mladistvých a jednorazové nadmerné pitie alkoholu. V zdení Komisia konštatovala, že v danej oblasti nebude navrhovať právnu úpravu na európskej úrovni a hlavnú zodpovednosť poniesú aj naďalej členské štáty. Komisia iba podporuje aktivity a koordinuje prípadnú spoluprácu členských štátov. Zdenie mapuje úspešné kroky zmiernenia konzumácie a následkov konzumácie alkoholu. Odporúča usporadúvanie akcií zlepšujúcich informovanosť spotrebiteľa na mieste predaja, priamo na produktoch alebo pracoviskách, navrhuje vekové obmedzenia predaja a podávania alkoholu, vzdelávanie mladých ľudí a rodičov, zavedenie nulovej hladiny alkoholu v krvi pri riadení motorového vozidla a opatrenia proti jazde pod vplyvom alkoholu.

Česká právna úprava reflektuje takmer všetky tieto odporúčania a to predovšetkým v zákone č. 379/2005 Sb. o opatreniach k ochrane pred škodami pôsobenými tabákovými výrobkami, alkoholom a jinými návykovými látkami.

Právna úprava prechádzala menšími či väčšími zmenami, avšak existovala, dá sa povedať od počiatkov Českého kráľovstva. Aj to svedčí len o „pokročilom veku“ problematiky alkoholizmu.

V ďalšej časti je opísaný vývoj vnútroštátnych noriem a je predstavená stručná analýza „protialkoholických“ zákonov.

3 Vývoj právnej úpravy primárne upravujúcej problematiku spotreby alkoholu na území ČR

3.1 Obdobie do vzniku prvej republiky

Prvé dokumentované preventívne protialkoholické opatrenie na území ČR pochádza pravdepodobne zo začiatku 2. tisícročia, kedy knieža Břetislav I. roku 1039 v Poľskom Hniezdne vyhlásil zákony – dekréty, medzi ktorými nachádzame aj článok V o zrušení krčiem: „*Krčmu, která jest kořen všech špatností, odtud pocházejí krádeže, vraždy, smilstva a všechny špatnosti, kdo zřídí nebo kdo zřízenou za plat převezme: krčmář, jestliže bude postižen, ať je veden ke středu tržiště, přivázan k sloupu a mrskán pruty jak dlouho by biřic chtěl, avšak jeho věci ať nesbírá fiskus, ať nepropadají komoře knížecí, nýbrž ať jsou pod zemí pohřbeny, aby se nikdo neposkrvnil nabytím tak prokletým. Pijáci pak, kdyby byli postiženi v krčmě, ať nevyjdou z vězení, dokud by nesložili 300 denárů pro knížecí komoru.*“⁴⁶

Z obdobia stredoveku sa nezachovala žiadna všeobecne platná úprava problematiky alkoholizmu. Bolo to spôsobené tým, že tieto záležitosti si šľachta upravovala sama vo svojich poddanstvách. V tomto období prežil zrejme alkoholizmus svoj najväčší rozmach. Šľachta v ňom spatrovala neobyčajný zdroj bohatstva a chudobe sa život zdal po pár dúškoch ihneď ľahší. Alkoholom dokonca zohrával úlohu naturálnej renty, keď sedliaci dostávali výplatu vo forme pijatiky v panských krčmách. Snahy o zmenu, o liečbu „*pálenečného moru*“ sa prejavili až v období osvietenstva.⁴⁷ V tom období bol prijatý aj zákon 67/1877 Zákonníku ríšskeho.

Hlavným úsilím zákona 67/1877 Zákonníku ríšskeho bola snaha zamedziť opilstvu. 1. paragraf stanovil, že *kdo byl v nějaké hospodě nebo šenkovně, na ulici nebo na nějakém jiném místě nalezen tak opilý, že by to zjevně dalo příčinu k pohoršení, bude potrestán vězením do jednoho měsíce nebo pokutou do 50 zlatých. Taktěž budou potrestáni majetníci hospod nebo šenkoven, kteří dávají alkoholické nápoje hostům, jenž jsou opilí, nebo osobám nedospělým.* Snahy prezentované dnešnými zákonmi nie sú ničím novým. Dôraznejšie sa zasiahlo voči tomu, *kdo byl do roka třikrát pro opilství potrestán, neboť tomu polický úřad zakázati na rok choditi do hospod neb šenkoven toho místa, kde bydlí, a nejbližšího okolí.* Zaujímavo a výchovne bolo formulované právo krčmára vymáhať dlh za nezaplatené nápoje, totiž, pokiaľ

⁴⁶ Břetislavova dekrety, *Společná Česko-Slovenská digitální parlamentní knihovna* [on-line], [cit. 28.4.2008], dostupné na : <http://www.psp.cz/eknih/snemy/b_dekreta.htm>

⁴⁷ Porov. BŮTORA, MARTIN: Mne sa to nemôže stať – sociologické kapitoly z alkoholizmu. Martin: Osveta, 1989, str. 79

host' dlžil za alkohol a nezaplatil, ďalšiu čiastku *za ktorou hospodský neb šenkýř podal lihový nápoj*, nemohol úspešne súdne vymáhať ani len započítať proti inej pohľadávke dlžníka. Krčmár mal povinnosť vyvesiť znenie zákona v reči užíwanej na danom mieste, aby sa hostia riadili podľa neho. Za porušenie tejto povinnosti bol pokutovaný čiastkou 50 zlatých. Tento zákon platil naďalej i po vzniku Československa.

3.2 Medzivojnové obdobie

Za prvej republiky bol vydaný tzv. Holitcherov zákon - č. 86/1922 Sb., *ktorým se omezuje podávání alkoholických nápojů*, ako aj vykonávacie vládne nariadenie č. 174/1922 Sb.. Podávať alkoholické nápoje mladistvým, čiže osobám, ktoré neprekročili 16. prípadne 18. rok života vo *verejných miestnostiach, na výletných a pútnických miestach k použitiu na mieste* a bolo zakázané aj keď mali zákonný doprovod. Použitím na mieste sa rozumela konzumácia vo všetkých miestnostiach a miestach⁴⁸, ktorým živnostník disponoval. Za trestno-správne zodpovedných boli považovaní jednak živnostníci, ktorí predali – podali alkohol, ich zamestnanci, pokiaľ nedbali príkazu zamestnávateľa a jednak rodičia a pestúni, ktorí vedeli a súhlasili s požívaním alkoholického nápoja mladistvým. Predaj alkoholu mladistvým, *ktoré je odnášejí mimo výčep k požívaní osobám dle zákona toho k tomu oprávněným, nespadá pod tento zákaz*, čo odráža značnú dôveru voči mladistvým. Dnes by obdobná dôvera vyslovená v zákone sotva obstála. Pivo a víno mohli byť podávané po dovŕšení 16 rokov a to po preukázaní úradným potvrdením, z ktorého bol jednoznačne určiteľný vek osoby. Zákon teda zaviedol prohibíciu do 16-tich rokov a po dovŕšení čiastočnú prohibíciu. Zaujímavý bol zákaz podávať tvrdý alkohol na tanečných zábavách a to v čistej podobe tak i ako prísadu k iným nápojom (k čaju, ku káve atď.). Neskôr sa ukázalo, že toto ustanovenie nepokrývalo prípady, keď si návštevníci tanečných zábav priniesli samy iný „zakázaný“ alkohol a mnohí to vy(zne)užívali. Živnostníci mali povinnosť na viditeľnom mieste vyvesiť zreteľnú „*vyhlášku*“ o zákazoch. Za porušenie zákona boli živnostníci trestaní pokutou od 20 Kč do 10.000 Kč a v prípade nevyožiteľnosti pokuty náhradným väzením od 24 hodín do 3 mesiacov. Po opakovanom porušení im mohlo byť odňaté živnostenské oprávnenie. Uloženie trestu pozbavenia oprávnenia nebolo povinnosťou úradu, ale bola mu daná možnosť voľného uváženia. Ostatných zodpovedných trestali pokutou od 20 Kč do 1000 Kč, alebo náhradným väzením od 24 hodín do 14 dní. Kontrolou boli poverené *orgány veřejné správy státní, municipální a obecní, zvláště orgány policejní*.

Tieto normy však, ako sa dozvedáme z dôvodovej správy vládneho návrhu ďalšieho protialkoholického zákona z roku 1946 a ich dodržovanie nebolo dostatočne kontrolované

⁴⁸ Záhradky, terasy a podobne.

a mali slabú pozíciu v právnom povedomí.⁴⁹ Ministerstvo zdravotníctva vedomé si nepriaznivého stavu, aby zabránilo „neblahým následkom stále sa šíiaceho alkoholizmu, vyzvalo obežníkom zo dňa 11. septembra 1946, všetky kompetentné orgány a úrady, aby dbali na prísne dodržovanie ustanovení zákona č. 86/1922 Sb., ako aj vládneho nariadenia č. 174/1922 Sb.“⁵⁰

3.3 Povojnová úprava

3.3.1 Zákon 87/ 1948 Sb.

Prvým zákonom po druhej svetovej vojne bol zákon č. 87 z roku 1948 o potieraní alkoholizmu. Zameral sa na osobnú zodpovednosť jedinca za svoje zdravie. Zmenila sa kvalifikácia alkoholických nápojov tým spôsobom, že po novom sa za ne považovali nápoje s 0,75 objemových percent alkoholu oproti predchádzajúcej úprave s 0,5% alkoholu. Právne prostriedky v novom zákone, ktorými národné zhromaždenie chcelo bojovať proti alkoholizmu možno rozdeliť do troch skupín. Prvú skupinu tvorili prostriedky prevencie, druhú prostriedky čiastočnej prohibície a tretiu prostriedky represie.⁵¹

Medzi prevenčné zarad'oval zákon vo svojich úvodných ustanoveniach výchovu k striedmosti, prieskum príčin a následkov alkoholizmu a ich odstránenie. Preventívnu starostlivosť vykonávali ústavy národného zdravia, ktoré boli zriadené zákonom č. 49/1947 Sb. o poradenské zdravotní péči, prostredníctvom svojich poradní.⁵² Mali predovšetkým výchovnú úlohu, čiže zdôrazňovaním poznatkov o škodlivých následkoch užívania odradzovať od spotreby alkoholu. Stredobodom pozornosti sa stal zdravý fyzický vývoj mladistvých a ich rodinného života. Na osoby, ktoré si privodili poškodenie zdravia, či vzbudili verejné pohoršenie mali poradne pôsobiť radou, poučením a výstrahou. Týmto osobám bola uložená povinnosť zúčastniť sa prednášok organizovaných poradňou či abstinenčným spolkom a podrobiť sa prehliadke v poradni. Ak dosiahli štádium choroby v pravom slova zmysle, malo sa im nariadiť odborné liečenie. Do boje proti alkoholizmu sa zapojili podľa § 2, ods. 2 zákona č. 49/1947 Sb. dobrovoľné organizácie sociálne - zdravotnej starostlivosti a to predovšetkým abstinentenské spolky so svojou výchovnou a propagačnou činnosťou.

Ďalším nosným pilierom právnej regulácie alkoholizmu bolo posilnenie čiastočne prohibičného opatrenia. Obmedzenie platilo bezpodmienečne pre všetky osoby pod vekovou

⁴⁹ *Vládní návrh zákona o potírání alkoholismu z roku 1948.* Společná Česko - Slovenská digitální parlamentní knihovna, [on-line], [cit. 21. 4. 2008], dostupné na : <http://psp.cz/eknih/1946uns/tisky/T1113_00.htm>

⁵⁰ Tamže.

⁵¹ Tamže.

⁵² Tamže

hranicou 18 rokov a osoby staršie v prípade stavu podnapitosti či opitosti. Neplatilo pre mladistvých, ktorí donášali pivo dospelým – pri schvaľovaní zákona zrejme zapracovali poľnohospodársky lobisti, ktorých by sa tento zákaz, podľa dôvodovej správy najviac dotkol hlavne v období žatvy, „*kdy se vyžaduje krajní vypětí pracovní u dospělých*“.⁵³ Zákaz požívať tvrdý alkohol na tanečných zábavách, okrem vína a piva, pretrvával naďalej a bol rozšírený aj na prípady, ktoré zákon dovedy nepostihoval (už nezáležalo na tom, či si alkohol priniesol niekto sám, či ho kúpil na mieste, alebo nadobudol iným spôsobom). Zákon oprávňoval národný výbor, aby v istých dňoch na istých miestach zakázal predaj alkoholu okrem piva a vína. Sledoval sa tým zámer, aby sa predišlo nadmernej konzumácii a vzniku konfliktov v istých rizikových dňoch na rizikových miestach (napr. výplata, verejné zhromaždenia, pochody).

Tretiu skupinu ustanovení zákona tvorili represívne normy, ktoré postihovali osoby porušujúce stanovené zákazy, tak napríklad ten, kto podal mladistvému, alebo mu umožnil piť alkohol a zároveň bol osobou zodpovednou za mladistvého, podľa dikcie zákona mal byť potrestaný *tuhým vzením od jedného do šiestich mesiacov*. Vedľa tuhého vzenia sa udeľovali pokuty alebo odňatie živnostenského oprávnenia natrvalo alebo na určitú dobu. V roku 1950 prijatý zákon č. 86 (trestní) zaviedol možnosť uložiť páchateľovi trestného činu, ktorý sa *oddáva nadmernému užívaniu alkoholických nápojov* ochranné liečenie v liečebnom ústave.⁵⁴

3.3.2 Zákon 120/1962 Sb.

Zákon č. 120/1962 Sb., o boji proti alkoholizmu koncepčne nepriniesol žiadnu zmenu. Boj proti alkoholizmu naďalej prebiehal v troch rovinách a to prevencia, prohibícia s represiou a liečba, avšak nanovo zaviedol variant nútenej liečby (§13 ods. 2), takzvaného *výmeru*, ktorý nariad'oval správny orgán (napr. zdravotný odbor okresného národného výboru).⁵⁵ Oproti zákonu z roku 1948 nehovorí už len o národných výboroch, ako kompetentných orgánoch v boji proti alkoholizmu, ale určil povinnosť zriadiť protialkoholické zbory národných výborov na krajskej, okresnej a prípadne miestnej úrovni. Ústredný protialkoholický zbor pri ministerstve zdravotníctva koordinoval činnosť ostatných zborov. Jeho štatút schvaľovala vláda. Členov ústredného zboru menoval minister zdravotníctva. Okrem „klasických“ činností ako je šírenie osvetu, kontrola a zaistenie dodržovania zákona, mali protialkoholické zbory na starosť aj riadne zásobovanie

⁵³ *Vládní návrh zákona o potírání alkoholismu z roku 1948*. Společná Česko - Slovenská digitální parlamentní knihovna, [on-line], [cit. 21. 4. 2008], dostupné na : <http://psp.cz/eknih/1946uns/tisky/T1113_00.htm>

⁵⁴ Porov. POPOV, PETR : Z historie léčby alkoholismu v českých zemích. In: *Adiktologie*, 2005, č. 2 – supplementum, s. 234- 241

⁵⁵ Tamže.

nealkoholickými nápojmi. Zákon po novom výslovne zakázal domácu výrobu pálenky. Domáca výroba bola zaradená do trestného zákona a platí dodnes. Pokiaľ sa nápravné opatrenia nejavili u alkoholika dostatočnými a nadmernou konzumáciou mohli byť poškodené ekonomické záujmy rodiny alkoholika, alebo osôb voči ktorým mal vyživovaciu povinnosť, mohol príslušný odborový orgán alebo predstavenstvo družstva po jednaní s miestnym národným výborom, v súčinnosti s protialkoholickým zariadením rozhodnúť, že mzda, prípadne jej časť, bude odvádzaná určitej osobe. Správa generálneho prokurátora z roku 1970 však upozornila na to, že uplatňovanie sankcií podľa zákona je dôsledné len na úseku dopravy.⁵⁶ Chýbala však kontrola v sektore reštauračných služieb pri podávaní alkoholických nápojov mladistvým a podnapitým osobám. Za dôvod boli označené chýbajúce kontrolno-sankčné právomoci protialkoholických zborov pri dohľade nad dodržiavaním zákona. Účinná kontrola a represia tak ostala celkom v réžii Verejnej Bezpečnosti.⁵⁷

Trestný zákon 140/1961 Sb. podobne ako jeho predchodca dával možnosť ukladať ochranné protialkoholické ústavné liečenie. Liečba sa vykonávala v zdravotníckych lôžkových zariadeniach až po výkone trestu odňatia slobody. V rokoch 1967-69 bola vyskúšaná liečba 50 alkoholikov už behom výkonu trestu odňatia slobody priamo v nápravných zariadeniach.⁵⁸ Tento postup ostáva zachovaný dodnes, hoci sa už dávnejšie diskutuje a zmenu poradia a to tak, že páchatel' trestného činu by sa najprv liečil a až po tom by nastúpil výkon trestu odňatia slobody. Výchovná funkcia trestu by tak zrejme bola účinnejšia, lebo závislosť bráni odsúdenému pochopiť nebezpečnosť svojho jednania, zatiaľ čo mu myseľ.

3.3.3 Zákon 37/1989 Sb.

Zákon č. 37/1989 Sb., o ochrane před alkoholismem a jinými toxikomániami, bol prijatý ešte pred politicko-spoločenskými zmenami v roku 1989. V platnosti ostal so šiestimi novelizáciami až do roku 2006, kedy ho nahradil nový zákon 379/2005 Sb., o opatřeních k ochraně před škodami působenými tabákovými výrobky, alkoholem a jinými návykovými látkami. Zákon sa členil do 4 častí. Prvá časť obsahovala základné ustanovenia v ktorých boli vymedzené základné pojmy: alkoholizmus a iné toxikománie, alkoholické nápoje, iné návykové látky, fajčenie a osoby závislé. Druhá časť zákona konkretizovala prostriedky ochrany pred alkoholizmom a inými toxikomániami a povinnosti organizácií a občanov.

⁵⁶ Porov. SPRINGER, ERICH: príhovor k zákonu 120/1962 Sb., *ČNR 1969 – 1971, 13. schůze, část 15/16, Společná Česko-Slovenská digitální parlamentní knihovna* [on-line], [cit. 9.5.2008], dostupné na : <http://www.psp.cz/eknih/1969cncr/stenprot/013schuz/s013015.htm>

⁵⁷ Tamže.

⁵⁸ V roku 1967 bolo uložených 500 ochranných liečení. Tamže.

Ochrana sa uskutočňovala výchovou, obmedzujúcimi opatreniami, ošetrovaním v protialkoholickej záchytnej stanici, preventívnou starostlivosťou, sociálnou starostlivosťou, ukladaním pokút podľa zákona a postihom podľa iných právnych predpisov. Časť 3. rozdeľuje a popisuje kompetencie správnych orgánov na úseku ochrany pred alkoholizmom. Právomoc a pôsobnosť člení jednak medzi ústredné orgány štátnej správy a jednak medzi samosprávne územné celky v ich samostatnej pôsobnosti. Štvrtá časť obsahuje záverečné a zrušujúce ustanovenia. A vlastne tento zákon je predvojom súčasnej právnej úpravy, ktorá vo svojej podstate neprináša razantné zmeny týkajúce sa konzumácie alkoholu. Z dôvodu vyhnutia sa duplicity rozboru je zákon 37/1989 Sb. ponechaný bokom pozornosti.

Z vývoja zákonov je viditeľné, že dôraz sa kládol na sekundárnu a terciárnu zónu, čiže na prohibičné príkazy a satisfakčné – represívne ustanovenia. Prevencia zaostávala a dodnes pokulháva za spomenutými oblasťami úpravy, v zákone bola limitovaná na zákazové ustanovenia, ktoré mali pôsobiť preventívne. Reparácia životného štýlu jedinca, narušeného alkoholizmom, prebiehala – prebieha dodnes v prvom rade v liečebných zdravotníckych ústavoch. Nemaľú úlohu v prevencii a poliečebnej starostlivosti zohrali v Československu liečebné ústavy a poradenské kluby. Nasledujúca časť mapuje ich vznik a rozvoj.

4 Vývoj liečebných a poradenských inštitúcií v Československu.⁵⁹

Hlučných opilcov rušiacich nočný klud páchajúcich výtržníctva či vzbudzujúcich verejné pohoršenie mali na starosť represívne orgány mestskej stráže, četníctva, polície. K doprave opilcov používali dopravné prostriedky tak napr. v Prahe na konci 19. storočia košatinu (penál, etui) – jednalo sa o dvojkoľesové, ľudskou silou poháňané vozidlo, na ktoré nakladali opilcov. Neskôr to boli sanitky Škoda 1203, motorové vozidlá polície. Tieto fakty načrtávajú dilemu prístupu k opilcom – choroba ktorú je potrebné liečiť a patrí do sanitky, či výtržníctvo, ktoré je treba trestať a namiesto je policajné auto. Na začiatku 20. storočia umiestňovali opilcov (samozrejme nie pri hlbokom bezvedomí – tí boli ošetrení v nemoci) v policajných celách. Ani jedno z riešení nebolo vyhovujúce, lebo opilci boli často krát po prebudení agresívni a zdravotný personál ich nezvládal a na policajných stanicích hrozila ujma na zdraví z nedostatku ošetrovania. Zmena nastala až v roku 1951, kedy jeden z najzapálenejších bojovníkov za triezvosť MUDr. Jaroslav Skála, tri roky po založení protialkoholického oddelenia U Apolináře v Prahe, otvoril protialkoholickú záchytnú stanicu. Inštitúcia postrádala represívny charakter. Ponúkala nadväzujúce služby od rozhovorov až po

⁵⁹ Porov. POPOV, PETR : Z histórie liečby alkoholizmu v českých zemích. In: *Adiktologie*, 2005, č. 2 – supplementum, s. 234- 241

ústavnú liečbu. Zdôrazňoval sa jej preventívny a liečebný účel, čím si vydobyla originalitu a prvenstvo vo svete. Názvom Záchytná stanica propagovala filozofiu včasného záchytku problému a snahu zabrániť zdravotným, sociálnym ťažkostiam. Za prvých 5 rokov bolo v Apolinári ošetrovaných približne 20.000 osôb. Pokiaľ sa niekto ocitol viackrát na záchytnej stanici, podávalo sa hlásenie o záchytke ordinácii pre alkoholizmus a iné toxikománie podľa miesta bydliska. Ordinácia rozhodovala o ďalšej intervencii. Výchovne pôsobilo, že s opilcami, s ich hygienou museli pomáhať sami pacienti. Dnes už sídli záchytka na Bulovce. V roku 1955 bolo v Československu celkovo 17 záchytných staníc z toho 16 v Čechách a Morave a 1 na Slovensku. O desať rokov neskôr ich už bolo 48 a v roku 1989 viac než 70. Prvá vyhláška Ministerstva zdravotníctva upravujúca činnosť záchytných staníc pochádza z roku 1954. V 90. rokoch minulého stor. sa niektoré záchytné stanice transformovali na detoxikačné zariadenia. Sústredia sa hlavne na odvykaciu kúru a neprijímajú pacientov so závažnou akútnou intoxikáciou. Pred prijatím nového zákona 379/2005 Sb. existovalo na území ČR asi 30 záchytných staníc. Nový zákon zveril ich zriaďovanie do samostatnej pôsobnosti územných samosprávnych celkov.

Prvá protialkoholická poradňa bola založená v roku 1910 v Brne. V Prahe vznikla prvá poradňa v roku 1928 vo Vršoviciach. Do roku 1949 vzrástol počet poradní na 10 (oproti roku 1928 kedy existovali len 3) so 6000 evidovanými pacientmi. Za ďalších 6 rokov ich už pôsobilo na území Československa 140 a evidovali 39.500 pacientov, v roku 1965 už 87.000 pacientov.⁶⁰ V roku 2004 evidovali poradne približne 25.300 klientov liečiacich sa z alkoholovej závislosti (podľa údajov Ústavu zdravotných informácií).

Prvú protialkoholickú liečebňu založil v roku 1909 vo Veľkých Kunčicích katolícky kňaz Bedřich Konařík-Bečvan, ktorý stál aj pri zrode protialkoholickéj liečebne „Abstinentsní pensionát zámek Tuchlov a abstinentného zväzu v roku 1924 v Teplicích – Šanově. Liečba v penzionáte trvala niekoľko mesiacov až jeden rok a jej ťažisko spočívalo v pracovnej terapii, v práci v záhrade, v keramických a hračkárskych dielňach.⁶¹

Prvým povojnovým špecializovaným zariadením pre liečbu alkoholizmu sa stalo Protialkoholické oddelenie psychiatrickej kliniky Lekárskej fakulty Karlovej univerzity v Prahe U Apolináře. V Šternberku zahájila svoju činnosť v roku 1949 Léčebna pro alkoholiky a jiné naruživce. Protialkoholické oddelenie psychiatrickej kliniky sa na niekoľko desaťročí nerozlučne spája s menom svojho zakladateľa, MUDr. Jaroslava Skály. Vyskúšal v liečbu vytvorením negatívneho podmieneného reflexu voči alkoholu. Používal pritom injekcie emetinu (chemická látka vyvolávajúca zvracanie). Paverznú terapiu aplikoval už v roku 1925

⁶⁰ Porov. BŮTORA, MARTIN: Mne sa to nemôže stať – sociologické kapitoly z alkoholizmu. Martin: Osveta, 1989, str. 126

⁶¹ Tamže.

na Slovensku Dr. Svitek s použitím apomorfinu. Okrem dobrej spolupráce zdravotného personálu (od stredného zdravotného personálu, cez vysokoškolákov, psychológov až k lekárom) a samotných pacientov, kládol dôraz na podporu a pomoc rodiny a ďalších osôb dôležitých pre pacientov. MUDr. Skála propagoval aj iné spôsoby liečby alkoholizmu ako skupinovú psychoterapiu a svojpomocné aktivity. Založil socioterapeutický klub KLUS (klub ľudí usilujúcich o střízlivost). Pomáhal pri tvorbe protialkoholických poradní a ordinácií pre alkoholizmus a iné toxikománie. So spolupracovníkmi sa pričínil v roku 1973 o založenie stredísk protialkoholickéj ochrannéj liečby v nápravných zariadeniach Ministerstva spravodlivosti (prvé stredisko vo väznici na Pankráci).

Svojpomocné protialkoholické spolky nemajú v porovnaní s inými štátmi (USA, Nemecko, Švajčiarsko) dlhú tradíciu. Od roku 1845 boli zakladané spolky triezvosti, podiel na ich propagácii niesli i národní buditelia (napr. Jungman, na Slovensku štúrovci). K ideovej podpore svojou autoritou výrazne prispieval profesor, prezident T. G. Masaryk. Na VIII. medzinárodnom protialkoholickom zjazde sa prednáškou „*Sociální význam alkoholismu*“ prihlásil k abstinencii.⁶² V roku 1900 bol založený v Brne spolok abstinentov, v roku 1905 Zemský spolek proti alkoholismu. V roku 1922 vznikla organizácia zastrešujúca všetky združenia a odbory abstinentenské a protialkoholické pod názvom Československý abstinentní svaz. Tieto organizácie zohrali nenahraditeľnú úlohu pri preventívnej a osvetovej činnosti, informovali širokú verejnosť o problematike alkoholizmu, v poradňách prevádzkovali poradenskú činnosť. Jan Novotný, vyliečený alkoholik, inicioval zakladanie Klubov vyliečených alkoholikov, ktoré pomáhali hlavne s následným životom pacienta po terapii. Kluby vyléčených alkoholiků“ predstavovali jednu z mála u nás vzniklých inštitúcií, ktoré predbehli dobu – spoločenstvo Anonymných alkoholikov bolo v USA založené až v roku 1935.⁶³ Po víťaznom februári sa organizácie protialkoholickéj prevencie dostali pod právomoc a riadenie štátnych orgánov a inštitúcií, ktorými boli krajské a obvodné ordinácie a od roku 1957 to bol poradný orgán ministerstva zdravotníctva – Ústredný protialkoholický zbor, ktorý bol zrušený ministrom Rubášom v prvej polovici 90 rokov.

⁶² Porov. BÚTORA, MARTIN: Mne sa to nemôže stať – sociologické kapitoly z alkoholizmu. Martin: Osveta, 1989, str. 170

⁶³ Porov. BÚTORA, MARTIN: Mne sa to nemôže stať – sociologické kapitoly z alkoholizmu. Martin: Osveta, 1989, str. 280

5 Súčasná právna úprava

5.1 Medzinárodné súvislosti

Najaktívnejšou organizáciou v oblasti ochrany pred následkami vysokej spotreby alkoholu je Svetová zdravotnícka organizácia a jej európska kancelária, ktorá stojí za mnohými iniciatívami v tejto oblasti, ako je výkon výskumov, prijatie Charty, deklarácií, plánov, dohovorov, stratégií.⁶⁴

14. decembra 1995 v Paríži bola zástupcami vlád európskych štátov vrátane Českej republiky prijatá Európska charta o alkohole. V Charte sú obsiahnuté základné princípy podpory a ochrany zdravia a kvality života ľudí v súvislosti s konzumáciou alkoholu európskom regióne.⁶⁵ Z najdôležitejších zásad, k presadzovaniu ktorých sa prihlásili členské štáty, citujem tie najdôležitejšie:

„Všetci ľudia majú právo na rodinný, spoločenský a pracovný život chránený pred nehodami, násilím a inými negatívnymi dôsledkami súvisiacimi s alkoholom.

Všetci ľudia majú právo na objektívnu a úplnú informáciu a výchovu, začínajúcu sa už od útleho veku, o dôsledkoch pitia alkoholu na zdravie, rodinu a spoločnosť.

Všetky deti a dospelávajúci majú právo vyrastať v bezpečnom prostredí bez negatívnych dôsledkov pitia alkoholu, ako aj právo na ochranu pred propagáciou alkoholických nápojov.

Všetci ľudia, ktorých konzumácia alkoholu je hazardná alebo škodlivá, ako aj týmto postihnutí členovia ich rodín, majú právo na dostupnú liečbu a starostlivosť.

*Všetci ľudia, ktorí si neželajú piť alkohol, alebo nemôžu pre zdravotné či iné príčiny, majú právo na ochranu pred tlakmi piť alkohol, ako aj právo na podporu svojho triezveho spôsobu života“.*⁶⁶

Česká republika v rokoch 2000-2005 pristúpila a zaviazala sa plniť Európsky akčný plán o alkohole, ktorý bol vypracovaný a vyhlásený Svetovou zdravotníckou organizáciou. Niektoré tézy sa objavili v Českom vládnom dokumente: Dlhodobý program zlepšování zdravotního stavu obyvatelstva České republiky – zdraví pro všechny v 21. století.⁶⁷ Akčný

⁶⁴ Závíslost na alkoholu jako výzva státu i občanskému sektoru. [on-line], 17. 1. 2008, [cit. 1. 6. 2008], dostupné na : <http://www.lucienne.cz/644684-zavislost-na-alkoholu-jako-vyzva-statu-i-obcanskemu-sektoru.php>

⁶⁵ Porov. CHROMÝ, JAKUB : Podávání alkoholických nápojů mládeži v kriminologických a trestněprávních souvislostech, In: *Trestněprávní revue*, 2007, č. 4, s. 102 – 106

⁶⁶ Európska Charta o alkohole. [on-line], [cit. 9.6.2008], dostupné na :

<[http://www.rokovania.sk/app/material.nsf/0/626731238944BC36C1256C1600494514/\\$FILE/PRILOHA1.rtf](http://www.rokovania.sk/app/material.nsf/0/626731238944BC36C1256C1600494514/$FILE/PRILOHA1.rtf)>

⁶⁷ CSĚMY, LADISLAV – NEŠPOR, KAREL: *Evropský akční plán o alkoholu v České republice - žádný podstatný pokrok*. [on-line], [cit. 10.6.2008], dostupné na : <www.plbohnice.cz/nespor/eaapcz0.doc>

plán vytýčil úkoly v oblasti vysokej informovanosti o škodlivých účinkoch alkoholu so zameraním na mladých ľudí, vo vytvorení priaznivého verejného, súkromného a pracovného prostredia chráneného pred nepríjemnými situáciami spôsobených alkoholom. Proklamuje ochranu pred riadením vozidla pod vplyvom alkoholu a úpravu nápravy škôd spôsobených neukáznenými vodičmi. Akčný plán zdôrazňuje obmedzenú dostupnosť alkoholu a to daňovou a regulačnou, licenčnou politikou a čiastočne prohibičnou úpravou, potrebu obmedziť propagáciu alkoholu a to priamo a nepriamo formou zákazu sponzoringu. Ďalšie ciele sú stanovené pre oblasť liečby, zodpovednosti výrobcov alkoholických nápojov, prevenčného vzdelávania dospelých, v stanovení pôsobnosti a podpory nevládných organizácií a v realizácii monitorovacích programov.⁶⁸

Akčný plán sa naplňa zatiaľ len obmedzene, hoci vytvorený zákonný rámec reflektuje viac-menej stanovené ciele. Žiaľ medzinárodné dokumenty, proklamácie, charty, dohody, dohovory sú v tejto oblasti bez zodpovedajúcej vnútroštátnej úpravy iba morálnym, nevynútitelným záväzkom štátu a vo vzťahu občan – štát sa nijakým spôsobom neprejavia. A hoci znejú akokoľvek krásne a obsahujú vznešené ciele, v reálnych vzťahoch ostávajú na úrovni teórie. Plne ich vystihuje výrok jedného bulharského veľvyslanca, ktorý poznamenal že: „Medzinárodné právo je ako Pán Boh – každý o ňom hovorí, ale nikto ho doteraz nevidel“.⁶⁹

5.2 Vnútroštátna úprava

Súčasná právna úprava alkoholizmu nie je kodifikovaná, ale roztrúsená vo viacerých právnych predpisoch. Ak na problematiku alkoholu nazeráme zo širšieho uhľa pohľadu, nepochybne sem patrí obrovské množstvo predpisov obsahujúcich ustanovenia o alkohole.⁷⁰ V užšom slova zmysle je alkoholizmus, presnejšie prevencia, sankcie a odstraňovanie škodlivých následkov nadmerného užívania alkoholu upravené zákonom 379/2005 Sb., o opatreniach k ochrane pred škodami spôsobenými tabákovými výrobky, alkoholom a jinými návykovými látkami známeho v povedomí verejnosti hlavne ako „protikuřácky“ zákon, ďalej priestupkovým zákonom 200/1990 Sb., Trestným zákonom 140/1961 Sb. a zákonom č. 361/2000 Sb., o provozu na pozemních komunikacích. Do užšieho výčtu predpisov upravujúcich konzumáciu alkoholu je možné zaradiť i vyhlášky obcí vydaných v samostatnej

⁶⁸Porov. European Alcohol Action Plan 2000-2005. [on-line], 1. 10. 2004, [cit. 10.6.2008], dostupné na : http://www.euro.who.int/eprise/main/WHO/Progs/ADU/Policy/20020923_1

⁶⁹ Citát odznel na prednáške medzinárodného práva verejného a bol zaznamenaný v prednáškových poznámkach autora dipl. práce.

⁷⁰ Po zadaní hľadaného slova - alkohol- v počítačovom programe Zákon - sa zobrazí vyše 500 predpisov, v ktorých sa toto slovo vyskytuje a teda viac či menej súvisia so spotrebou, výrobou, distribúciou alkoholu.

pôsobnosti.⁷¹ Tieto zákony tvoria v súčasnosti jadro právnej úpravy v zápase s nepriaznivými konzekvenciami konzumácie alkoholu.

5.3 Zákon 379/2005 Sb.

Zákon 379/2005 Sb. je účinný od januára roku 2006 a nahradil predchádzajúcu právnu úpravu obsiahnutú v zákone 37/1989 Sb., o ochrane pred alkoholizmom a jinými toxikomaniami, vrátane vykonávacej vyhlášky 187/1999 Sb., ktorou sa provádí zákon o ochrane pred alkoholizmom a jinými toxikomaniami.

Ministerstvom zdravotníctva predložený vecný návrh bol vládou schválený 23. októbra roku 2000. V septembri 2001 bolo parlamentu predložené paragrafové znenie, ktoré však bolo vrátené ministerstvu zdravotníctva k prepracovaniu hlavne z dôvodu „spresnenia kompetencií krajov a obcí v náväznosti na práve prebiehajúcu reformu verejnej správy“.⁷² Konečnú podobu zákona schválil parlament až v roku 2005. Účelom zákona slovami vlády je: „vytvoriť účinné nástroje na ochranu spoločnosti, a zrejme detí v prenatálnom a postnatálnom živote i v dospievaní, pred škodami spôsobenými tabakovými výrobkami, alkoholom a návykovými látkami (Vláda ČR, 2003)“.⁷³

Zákon je členený na 8 častí. Prvá časť obsahuje úpravu samotnej problematiky, v ostatných sú zahrnuté zmeny iných zákonov. V stredobode našej pozornosti bude teda časť prvá, členená do ôsmich hláv. Účinnosť niektorých, častí, paragrafov bola oddialená. Naposledy, k súčasnému stavu, nadobudlo účinnosť ustanovenie o novele zákona 353/2006 Sb., o spotrebných daních, podľa ktorého *jednotkové balenie cigariet musí obsahovať najmenej 20 kusov cigariet.*

Účel zákona

Zmyslom zákona je stanoviť pravidla smerujúce k ochrane pred škodami spôsobenými legálnymi a nelegálnymi drogami, znížiť dostupnosť tabakových výrobkov a alkoholu a stanoviť pôsobnosť správnych úradov a orgánov územnej samosprávy pri ochrane pred škodami vyvolanými drogami. Druhý § v 11 bodoch. a) až k) vysvetľuje, upresňuje pojmy použité v zákone. Definície a) až f) vymedzujú pojmy prevádzkovateľ, predajne a stravovacie zariadenia, v ktorých sú dostupné legálne drogy, čiže alkohol a cigarety. Podľa bodu g) sa alkoholickým nápojom rozumie liehovina, víno a pivo alebo iný nápoj, pokiaľ obsahuje viac než 0,5 objemového percenta alkoholu. Oproti predchádzajúcemu zákonu došlo k zníženiu objemového percenta o 0,25 percentných bodov. Keby slovo *nápoj* bolo vykladané extenzívne, bolo by možné podradiť mu aj farmaceutické výrobky základom ktorých je lieh

⁷¹Pre ktoré zákonný základ nachádzame v predpise 379/2005 Sb. (pozri. časť 5.4).

⁷²GAJDOŠÍKOVÁ, HANA : Nová zákonná opatření k ochraně před škodami působenými užíváním legálních a nelegálních drog. In: *Adiktologie*, 2006, č. 1, s 57 - 65

⁷³Tamže.

(ktoré však podliehajú prísny m pravidlám registrácie – napr. Švédske kvapky, Ženšenové kvapky, kategorizované ako doplnky výživy, prípadne technický 60% lieh. Po bleskovej ankete náhodne navštívených lekární som zistil, že tieto produkty nie sú farmaceutmi považované za alkoholický nápoj pre svoj liečivý účinok a vysoký obsah bylinkových esencií. Pripustili, že niektoré doplnky výživy by po užití väčšieho množstva mohli privodiť alkoholické opojenie, ale vďaka nepríjemnej chuti, tráviacim, žalúdočným ťažkostiam vyvolaných vyššou dávkou a vďaka vysokej cene ich za týmto účelom nikto nekupuje.⁷⁴ Pod pojem lihovina (vzhľadom k tomu, že zákon hovorí o nápojoch) nie je možné zaradiť ani produkty alkohol síce obsahujúce ale určené k vonkajšiemu, prípadne k inému technickému a v žiadnom prípade nie k vnútornému, použitiu (medzi najnižšími sociálnymi vrstvami obľúbená alpa, či okená). Keby tomu bolo naopak, tak by to v praxi znamenalo napríklad zákaz predaja týchto výrobkov osobám mladším 18 rokov. Za zamyslenie stojí aj výklad ďalšieho pojmu a to škodlivé užívanie. Zákon pod pojmom škodlivé užívanie rozumie spôsob užívania tabakových výrobkov, alkoholu a iných návykových látok vedúci k poškodeniu telesného alebo duševného zdravia. Táto definícia je iste namieste, pokiaľ hovoríme o alkohole.⁷⁵ V dnešnej dobe je vedecky dokázané, že pitie alkoholu v malom množstve má blahé účinky na kardiovaskulárny systém a znižuje riziko srdcových ochorení. Odporúča sa väčšinou pitie kvalitného vína.⁷⁶ Ale o ostatných spomínaných výrobkoch a ich neškodlivom užívaní je možné vážne pochybovať.⁷⁷ Duševné zdravie je abstraktný pojem druhého stupňa a skrýva v sebe výkladové problémy. Je možné, že sa pozornosť pri praktickej aplikácii zákona tomuto pojmu bude vyhýbať a dôraz sa bude klásť na fyzické zdravie. V ďalšom bode §2 nachádzame definíciu škody spôsobenej tabakovými výrobkami, alkoholom a inými návykovými látkami. Sú to škody zahrňujúce poškodenie zdravia zrejme závažné chronické ochorenia, úrazy, otravy a škody spôsobené dopravnými nehodami, poškodenie plodu v tehotenstve, predčasné úmrtie, sociálne problémy, zrejme strata zamestnania a rodinné problémy vrátane ekonomických škôd súvisiacich s užívaním týchto látok, požiare, kriminalita. Definícia naznačuje demonštratívny výpočet možných škodlivých následkov že sa jedná o multidisciplinárny problém zahrňujúci nielen medicínske aspekty, ale taktiež

⁷⁴ Objavili sa už ja impulzy na razantné riešenie narastajúcej konzumácie alkoholu a to prostredníctvom primiešaných látok vyvolávajúcich dávenie po užití väčšieho množstva. Toto riešenie sa aplikuje i pri výrobe liekov schopných spôsobiť smrť. Človek ich po užití nadmerného, životu nebezpečného množstva, vydávi (napr. pre zabránenie samovražedných pokusov) .

⁷⁵ Porov. GAJDOŠÍKOVÁ, HANA : Nová zákonná opatření k ochraně před škodami působenými užívaním legálních a nelegálních drog. In: *Adiktologie*, 2006, č. 1, s. 57 - 65

⁷⁶ SOVINOVÁ, HANA – CSÉMY, LADISLAV : *Kouření cigaret a pití alkoholu v České republice*, Státní zdravotní ústav, Praha, ISBN-80-7071-230-9, str. 34

⁷⁷ Samozrejme ak odhliadneme od zdravotníckeho využitia konopia, morfeinu a iných návykových látok, čo však môžeme smelo, lebo z kontextu zákona nevyplýva, že by zákonodarca rozmýšľal týmto smerom

sociálne a ekonomické.⁷⁸ Definícia postráda logickú štruktúru, pôsobí dojom akoby zákonodarcovia vymenovali najpálčivejšie problémy súvisiace s užívaním drog a každý pritom pridal to svoje naj – najviac sa to zvyrazňuje „požiarmi na konci definície“. Dobré je však, že je naznačené aké rôznorodé negatívne môžu byť následky užívania drog. Je evidentné, že sa jedná iba o príkladný súpis a je tak ponechaný širší priestor subsumpcii prípadov pri aplikácii zákona.

„Protidrogovou politikou zahrňujúcu primárnu prevenciu, sekundárnu prevenciu a terciárnu prevenciu“ rozumie zákon *súbor právnych, organizačných a ďalších opatrení prijímaných a vykonávaných na úrovni vlády, správnych úradov a orgánov územných samosprávnych celkov s cieľom znižovať dostupnosť tabakových výrobkov, alkoholu a iných návykových látok a predchádzať ich užívaniu, rizikám a škodám, ktoré z ich užívania plynú, a vzniknuté škody mierniť*. Škoda, že pojmy primárna, sekundárna a terciárna prevencia nie sú nikde vysvetlené (a to ani v inom zákone).⁷⁹ Písmeno k) demonštratívne (slovo zejména) popisuje odber biologického materiálu, ktorým je napr. odber žilnej krvi, moči, slín, vlasov alebo výterov sliznice či kože.

§§ 3 až 9 hlavy II prvej časti sú venované prevencii proti fajčeniu spočívajúcej hlavne v rôznych zákazoch.

III. hlava 1. časti začínajúca § 10 nesie názov *Omezení dostupnosti alkoholických nápojů* a značne sa podobá §§ o fajčení. V § 10 pod názvom *Podmínky prodeje a podávání alkoholických nápojů* sa týkajú podnikateľov predávajúcich alkoholické nápoje. Tie je možné predávať iba v špecializovaných predajniach a špecializovaných oddeleniach veľkoplošných predajní, v predajni potravín a zmiešaného tovaru. Ďalej v stravovacích zariadeniach a kultúrnych zariadeniach s výnimkou zariadení určených pre osoby mladšie 18 rokov. Z tohto zoznamu zákon výslovne vyníma príležitostný predaj alkoholických nápojov pri slávnostiach, tradičných akciách, výročných trhoch a im podobných akciách. Slovné spojenie *na im podobných akciách* naznačuje, že sa jedná opäť o eventuálny výpočet výnimiek. Pojmy veľkoplošné zariadenie, predajňa, prevádzkovateľ, oddelenie veľkoplošných predajní, sú definované v úvodnom ustanovení, ktoré odkazuje iné právne predpisy.⁸⁰

Oproti predchádzajúcemu zákonu je novinkou zákaz predaja a dovozu hračiek napodobňujúcich vzhľad alkoholických nápojov. Zákonodarca mal na mysli zaiste vzhľad obalu, v drvivej väčšine vzhľad fľaše (prípadne vzhľad chránený ako priemyslový vzor), v ktorých sa predáva alkohol. Z ustanovenia vyplýva, že toto ustanovenie sa nedotýka výroby

⁷⁸ Porov. GAJDOŠÍKOVÁ, HANA : Nová zákonná opatření k ochraně před škodami působenými užíváním legálních a nelegálních drog. In: *Adiktologie*, 2006, č. 1, s. 57 - 65

⁷⁹ Tamže.

⁸⁰ Napr. na Zákon č. 455/1991 Sb., o živnostenském podnikání, chybné na zrušený zákon č. 50/1976 Sb., o územním plánování a stavebním řádu.

a vývozu hračiek pripomínajúcich alkoholické nápoje. Úsmevne pôsobí, že hračky napodobňujúce alkoholické nápoje sú zakázané a potravinárske výrobky, ktoré sú určené práve pre deti a tvarom fľaše (mám na mysli napr. tzv. detské šampanské) i akosťou samotnej tekutiny (farba, sýtosť CO₂, kyslastá hroznová chuť) kopírujú alkoholické nápoje. Nevieť posúdiť, ktoré zo spomenutých výrobkov sú zákernejšie z psychohygienického a sociálneho hľadiska pri tvorbe a pôsobení vzorov správania a jednania detí. Myslím si však, že obe skupiny (hračky i kvazialkoholické nápoje) môžu byť škodlivé i neškodné, závisiac od ďalších sociálno-psychologických faktorov pôsobiacich vo výchove detí. Tým pádom by bolo namieste zahrnúť do zákona aj túto druhú skupinu výrobkov nesúcich v sebe nebezpečenstvo tvorby návyku prítomnosti alkoholických nápojov v ranej fáze života.

Osoba predávajúca alkohol musí byť staršia 18 rokov, pokiaľ sa nejedná o žiaka pripravujúceho sa na budúce povolanie v oboroch hotelierstvo a turizmus, kuchár - čašník a predavač. Medzi opatrenia týkajúce sa dostupnosti alkoholických nápojov sa zahŕňajú taktiež zákazy predaja a podávania alkoholických nápojov, „ktoré platia obecné voči určitým skupinám osôb“.⁸¹ Medzi tieto osoby patria osoby mladšie 18 rokov a osoby zjavne podnapité, či pod vplyvom iných návykových látok. Kým § 10 menuje miesta kde sa môže predávať, či podávať alkohol, §12 naopak zakazuje predaj na určitých miestach a to na všetkých akciách určených osobám mladším 18 rokov⁸², v zdravotných zariadeniach školách a v školských zariadeniach, v prostriedkoch vnútroštátnej hromadnej dopravy osôb s výnimkou jedálenských vozov vlaku, na palubách lietadiel a lodí. Oproti zákonu 37/1989 Sb. už neplatí obecný zákaz predaja alkoholu pri verejných zhromaždeniach a kultúrnych akciách s výnimkou piva a vína.⁸³ Platí však zákaz podávania alkoholických nápojov na športových akciách okrem výčapného piva s extraktom mladiny do 10 hmotnostných percent. Podobne ako pri zákazoch predaja cigariet, je zakázané predávať alkohol prostredníctvom automatu, u ktorého nie je možné vylúčiť predaj osobám mladším 18 rokov, alebo umiestnených v priestoroch, kam tieto osoby majú prístup. Taktiež sa zakazujú všetky formy predaja, pri ktorých nie je možné overiť vek kupujúceho. Ďalšie obmedzenia týkajúce sa miesta predaja nachádzame v zákone 353/2003 Sb., o spotrebných daních v § 133 a § 134. Zakazujú predaj liehovín v stánkoch, na trhoviskách, v tržniciach alebo v miestach, ktoré nespĺňujú technické a stavebno-technické podmienky a nie sú skolaudované k predaju tovaru

⁸¹ GAJDOŠÍKOVÁ, HANA : Nová zákonná opatření k ochraně před škodami působenými užíváním legálních a nelegálních drog. In: *Adiktologie*, 2006, č. 1, s. 57 - 65

⁸² Spojenie „všetkých akciách“ bude namieste vykladať extenzívne- čiže zahrňujúc aj akcie konané v súkromí napr. súkromná oslava narodenín - prevádzkovateľ zaisťujúci obsluhu sa môže tým pádom porušením tohto zákazu dopustiť, aj prostredníctvom svojho zamestnanca, správneho deliktu (okrem priestupku alebo trestného činu).

⁸³ Porov. GAJDOŠÍKOVÁ, HANA : Nová zákonná opatření k ochraně před škodami působenými užíváním legálních a nelegálních drog. In: *Adiktologie*, 2006, č. 1, s. 57 - 65

či poskytovanie hostinských služieb. Povolené je však predávať liehoviny v stánkoch ako doplnkový predaj. Taktiež je možné predávať liehoviny z pojazdných predajní, ak sa na danom mieste (napr. menšia obec) nenachádza riadna predajňa alebo hostinec. Zákon ďalej stanoví, že je možné predávať liehoviny i rozlievané na verejne prístupných športových a kultúrnych akciách, vrátane tanečných zábav a diskotiek pokiaľ zvláštny predpis nestanoví niečo iného. Zvláštnym predpisom je medzi inými práve zákon 379/2005 Sb., ktorý ako bolo vyššie spomenuté, zakazuje predaj a podávanie alkoholických nápojov okrem piva (určitého druhu) na športových akciách. Nasledujúci odsek výslovne stanoví, že týmito ustanoveniami nie je dotknutý zákaz predaj liehovín zvláštnym predpisom. § 134 stanoví, kto je oprávnený vykonávať kontrolu zákazu predaja liehovín a postup tohto orgánu pri zistení neoprávneného predaja vydaní predbežného opatrenia.

Ďalšie obmedzenia, či zákazy môžu obce vo svojej samostatnej pôsobnosti upraviť obecne záväznou vyhláškou obce, na určitých miestach, v určitých dňoch, v určitých hodinách. Môžu tak činiť v prípadoch konania kultúrnych akcií, alebo pri športových akciách, kedy existuje dôvodné riziko nárastu problémov a negatívnych spoločenských javov spôsobených jednaním osôb pod vplyvom alkoholu.⁸⁴

Podobne ako je to u zákaze fajčenia, aj tu je stanovená povinnosť prevádzkovateľa umiestniť na miestach, kde sa predáva alkohol zjavne viditeľný text zákazu predaja alkoholických nápojov osobám mladším 18 rokov. Zákon pritom dáva kreativite prevádzkovateľov jasné medze. Text musí byť v českom jazyku, čiernym tlačeným písmom veľkosti minimálne 5 cm na bielom podklade.

5.3.1 Opatrenia k predchádzaniu a zmierneniu škôd spôsobených tabakovými výrobkami, alkoholom a inými návykovými látkami.

Ustanovenia obsiahnuté v rovnakomennej hlave zákona majú, popri vyššie spomínaných zákazoch, ktoré sú zamerané preventívne s ťažiskom pozornosti na deti a mladistvých, smerovať k predchádzaniu a zmierneniu škôd spôsobených užívaním alkoholu, tabaku a iných drog. Ako prvé, v tejto hlave, sú menované zákazy vstupu. Osoby zjavne podnapité, či pod vplyvom drogy, ktoré súčasne bezprostredne ohrozujú seba alebo iné osoby, verejný poriadok či majetok majú zakázané vstupovať do verejných priestorov, kde by mohli spôsobiť sebe alebo inej osobe škodu alebo vzbudiť verejné pohoršenie, do prostriedkov verejnej dopravy⁸⁵, do verejne prístupných priestorov budov súvisiacich s dopravou (čakárne, nádražné priestory, staničné budovy či priestory nad i pod zemou), pod prístrešky zastávok a nástupíšť verejnej

⁸⁴ Porov. GAJDOŠÍKOVÁ, HANA : Nová zákonná opatření k ochraně před škodami působenými užíváním legálních a nelegálních drog. In: *Adiktologie*, 2006, č. 1, s. 57 - 65

⁸⁵ Upravené aj v prepravných podmienkach - napr. podľa zmluvných prepravných podmienok Pražskej integrovanej dopravy môže vodič vylúčiť takúto osobu z prepravy.

dopravy a do priestorov konania športových akcií. Povinnosť zabrániť vstupu takýmto osobám kladie zákon usporiadateľovi športovej akcie. K tomu aby osobe mohol byť zakázaný vstup na vyššie spomínané miesta musí splňovať dve podmienky: zjavne byť pod vplyvom alkoholu či inej drogy a zároveň bezprostredne ohrozovať. Bezprostredná hrozba je situácia priamej hrozby nebezpečenstva v tej chvíli. Sled udalostí spejúci rýchlo k poruche, alebo síce stagnujúci, ale už so všetkými splnenými podmienkami potrebnými k vzniku poruchy.⁸⁶ Uskutočnenie „chýbajúcich“ podmienok je viac-menej otázkou náhody, ktorá sa však s veľkou pravdepodobnosťou dá očakávať. Vyžadovanie obidvoch podmienok robí ustanovenie ťažko použiteľným. Napríklad pokiaľ nejaký opitý fanúšik, povedzme i keď je známy ako konfliktný jedinec, ale v danej chvíli nevykazuje žiadne známky bezprostrednej hrozby, tak nie je legitímne na základe tohto ustanovenia zakázať mu vstup na štadión či do prostriedkov verejnej dopravy.⁸⁷ Inak by sa mohlo jednať zo strany zasahujúceho orgánu o trestný čin obmedzovania osobnej slobody.

5.3.2 Vyšetrenie prítomnosti alkoholu alebo inej návykovej látky

Zákon stanoví, že osoby, ktoré vykonávajú činnosť, pri ktorej by mohli ohroziť život, zdravie alebo poškodiť majetok, nesmú požívať alkoholické nápoje alebo iné návykové látky pri a pred výkonom tejto činnosti (typicky pre riadení motorového vozidla). Tieto osoby a osoby, ktoré sa užitím alkoholu či drogy dostali do stavu, v ktorom bezprostredne ohrozujú seba či iné osoby, verejný poriadok, či majetok a ďalej osoby u nich je dôvodné podozrenie, že, spôsobili inému ujmu na zdraví v súvislosti s požitím alkoholu či inej drogy, sú povinné podrobiť sa povinnému vyšetreniu, vrátane odberu biologického materiálu, kvôli zisteniu obsahu alkoholu či iných látok. K orientačnému vyšetreniu sú oprávnené vyzvať a vykonať orientačné vyšetrenie prostredníctvom dychovej skúšky, alebo odberom slín, orgány Polície Českej republiky, Obcej polície, Vojenskej polície, Väzenskej služby Českej republiky, zamestnávateľ alebo vyšetrujúci lekár. Lekárske vyšetrenie vykonáva odborne a prevádzkovo spôsobilé zdravotnícke zariadenie, ktoré je povinné poskytnúť súčinnosť ostatným spomínaným oprávneným osobám (t.j. vykonať vyšetrenie na prítomnosť alkoholu či inej drogy a oznámiť výsledky oprávneným osobám). V zákone je stanovená právna domnienka, že ak osoba vyzvaná k vyšetreniu, odmietne sa mu podrobiť, tak sa ňu hľadí, akoby bola pod vplyvom alkoholu. V prípade, že sa preukáže prítomnosť alkoholu či inej návykovej látky, hradí vyšetrenie vyšetovaná osoba. V opačnom prípade hradí vyšetrenie orgán, ktorý k vyšetreniu vyzval.

⁸⁶ Porov. Novotný, Oto – Dolenský, Adolf – Navrátilová, Jana – Púry, František – Rizman, Stanislav – Vanduchová, Marie – Vokoun, Rudolf: Trestní právo hmotné 2 – Zvláštní část. Praha : ASPI, 2003, str. 153

⁸⁷ Je otázne, že aké štádium opitosti bez ďalšieho znamená zároveň aj ohrozenie seba či svojho okolia. Za bezprostredné ohrozenie sa považuje stav, ak jedinec nie je schopný ovládať svoje jednanie.

5.3.3 Záchytky

Zvláštna pozornosť je venovaná zriaďovaniu a ošetrovaniu na záchytných staniciach. Záchytné stanice sú zdravotnícke zariadenia, ktoré sú povinné zabezpečiť ošetrovanie osôb pod vplyvom alkoholu a iných drog. Záchytnú stanicu zriaďuje územne samosprávny celok, ktorý môže v samostatnej pôsobnosti zabezpečiť služby vykonávané v tomto zariadení tiež zmluvne a to tak, *aby bola zaistená záchytná služba s dojazdovou vzdialenosťou do 45 minút.*

Povinnosť podrobiť sa ošetrovaniu na záchytnej stanici po dobu potrebnú k odzneniu akútnej intoxikácie má osoba, *ktorá nie ohrozená na živote zlyhaním základných životných funkcií, ale nekontroluje svoje chovanie a tým bezprostredne ohrozuje seba, iné osoby, verejný poriadok alebo majetok, alebo vzbudzuje verejné pohoršenie, pretože je pod vplyvom alkoholu či inej návykovej látky.* Prepravu osôb zabezpečuje osoba, ktorá k vyšetreniu vyzvala⁸⁸ (čiže orgány Polície Českej republiky, Obcej polície, Vojenskej polície, Väzenskej služby Českej republiky, zamestnávateľ, alebo ošetrojúci lekár). Pokiaľ by týmto orgánom bola obecná polícia, zabezpečuje dopravu Polícia Českej republiky. *„V praxi je táto požiadavka riešená tak, že dopravu zaisťuje obecná polícia avšak veliteľom vozu je príslušník Polície Českej republiky.“*⁸⁹ Ohľadom peňažnej úhrady za pobyt na záchytnej stanici platí rovnaká úprava ako pri hradení nákladov za vyšetrenie. Cena „nocľahu“ na záchytných staniciach sa líši od kraja. Napríklad v Zlíne príde pobyt na záchytnej stanici na 12.700 Kč, v Kolíne na 600 Kč v Prahe 1.780 Kč. Prevádzky záchytných staníc sú stratové, lebo vo väčšine prípadov končia v nich bezmajetní ľudia či cudzinci, od ktorých je vymáhanie dlhu náročné, zdĺhavé a často bez úspechu.⁹⁰ Zákon stanovil oznamovaciu povinnosť ohľadom osôb prijatých na záchytnú stanicu. Ošetrovanie sa povinne oznamuje registrujúcemu praktickému lekárovi s u mladistvých a detí sa táto skutočnosť oznamuje tiež zákonnému zástupcovi, prípadne inej osobe zodpovednej za jej výchovu a orgánu sociálne právnej ochrany detí. Pri zachytení osoby zbavenej svojprávnosti sa táto skutočnosť oznamuje opatrovníkovi. určenému súdom.

5.3.4 Preventívne opatrenie

V tejto stati zákon upravuje pôsobnosť štátnych orgánov pri realizácii preventívnych opatrení, hoci logickejšie by bolo tieto ustanovenia zaradiť do Hlavy V s názvom: *Organizace*

⁸⁸ Čiže orgány Polície Českej republiky, Obcej polície, Vojenskej polície, Väzenskej služby Českej republiky, zamestnávateľ, alebo ošetrojúci lekár.

⁸⁹GAJDOŠÍKOVÁ, HANA : Nová zákonná opatření k ochraně před škodami působenými užíváním legálních a nelegálních drog. In: *Adiktologie*, 2006, č. 1, s. 57 - 65

⁹⁰ Porov. ČTK: Záchytky zdražují kvůli neplátcům. In: *Lidové noviny*, [on-line], 14.1.2008, [cit. 4.4.2008], dostupné na : <http://www.lidovky.cz/zachytky-zdrazuj-kvuli-neplaticum-d7n-/ln_noviny.asp?c=A080114_000023_ln_noviny_sko&klic=223381&mes=080114_0>

a provádění protidrogové politiky. Podľa týchto ustanovení, ktoré vlastne obsah samotných preventívnych opatrení neupravujú, je koordináciou realizácie poverená vláda. Preventívne opatrenia finančne zaisťujú okrem vlády Ministerstvo zdravotníctva, pokiaľ sa jedná o primárnu sekundárnu a terciárnu prevenciu, Ministerstvo školstva, mládeže a telovýchovy, ak sa jedná o opatrenie primárnej prevencie realizované v rámci preventívnych programov a výchovnej starostlivosti o deti a mladistvých, Ministerstvo vnútra ak sa jedná o opatrenia pre príslušníkov Polície ČR, príslušníkov mestskej a obecnej polície a žiakov policajných škôl, Ministerstvo obrany pri prevencii pre príslušníkov Armády ČR, Ministerstvo práce a sociálnych vecí v oblasti sociálnej starostlivosti a Ministerstvo spravodlivosti pre prevenciu u osôb vo väzbe a výkonu trestu odňatia slobody.

Novinkou je zavedenie tzv. krátkej intervencie, ktorá spočíva v povinnosti zdravotných pracovníkov včas diagnostikovať škodlivé užívanie u osôb užívajúcich legálne a nelegálne drogy. O efekte tohto ustanovenia, kvôli svojej všeobecnosti, je možné vážne pochybovať.⁹¹

5.3.5 Typy odbornej starostlivosti poskytované osobám škodlivo užívajúcim legálne a nelegálne drogy a osobám závislým na drogách

Zákon stanoví, že *osobám škodlivo užívajúcim tabakové výrobky, alkohol alebo iné návykové látky a osobám závislých na týchto látkach sa poskytuje odborná starostlivosť.* Cieľom tejto starostlivosti je zmierniť škody na zdraví. Poskytujú ju zdravotnícke zariadenia, zariadenia sociálnej starostlivosti a zariadenia určené na tento účel. Faktickým obsahom tohto ustanovenia je aj tzv. „harm reduction“ (HR) prístup k problematike drogového závislých ľudí, ktorý sa týmto prvýkrát legalizuje v Českej republike.⁹² HR prístupom sa rozumie prístup zameraný na minimalizáciu poškodení zdravia u tých, ktorí majú problém s motiváciou absolvovať odvykaciu liečbu. HR prístupom sa predchádza hlavne šíreniu infekcií, ktoré sa prenášajú väčšinou pri vnútrožilnej aplikácii drogy prípadne nechráneným pohlavným stykom. Medzi najznámejšie HR postupy patrí výmena použitého injekčného náradia za sterilné, poradenstvo a edukácia o rizikách užívania. Propagandistické materiály často krát obsahujú špecifické informácie (napr. o správnej, sterilnej aplikácii drogy). Ak sa dostanú na nesprávne miesto, či nesprávnych rúk (do blízkosti školy, študentom) môžu vyvolať pobúrenie, pohoršenie, kritiku a odpor, že navádzajú na užívanie drogy. Odporcovia sa však musia zmieriť s tým, že sa jedná o jednu zo zákonných foriem starostlivosti.

Typy odbornej starostlivosti pozostávajú, podľa zákona, z akútnej lôžkovej diagnosticko-liečebnej starostlivosti poskytovanej pacientom, ktorý sa požitím alkoholu alebo

⁹¹ Porov. GAJDOŠÍKOVÁ, HANA : Nová zákonná opatření k ochraně před škodami působenými užíváním legálních a nelegálních drog. In: *Adiktologie*, 2006, č. 1, s. 57 - 65

⁹² Tamže.

inej drogy priviedli do stavu ohrozenia života, prípadne ohrozujú svoje okolie. Ďalej zákon menuje detoxifikáciu poskytovanú ambulantnými a ústavnými zdravotníckymi zariadeniami pri predchádzaní abstinenčného syndrómu; terénne programy sociálnych služieb a zdravotnej osvety pre problémových užívateľov iných návykových látok a osoby na nich závislé. Terénne programy („streetwork“) nie sú určené ani zamerané na alkoholikov ale na problémových užívateľov nelegálnych drog. Medzi ďalšie typy odbornej starostlivosti radí zákon kontaktné a poradenské služby, ambulantnú liečbu, stacionárne programy (nelôžková denná liečba bez nutnosti vyčleniť pacientov z ich prostredia), krátko a strednodobú ústavnú starostlivosť v lôžkových zdravotných zariadeniach v obvyklom rozsahu 5 až 14 týždňov; rezidenčnú starostlivosť v terapeutických komunitách s programom liečby a resocializácie v lôžkových zdravotných i nezdravotných zariadeniach s obvyklou liečbou trvania 6 až 15 mesiacov; programy následnej starostlivosti poskytované zdravotnými a inými zariadeniami pomáhajúce abstinovať; substitučnú krátko alebo dlho-dobú liečbu, spočívajúcu v podávaní alebo prepisovaní látok nahradzujúcich návykovú látku. Úpravou (prostredníctvom vyhlášky) technických, organizačných a personálnych podmienok poskytovania odbornej starostlivosti a ich následnou kontrolou, okrem úpravy a kontroly terénnych a poradenských služieb, poveril zákon Ministerstvo zdravotníctva.

5.3.6 Organizácia a vykonávanie protidrogovej politiky

Do účinnosti zákona 379/2005 Sb. výslovne chýbala úprava pôsobnosti orgánov pri aplikácii protidrogovej politiky. Tento nedostatok odstraňuje Hlava V zákona 359/2005 Sb., v ktorej je stanovený okruh pôsobnosti štátnych orgánov i územne samosprávnych celkov, ktoré sú povinné vykonávať protidrogovú politiku.⁹³ Realizáciu protidrogovej politiky zaisťuje a koordinuje vláda prostredníctvom ministerstiev a iných ústredných orgánov štátnej správy. Komplexnou preventívnou činnosťou sú poverené Ministerstvo zdravotníctva (opatrenia primárnej, sekundárnej a terciárnej prevencie zdravotných škôd pôsobených užívaním tabakových výrobkov, alkoholu a iných návykových látok), Ministerstvo práce a sociálnych vecí (v oblasti sociálnych služieb) a Ministerstvo školstva, mládeže a telovýchovy (v oblasti primárnej prevencie v školách a školských zariadeniach v liečebnej a výchovnej starostlivosti o deti a mladistvé do 18 rokov a o užívateľov návykových látok mladších 18 rokov). Prevenčné programy realizované na školách už nie sú v réžii Polície ČR, ako tomu bolo viac-menej do účinnosti zákona, ale, ako zákon naznačuje, táto povinnosť je prenechaná odborníkom z oblasti školstva. Ministerstvu vnútra, jeho súčasťou je i Polícia ČR, je ponechaná realizácia primárnej, sekundárnej a terciárnej prevencie výslovne pre

⁹³ Porov. GAJDOŠÍKOVÁ, HANA : Nová zákonná opatření k ochraně před škodami působenými užíváním legálních a nelegálních drog. In: *Adiktologie*, 2006, č. 1, s. 57 - 65

aktívnych i budúcich príslušníkov obecnej i štátnej polície. Zákon oprávňuje vládu za účelom koordinácie protidrogovej politiky zriadiť zvláštny poradný orgán a poveriť ho priamym výkonom niektorých činností. Rada vlády pre koordináciu protidrogovej politiky vznikla v roku 2001. Uznesením vlády č. 1057 z 15. októbra 2001 bol schválený štatút vládnej rady s názvom: Rada vlády - Meziresortní protidrogová komise. Tým bola vyjadrená náveznosť na dovtedajší poradný orgán vlády, ktorý pôsobil v rokoch 1993-2001 pod názvom Meziresortní protidrogová komise. Meziresortní protidrogová komise bola zriadená 26. mája 1993. Počet členov Rady sa z pôvodných 8 členov postupne zvyšoval až na súčasných 13 členov.⁹⁴ Rada vlády pro koordinaci protidrogové politiky koordinuje realizáciu protidrogovej politiky a zaisťuje súčinnosť ministerstiev a ďalších orgánov, ktoré zodpovedajú za jednotlivé oblasti protidrogovej politiky. Prejednáva a predkladá vláde Národnú stratégiu protidrogovej politiky, Akčný plán realizácie Národnej stratégie protidrogovej politiky, ďalšie návrhy a informácie. Každoročne vláde predkladá Výročnú správu o stavu vo veciach drog v Českej republike za predchádzajúci kalendárny rok. Jej činnosť je zaoštrná v prvom rade na nelegálne drogy. Národná stratégia je významný dokument podľa ktorého s musia riadiť menované ministerstvá pri svojej protidrogovej činnosti.⁹⁵

Taktiež kraje a obce v samostatnej pôsobnosti sú povinné koordinovať a konať opatrenia smerujúce k aplikácii zákona. Kraj musí, podobne ako je to na vládnej úrovni, vypracovať krajskú stratégiu protidrogovej politiky a zriadiť funkciu protidrogového koordinátora. Zákon ukladá povinnosť zriadiť iniciatívny alebo poradný orgán pre oblasť protidrogovej politiky. Kraj je povinný zriaďovať záchytné stanice v rozsahu vyhlášky ministerstva zdravotníctva a koordinuje zriaďovanie záchytných staníc obcami v samostatnej pôsobnosti. U obcí je zriaďovanie záchytných staníc fakultatívne ako aj ostatné činnosti v oblasti protidrogovej politiky.⁹⁶ Obce v prenesenej pôsobnosti kontrolujú dodržiavanie predpisov týkajúcich sa ochrany pred škodami spôsobenými tabakovými výrobkami, alkoholom a inými návykovými látkami, odstraňujú nedostatky a vyvodzujú dôsledky. Najčastejším dôsledkom porušenia ustanovení zákona je ukladanie sankcií.

5.3.7 Správne delikty a sankcie

Kontrolou dodržiavania povinností stanovených zákonom 379/2005 Sb. je poverená obecná polícia, Polícia ČR, orgány obce v prenesenej pôsobnosti, Česká obchodní inspekce

⁹⁴ Členovia: Ing. Mirek Topolánek, MUDr. Džamila Stehlíková, MUDr. PhDr. Kamil Kalina, CSc., RNDr. Petr Nečas, MUDr. Tomáš Julínek, Mgr. Ondřej Liška, MUDr. Mgr. Ivan Langer, JUDr. Jiří Pospíšil, JUDr. Vlasta Parkanová, Ing. Miroslav Kalousek, MUDr. Pavel Bém, MUDr. Petr Popov, Mgr. Sylva Majtnerová (12.4. 2008)

⁹⁵ Porov. Rada vlády pro koordinaci protidrogové politiky. Dostupné na: http://www.vlada.cz/es/rvk/rkpp/rvkpp_uvod.html

⁹⁶ Spracovanie protidrogovej politiky, financovanie programov protidrogovej politiky, voľba koordinátora a poradného orgánu, financovanie záchytných staníc.

(povinnosti týkajúce sa distribúcie alkoholu), Státní zemědělská a potravinářská inspekce (ak sa jedná o tabakové výrobky), orgán ochrany verejného zdravia v prípade stravovacích služieb. Sankcie za správne delikty sú oprávnené podľa tohto zákona ukladať spomínané orgány okrem obecnej polície a Polície ČR. Postupujú pritom podľa zvláštnych zákonov (napr. podľa zákona č. 146/2002 Sb., o Státní zemědělské a potravinářské inspekci). Správnymi deliktami podľa tohto zákona sú:

1. porušenie zákazu týkajúceho sa predaja tabakových výrobkov alebo predaja a podávania alkoholických nápojov stanovených zákonom 379/2005 Sb. alebo obecnou záväznou vyhláškou obce
2. umožnenie fajčenia na miestach kde je to zákonom zakázané
3. porušenie inej povinnosti stanovenej zákonom

Podľa tohto zákona môžu byť sankcionovaní teda iba prevádzkovatelia- fyzické osoby⁹⁷ pokutou do výšky 50.000 Kč alebo zákazom činnosti na dobu až 2 rokov, prevádzkovatelia-právnické osoby pokutou do výšky 500.000 Kč alebo zákazom činnosti do 2 rokov. Správne konanie je možné zahájiť do 1 roku kedy sa orgán oprávnený kontrolovať dozvedel o porušení (subjektívna lehota), najneskôr však do troch rokov od doby kedy k porušeniu došlo (objektívna prekluzívna lehota). Na konanie sa vťahuje správny poriadok, treba však poznamenať, že správny poriadok sa použije iba v prípade, ak zvláštne zákony upravujúce činnosť kontrolných orgánov, neobsahujú zvláštne ustanovenia o správnom konaní. Ak prebieha niekoľko konaní o jednom a tom istom správnom delikte, v konaní pokračuje a dokončí orgán, ktorý konanie zahájil ako prvý. Priestupky, ktorých sa dopúšťajú fyzické osoby sa postihujú podľa priestupkového zákona.

5.4 Obecné záväzné vyhlášky

Proti pijanstvu na verejnosti dáva zákon obciam ďalšiu možnosť rozšíriť zákazy obsiahnuté v zákone a tak poznajúc miestne spoločenské neduhy regulovať výskyt inkriminovaného, alkoholom ovplyvneného správania. Obdobnú, avšak užšiu právomoc obsahoval aj predchádzajúci zákon. Doteraz využila nejedna obec danú možnosť (Ústí nad Labem, Benešov, Kladno, Český Těšín, Hradec Králové, Bohumín) avšak viaceré vyhlášky „skončili“ na Ústavnom súde.⁹⁸ Zákonný základ pre vydanie obecné záväznej vyhlášky upravujúcej predaj, podávanie a konzumáciu alkoholických nápojov nachádzame v čl. 104 ods. 3 Ústavy, v § 10 písm. d) zákona o 128/2000 Sb., o obcích, a v § 13 zákona 379/2005

⁹⁷ Klasicky napr., živnostník prevádzkujúci trafiku, reštauráciu, či organizátor športovej akcie.

⁹⁸ Pozri zoznam použitej judikatúry

Sb., o opatreních k ochrane před škodami působenými tabákovými výrobky, alkoholem a jinými návykovými látkami. *Obec může v případě konání veřejnosti přístupnej kulturnej, spoločenskej alebo športovej akcie, z dôvodu rizika vzniku problémov a negatívnych spoločenských javov spôsobených jednaním fyzických osôb pod vplyvom alkoholu, obecne záväznou vyhláškou obmedziť či zakázať v určitom čase, alebo na určitom mieste predaj, podávanie a konzumáciu alkoholu.* Oproti predchádzajúcej úprave zákon určil dôvody vydania vyhlášky, ktorými sú spoločenské riziká konzumácie alkoholu. Zákon 37/1989Sb., o ochrane před alkoholismem a jinými toxikomaniemi takúto podmienku neobsahoval a teda v tomto smere určovali medze úpravy predovšetkým základné práva a slobody - konkrétne zásady, že všetko je povolené, pokiaľ to zákon nezakazuje a zásada, že povinnosti je možné ukladať iba na základe zákona. Nedostatkom bol aj fakt, že zákon oprávňoval vydanie obecne záväznej vyhlášky iba na reguláciu predaja a podávania alkoholických a tabakových výrobkov. Samotná konzumácia alkoholických nápojov na inkriminovaných miestach a v čase sa nemohla obecne záväznou vyhláškou zakázať, čím sa vyhlášky z časti míňali v praxi s účinkom.

5.4.1 Podmienky vydania obecne záväznej vyhlášky regulujúcej konzumáciu alkoholu na verejnosti.

Obecne záväzná vyhláška môže byť vydaná iba v medziach zákona. § 10 písm. a), písm. b) zákona 128/2000 Sb. zmocňuje zastupiteľstvo vydať obecne záväznú vyhlášku k zabezpečeniu miestnych akcií, verejného poriadku, zaisteniu športových a kultúrnych akcií, tanečných zábav a diskoték, zakázať obecne záväznou vyhláškou činnosti, ktoré by mohli narušiť verejný poriadok a dobré mravy, medzi ne nepochybne patrí i problematická konzumácia alkoholu. Avšak Ústavný súd v náleze Pl. ÚS 50/03⁹⁹ vyslovil názor, že nie je možné vydať zákaz konzumácie alkoholu na verejných priestranstvách s odkazom na zákonné zmocnenie ustanovenia § 10 písm. a) zákona 128/2000 Sb., pretože dané otázky sú upravené špeciálnym právnym predpisom, ktorým v súčasnosti je predpis 379/2005 Sb. Preto je potrebné vychádzať z ustanovenia § 10 písm. d) zák. 128/2000 Sb., ktoré stanoví, že *obec môže ukladať povinnosti obecne záväznou vyhláškou v prípade, že to stanoví zvláštny zákon.* Tým sa presúvame k ustanoveniu §13 zákona 379/2005 Sb., z čoho vyplývajú nasledovné skutočnosti: Obec nemôže na základe tohto ustanovenia pristúpiť k paušálnemu zakazu konzumácie alkoholických nápojov a nemôže tak činiť ani s odkazom na §10 písm. a) v spojení s § 35 zákona 128/2000 Sb,¹⁰⁰ podľa ktorého by obec mohla postupovať jedine

⁹⁹ Porov. Pl.ÚS 50/03, Vyhláška města Cheb (zákaz konzumace alkoholických nápojů)

¹⁰⁰ Porov. Pl.ÚS 32/05, Protialkoholní vyhláška města Dobříše; Pl. ÚS 34/06, Obecně závazné vyhlášky statutárního města Mladá Boleslav

v tom prípade, ak by neexistovala zvláštna zákonná úprava. V prípade, keď obec vystupuje ako predstaviteľ moci a určuje povinnosti jednostrannými zákazmi a príkazmi, môže tak činiť s vedomím, že verejnú moc je možné uplatňovať len v medziach zákona to spôsobom stanoveným zákonom. Obec môže zakázať konzumáciu alkoholu v prípade konania kultúrnych spoločenských akcií prístupných verejnosti len ak existuje dôvodné riziko nárastu spoločenských problémov. Konzumácia alkoholu má však kvalitatívne a kvantitatívne veľmi odlišné formy a stupne konzumácie, z nich istá časť je tolerovateľná i na verejnosti.¹⁰¹ Preto je potrebné zvážiť, či je riziko tak rozsiahle a či chovanie problémových jedincov nie je možné eliminovať využitím iných zákonných ustanovení.¹⁰² Zastupiteľstvo obce si musí byť vedomé, že vyhlášku zakazujúcu alebo obmedzujúcu konzumáciu alkoholu je možné vydať iba pre prípad konania kultúrnych, spoločenských alebo športových akcií a to takých, ktoré sú prístupné verejnosti. I v takom prípade je však potrebné zvažovať dôvodnosť stanovenia predmetného obmedzenia či zákazu¹⁰³ Dôležité je vyhýbať sa zdvojeniam, čiže tomu, aby vyhláška svojím obsahom nebola duplikátom zákona. *„Obec by totiž inkorporovaním zákonného pravidla do obecne záväznej vyhlášky obce rozširovala svoju sankčnú pôsobnosť, lebo porušenie pravidla stanoveného touto obecne záväznou vyhláškou by mohla samostatne sankcionovať (porušenie povinnosti stanovené v obecne záväznej vyhláške obce právnickou či podnikajúcou fyzickou osobou by bolo správnym deliktom v zmysle § 58 a § 59 zákona o obciach.)“*.¹⁰⁴

Obce si sľubovali od vyhlášok hlavne možnosť ako zákonnou cestou vytlačiť nepohodlných bezdomovcov, oddávajúcich sa rozmarom alkoholu, z frekventovaných miest. Ako sa však ukázalo Ústavný súd tieto snahy zatrhol a usmernil výklad späť v prospech skutočnému zámeru zákona. Po viacerých nálezoch Ústavného súdu vydalo ministerstvo pomôcku pre vypracovanie vyhlášky o zákaze predaja, podávania a konzumácie alkoholu (pozri prílohu č. 5). Aj napriek judikatúre Ústavného súdu (ktorá je však záväzná len v daných konkrétnych prípadoch a na ostatné pôsobí viac-menej váhou authority) sa naďalej množstvo miest a obcí uchýľuje k vydávaniu plošnému zakazu konzumácie alkoholu na verejných priestranstvách. Pokiaľ ich Ústavný súd alebo zastupiteľstvo obce nezruší, sú platné a účinné a správne orgány sú povinné podľa nich postupovať. Ich osud bude zrejme závislý na tom, či minister spravodlivosti alebo iný sťažovateľ podá návrh na ich zrušenie Ústavnému súdu. Ministerstvo sa však pred médiami vyjadrilo, že zásadne nemá námietky proti

¹⁰¹ Porov. Pl.ÚS 32/05, Protialkoholní vyhláška města Dobříše

¹⁰² Napr. zak. 200/1990 Sb., o přestupcích, který postihuje v ustanovení § 30 ods. 1 písm. a) i priestupky na úseku ochrany pred alkoholizmom a jinými toxikomaniemi a v ustanovení § 47 definuje priestupky proti verejnému poriadku.

¹⁰³ Porov.Pl.ÚS 44/06 -1, Vyhláška obce Těrlicko č. 3/2003 o ochraně veřejného pořádku, Pl. ÚS 34/06, Obecně závazné vyhlášky statutárního města Mladá Boleslav

¹⁰⁴ Pl.ÚS 44/06 -1, Vyhláška obce Těrlicko č. 3/2003 o ochraně veřejného pořádku

vyhláškam zakazujúcim pitie alkoholu na verejných priestranstvách, pokiaľ sú tieto presne ohraničené a vymenované vo vyhláške či jej prílohe. Intervenuje len v prípade, že vyhláška stanoví plošný zákaz konzumácie alkoholu bez konkretizácie námestí, ulíc, parkov atď. a bez dostatočného odôvodnenia.¹⁰⁵ Ako najčastejší dôvod zákazu konzumácie alkoholu na vybraných miestach je uvádzaný dôvod : *aby bolo vytvorené „opatrenie smerujúce k ochrane pred škodami na zdraví, spôsobenými alkoholom zrejme u detí a mladistvých.“*¹⁰⁶ Podobných vyhlášok neustále pribúda aj keď sa zákonná formulácia oprávňujúca vydanie obecne záväznej vyhlášky nezmenila a je teda možné predpokladať myšlienkovú kontinuitu rozhodnutí Ústavného súdu a trvanie jeho vyššie spomínaného názoru. Tieto vyhlášky sú však aj napriek istým nezrovnalostiam a nejasnostiam ohľadom ich právneho vydávacieho základu verejnosťou žiadané a vo všeobecnosti podporované.

5.5 Priestupky fyzických osôb na úseku ochrany pred alkoholizmom

Hlavným prameňom priestupkového práva je zákon 200/1990 Sb., o *přestupcích*, ktorý upravuje medzi inými aj priestupky fyzických osôb na úseku ochrany pred alkoholizmom a inými toxikomániami. Priestupok je zavinené jednanie, ktorého sa môže dopustiť jedine fyzická osoba. Právnické osoby a podnikajúce fyzické osoby sú stíhateľné podľa iných ustanovení napr. podľa zák., 379/2005 Sb., a v tom prípade hovoríme o správnych deliktoch. Fyzická osoba spácha správny delikt v oblasti ochrany pred škodami spôsobenými legálnymi či nelegálnymi drogami iba vtedy, ak ho spácha v súvislosti s podnikaním, inak sa jedná o priestupok. Správny delikt môže spáchať aj prostredníctvom svojich zamestnancov. Je dôležité rozlíšiť priestupok a správny delikt, lebo to má jednak procesné a jednak hmotne právne následky. Osoba stíhaná za priestupok má výhodnejšie postavenie než osoba stíhaná za správny delikt - týka sa to i výšky pokuty.^{107 108} U správnych deliktoch nie je podmienkou trestnosti zavinenie a v súvislosti s nimi sa hovorí o objektívnej zodpovednosti čiže zodpovednosti za následok. Procesné postavenie osoby stíhanej za priestupok je rozhodne stabilnejšie a obranyschopnejšie ako procesné postavenie osoby stíhanej za správny delikt. Je to spôsobené tým, že v prípade priestupku sa postupuje podľa Priestupkového zákona, ktorý poskytuje také procesné inštitúty ako sú okolnosti vylučujúce protiprávnosť, zánik trestnosti, prezumpcia nevinny, ukladanie sankcií pri súbahu, zákaz *refomatio in peius*, obligatornosť

¹⁰⁵ Porov. ZLÍNSKÝ, MILAN : Přibývá měst, kde je zakázáno popíjet na veřejnosti. In : *MF Dnes* [on-line], 15. 3. 2008, [cit. 4.5. 2008], dostupné na : http://zpravy.idnes.cz/pribyva-mest-kde-je-zakazano-popijet-na-verejnosti-f8i-/domaci.asp?c=A080314_163043_domaci_ban

¹⁰⁶ Vyhláška Ústí nad Labem 2/2007, podobne vo vyhláške Hradec Králové 2/2008

¹⁰⁷ Porov. HENDRYCH, DUŠAN A KOL.: *Správní právo – obecná část*. Praha : C·H·BECK, 2006, str. 455

¹⁰⁸ Napr. podľa priestupkového zákona je možné fyzickej osobe za predaj alkoholu osobe mladšej 18 rokov uložiť pokutu o výške do 3.000 Kč respektíve do 5.000 Kč, podľa zákona 379/2005 fyzickej osobe - prevádzkovateľovi pokutu do výšky 50.000 Kč.

ústneho jednania atď., kdežto u správnych deliktoch sa postupuje podľa správneho poriadku¹⁰⁹, ak zvláštny zákon neobsahuje samostatnú procesnú úpravu ukladania sankcií, ktorý takéto inštitúty nepozná.¹¹⁰ Úprava správnych deliktov je značne roztrieštená a mnoho razy spôsobuje ťažkosti v praxi. Priestupok *je zavinené jednanie, ktoré porušuje alebo ohrozuje záujmy spoločnosti a je za priestupok“ v priestupkovom alebo inom zákone vyslovene označené.* Stupeň spoločenskej nebezpečnosti je pritom dôležitý pre rozlíšenie priestupkov a trestných činov. Priestupky na úseku ochrany pred alkoholizmom a inými toxikomániami sú zoradené v § 30 zák. 200/1990 Sb. o prestupcích. Zákon kvalifikuje nasledovné jednanie za priestupky (týkajúce sa užívania alkoholu):

1. Predaj, podávanie alebo iné umožnenie konzumácie alkoholického nápoja osobe, ktorá je zjavne ovplyvnená alkoholom alebo inou látkou; osobám mladším 18 rokov a osobám u ktorých je možné pochybovať o tom, že splňujú vekovú podmienku; osobám, ktoré budú vykonávať činnosť, pri ktorej by mohli ohroziť zdravie ľudí, alebo poškodiť majetok. Za tieto priestupky je možné uložiť pokutu do výšky 3.000 Kč.

2. Nepodrobenie sa opatreniu postihujúcemu nadmerné požívanie alkoholu, alebo iných návykových látok. Vzťahuje sa to aj na neposlúchnutie povinnosti stanovenej rozhodnutím súdu. Výška sankcie je maximálne 3.000 Kč.

3. Úmyselná výroba, prechovávanie alebo uvádzanie do obehu liehu alebo iného destilátu. Postihuje sa pokutou do výšky 3.000 Kč

4. Úmyselné poskytnutie možnosti konzumácie alkoholu osobám mladším 18 rokov, ak sa tým ohrozuje ich telesný alebo mravný vývoj (§ 30 ods. 1 písm. e)). Za tento čin je stanovená výška sankcie do 5.000 Kč a súčasne uloženie zákazu činnosti do 1 roka. Zákon sa v tomto bode opakuje, lebo takéto jednanie je postihnutelné podľa § 30 ods. 1 písm. a)., miernejšou sankciou. Rozdiel medzi priestupkom a trestným činom Podávania alkoholických nápojov mládeži podľa § 218 Trest. zák. je v intenzite a v časovom rozsahu jednania.

5. Požitie alkoholického nápoja pred výkonom práce v zamestnaní, či inej činnosti, pri ktorej by mohlo byť ohrozené zdravie ľudí alebo poškodený majetok. Za priestupok sa považuje i samotný výkon práce alebo iná vyššie spomínaná činnosť, pokiaľ je vykonávaná pod vplyvom alkoholu, spôsobenie škody nie je podmienkou trestnosti.. Výška sankcie sa pohybuje v rozpätí od 25.000 Kč do 50.000 Kč a zákazom činnosti od 1 do 2 rokov. Je však možné znížiť sankciu v prípade, že obsah alkoholu v krvi bol preukázateľne nižší ako 0,5 promile a súčasne nebola užitá iná

¹⁰⁹ Zak. 500/2005 Sb., správní řád

¹¹⁰ Porov. HENDRYCH, DUŠAN A KOL.: *Správní právo – obecná část*. Praha : C·H·BECK, 2006, str.409 - 456

návyková látka.

6. Odpor osoby podrobiť sa vyšetreniu, či nie je ovplyvnená alkoholom. Osobu je možné vyzvať, aby sa podrobila vyšetreniu na základe § 16 ods. 1, 2, 3 zák. 379/2005 Sb. Čo sa týka výšky sankcie, platí bod 5.

7. Predaj hračky pripomínajúcej vzhľad alkoholického nápoja. Táto skutková podstata sa objavila až účinnosťou zákona 379/2005 Sb. Za predaj takejto hračky je možné uložiť pokutu do výšky 1.000 Kč.

8. Predaj alkoholického nápoja osobám mladším 18 rokov v zariadeniach alebo na podujatiach určených mládeži sa postihuje pokutou 1.000 Kč.

Priestupku na úseku ochrany pred škodami spôsobenými tabakovými výrobkami alkoholom a inými návykovými látkami sa môže fyzická osoba dopustiť i nerešpektovanímobecne záväznej vyhlášky vydananej podľa § 13 zák. 379/2005 Sb. Priestupkový zákon (§ 46 ods. 2, 3 Přestupkového zákona) postihuje takéto jednanie pokutou do výšky 30.000 Kč. Za rovnaký čin spáchaný prevádzkovateľom, ale označený už nie ako priestupok, ale správny delikt, je možné podľa § 24 ods. 4, 5 zák. 379/2005 Sb. uložiť pokutu do výšky 50.000 Kč fyzickej osobe - prevádzkovateľovi a právnickej osobe do výšky 500.000 Kč. Subsidiárne je možné použiť aj ustanovenie § 47 ods. 1 písm. f) na sankcionovanie porušenia podmienok uložených na ochranu verejného poriadku pri konaní verejných telovýchovných, športových alebo kultúrnych podujatiach, alebo v miestach určených k rekreácii alebo turistike.¹¹¹ Podmienky na ochranu verejného poriadku týkajúce sa medzi inými aj konzumácie alkoholických nápojov môže stanoviť prevádzkovateľ, organizátor alebo obec formou obecne záväznej vyhlášky. Za priestupok je možné uložiť pokutu do výšky 3.000 Kč. Orgán ukladajúci pokutu je povinný prihliadnúť pri určovaní sankcie a výmeru k závažnosti priestupku, k spôsobu spáchania, k miere zavinenia, k pohnútkam a osobe páchatel'a. Je dôležité podotknúť, že k účelu priestupkového zákona slúži okrem hrozby a ukladania sankcií taktiež uloženie ochranného opatrenia. Účelom ochranného opatrenia vedľa spôsobení určitej ujmy je predovšetkým účinná ochrana spoločnosti. Má teda primárne preventívny a výchovný charakter. Podľa právnej teórie v ochranných opatreniach chýba prvok morálneho odsúdenia priestupku. Ochrannými opatreniami sú: obmedzujúce opatrenia a zabratie vecí. Obmedzujúce opatrenie spočíva okrem iného v zákaze navštevovať verejne prístupné miesta a miestnosti, v ktorých sa podávajú alkoholické nápoje a je ho možné uložiť za priestupky na úseku ochrany pred alkoholizmom a inými toxikomániami. Obmedzujúce opatrenie je možné uložiť len spolu si sankciou a po dobu nepresahujúcej jeden rok.¹¹²

¹¹¹ Porov. ČERVENÝ ZDENĚK - ŠLAUF VÁCLAV : Přestupkové právo. Komentář k zákonu o přestupcích včetně textu souvisejících předpisů - 15. aktualizované vydání podle stavu k 1. 3. 2007, Linde a.s., Praha 2007.

¹¹² Porov. HENDRYCH, DUŠAN A KOL.: *Správní právo – obecná část*. Praha : C·H·BECK, 2006, str. 429-431

5.5.2 Konzumácia alkoholu a cestná premávka v ustanoveniach priestupkového zákona.

Ustanovenia § 22 ods. písm. b), c), d) sú vyhradené taktiež konzumácii alkoholu avšak v súvislosti s dopravou na pozemných komunikáciách. Toto ustanovenie je od novely č. 411/2005 Sb. špecifické voči § 30. Medzi najnebezpečnejšie protiprávne činnosti účastníkov cestnej premávky patrí spotreba alkoholu.¹¹³ Alkohol je kvôli svojej frekventovanosti najnebezpečnejšou drogou v cestnej premávke. Jedná sa o dlhodobý a známy problém. Najčastejšími príčinami dopravných nehôd spáchaných pod vplyvom alkoholu sú nedanie prednosti v jazde, neprávny spôsob jazdy, nesprávne predbiehanie. Šofér pod vplyvom alkoholu má znížené schopnosti vnímania, spomalené reflexy, auto sa v jeho rukách stáva nekontrolovateľnou zbraňou. Jedným z prostriedkov boja proti alkoholizmu je ustanovenie § 22 ods. 1 písm. b) až d) zákona o priestupkoch. Do 30. 6. 2006 bol alkohol za volantom postihovaný podľa obecnějšího ustanovenia § 30 ods. písm. g) až h) priestupkového zákona.¹¹⁴

Schopnosť odhadovať vzdialenosti klesne pri 0,2 promile alkoholu v krvi a zároveň narastá ochota vodiča riskovať. Mierna podnapitosť skrýva v sebe obrovské nebezpečenstvo, lebo vodič v tomto štádiu si mnoho razy ešte neuvedomuje pocit ovplyvnenia alkoholom. Pri hladine 0,5 promile alkoholu v krvi sa výrazne predlžuje reakčná doba. Od 1,5 promile sa podstatne zhoršuje svalová koordinácia a intenzívne sa stráca schopnosť objektívne hodnotiť svoje jednanie. Alkohol sa vylučuje z organizmu z 90% okysličením, ostatok vydýchaním, močením a defekáciou. Alkohol prchá z organizmu, po skončení konzumácie asi rýchlosťou 0,12 až 0,18 promile za hodinu. MUDr. Skála uvádza, že bezpečne riadiť vozidlo po 2 desaťstupňových pivách je možné až uplynutím 5 až 6 hodín.¹¹⁵

*„Podľa stanoviska Ministerstva zdravotníctva obsah 1 promile alkoholu v krvi, na základe výskumu a poznatkov súdneho lekárstva, je potrebné považovať za stav vylučujúci spôsobilosť.“¹¹⁶ Vzhľadom k novele trestného zákona je riadenie vozidla pri tejto hladine a hladine vyššej, primárne postihované ako trestný čin podľa § 201 Tr. zákona. Avšak u niektorých osôb môže aj nižšia hladina alkoholu v krvi vylúčiť spôsobilosť osoby riadiť vozidlo. V prípade ustanovenia § 22 ods. písm. c) kto *řídí vozidlo nebo jede na zvířeti ve stavu vylučujícím způsobilost, který si přivodil požitím alkoholického nápoje nebo užitím jiné**

¹¹³ V roku 2005 spôsobili šoféri 8192 dopravných nehôd, pri ktorých bolo 59 osôb usmrtených, v roku 2006 to bolo 6807 nehôd z toho 42 osôb usmrtených a 2881 zranených z celkových 187 965 nehôd a 171 usmrtených. Porov. KUČEROVÁ, HELENA: *Dopravní přestupky v praxi po změnách účinných od 1.7. 2006*: Linde Praha, a.s. – Právnícké a ekonomické nakladatelství a knihkupectví Bohumily Hořínkové a Jana Tuláčka, Opletalova 35, 115 51 Praha 1, 2006.

¹¹⁴ Tamže.

¹¹⁵ Tamže.

¹¹⁶ KUČEROVÁ, HELENA: *Dopravní přestupky v praxi po změnách účinných od 1.7. 2006*: Linde Praha, a.s. – Právnícké a ekonomické nakladatelství a knihkupectví Bohumily Hořínkové a Jana Tuláčka, Opletalova, str. 78

návykové látky bude preto vždy potrebné v prípade zistenia nižšej hladiny alkoholu v krvi ako 1 promile, individuálne skúmať a preukázať, či sa nejednalo o stav vylučujúci spôsobilosť a či sa jedná „len“ o priestupok.¹¹⁷

Medzi základné povinnosti vodiča ako i učiteľa autoškoly, v súvislosti s vykonávaním výcviku, patrí podrobiť sa na výzvu Polície ČR alebo na výzvu príslušníka obecnej polície vyšetreniu, či nie je pod vplyvom alkoholu (§ 5 ods. 1 písm. g) a § 8a ods. 2 písm. a) zákona o silničníom provozu). Zvláštnym zákonom, ktorý špecifikuje samotné vyšetrenie je zákon 379/2005 Sb. o opatreniach k ochraně před škodami působenými tabákovými výrobky, alkoholem a jinými návykovými látkami.¹¹⁸ Zákazy pre vodičov vozidiel a jazdcov vyplývajú zo Zákona o silničníom provozu a to konkrétne z § 5 ods. 2 písm. a) - zákaz užiť alkohol behom jazdy; písm. b) - zákaz riadiť vozidlo¹¹⁹, alebo jazdiť na zvierati bezprostredne po požití alkoholu či inej návykovej látky, alebo v stave, keď ešte pretrvávajú účinky alkoholu; písm. c) - zákaz jazdy vozidlom či na zvierati, ak to vylučuje zdravotný stav jazdca¹²⁰; písm. d) - zákaz predať riadenie osobe, ktorá je pod vplyvom alkoholu. Obdobne sú konštruované aj zákazy pre učiteľa autoškoly: pri vykonávaní výcviku nesmie požiť alkoholický nápoj behom jazdy vo výcvikovom vozidle; má zakázané sedieť počas jazdy vo výcvikovom vozidle bezprostredne po konzumácii alkoholického nápoja alebo v dobe, keď ešte môže byť pod jeho vplyvom a nesmie vykonávať inštruktáž vo vozidle ani v prípade, že sú jeho schopnosti znížené v dôsledku zdravotného stavu [§ 8a ods. 1 písm. a), písm. b), písm. c)].

Orgán overujúci užitie alkoholického nápoja vodičom je oprávnený ho vyzvať k dychovej skúške. Finálne konštatovanie je možné na základe dychovej skúšky a odbere vzorky biologického materiálu. Dychová skúška sa v súčasnosti vykonáva elektronickým alcotesterom. Ak je s ohľadom na zistenú hladinu (1 promile a viac) opodstatnené podozrenie zo spáchania trestného činu, je vodič vždy vyzvaný k podrobeniu sa lekárskeho vyšetreniu spojeného s odberom krvi pre prípadné trestné stíhanie.¹²¹ V súčasnosti samotná dychová skúška nie dostatočným dôkazným prostriedkom. Prikláňam sa k názoru, že s ohľadom na § 51 Správniho řádu, podľa ktorého je možné použiť k dokazovaniu všetky dôkazné prostriedky, ktoré sú vhodné k zisteniu stavu veci a ktoré nie sú vykonané v rozpore si zákonom, by bolo prípustné použiť výsledok vytlačený tlačiarňou pripojenou k meraciemu prístroju.¹²² Medzi vodičmi je obľúbený zvyk, že po vykonaní orientačného vyšetrenia sa

¹¹⁷ Ako dôkaz môžu slúžiť výpovede svedkov, klinické vyšetrenie atď..

¹¹⁸ Spôsobe vyšetrenia, úhrada poplatku za vyšetrenie, domnienka vplyvu – pozri vyššie

¹¹⁹ Vozidlom sa rozumie dopravný prostriedok motorový i nemotorový

¹²⁰ Stav „kocoviny, opice“ odbúravana alkoholu v tele, detoxikácie.

¹²¹ Porov. KUČEROVÁ, HELENA: *Dopravní přestupky v praxi po změnách účinných od 1.7. 2006*: Linde Praha, a.s. – Právnícké a ekonomické nakladatelství a knihkupectví Bohumily Hořínkové a Jana Tuláčka, Opletalova 35, 115 51 Praha 1, 2006

¹²² Táto prax sa používa na Slovensku a výsledok je použiteľný v trestnom konaní ako listinný dôkaz. KUČEROVÁ, HELENA: *Dopravní přestupky v praxi po změnách účinných od 1.7. 2006*: Linde Praha, a.s. –

všetkými možnými spôsobmi pokúšajú naťahovať čas a oddaľovať tak lekárske vyšetrenie odberom krvi kvôli zisteniu prítomnosti alkoholu v krvi. Väčšinou odmietajú pod rôznymi zámienkami vyšetrenie, ale nakoniec sa mu podrobia. Policajt je v takom prípade v zmysle ustanovenia § 24 ods. 3 zákona o polícii povinný vyhovieť požiadavku. Mnoho razy je potom výsledok krvného vyšetrenia odlišný od výsledku dychovej skúšky. Rozdiel je spôsobený práve časovým rozdielom medzi dvoma skúškami.¹²³ Je potrebné ešte dodať, že bez súhlasu osoby nemá lekár právo a to ani na výzvu príslušníka polície odobrať biologický materiál a tým obmedziť jej telesnú integritu.¹²⁴ „Vyplýva to z článku 7 ods. 1 Listiny základných práv a svobod“¹²⁵, kde je uvedené, že nedotknuteľnosť osoby a jej súkromia je zaručená a obmedzená môže byť len v prípadoch stanovených zákonom. Prekonať odpor osoby je však možné v prípade trestného konania pri vyšetrowaní trestného činu *Ohrožení pod vlivem návykové látky* podľa § 201 Trestného zákona, pokiaľ sa nejedná o odber krvi alebo obdobný zásah do telesnej integrity. Odber krvi v prípade trestného konania môže vykonať lekár alebo odborný zdravotný pracovník i bez súhlasu podozrivej osoby na požiadanie orgánu činného v trestnom konaní (v prípade, že osoba vyslovene nekladie odpor, ale ani nevyslovila súhlas s takýmto zásahom § 114 odst.2 Tr. ř.).

Pokuty za porušenie zákazov týkajúcich sa užívania alkoholu stanovených Zákonom o silničnom provozu sa pohybujú v rozpätí od 10.000 Kč do 50.000 Kč a súčasne zákaz činnosti (odobratie vodičského preukazu) v rozpätí od 6 mesiacov do 2 rokov (§ 22 ods. 1 písm. b), c) d), ods. 3 písm. a), b), c), d), ods. 4, ods. 5). Tieto priestupky nie je možné prejsť v blokovom konaní¹²⁶ a v rozhodnutí nie je možné upustiť od uloženia sankcie (§22 ods. 11, 12), čím je nepochybne zdôraznená spoločenská nebezpečnosť a škodlivosť jednania naplňujúceho skutkové podstaty uvedených priestupkov.

5.6 Od priestupku k trestnému činu

Ustanovenie § 201 trestného zákona

Kdo, byť i z nedbalosti, vykonáva ve stavu vylučujícím způsobilost, který si přivodil vlivem návykové látky, zaměstnání nebo jinou činnost, při kterých by mohl ohrozit život nebo zdraví lidí nebo způsobit značnou škodu na majetku, bude potrestán odnětím svobody až na

Právnické a ekonomické nakladateľství a knihkupectví Bohumily Hořínkové a Jana Tuláčka, Opletalova 35, 115 51 Praha 1, 2006

¹²³ V prospech vodiča hrá mnohorozy i časová dostupnosť zdravotníckeho zariadenia- napr. v Prahe sa vykonáva v nemocnici na Bulovce a pokiaľ je vodič pristihnutý v Jižním městě v dopravnej špičke, tak cesta môže trvať i hodinu.

¹²⁴ Platí to aj pre osoby v bezvedomí, osoby, ktoré nie sú schopné dať súhlas kvôli opitosti.

¹²⁵ KUČEROVÁ, HELENA: *Dopravní přestupky v praxi po změnách účinných od 1.7. 2006*: Linde Praha, a.s. – Právnické a ekonomické nakladateľství a knihkupectví Bohumily Hořínkové a Jana Tuláčka, Opletalova 35, 115 51 Praha 1, 2006, str. 94

¹²⁶ Vylučuje sa tým zároveň možnosť uloženia nižšej sankcie.

jeden rok nebo peněžitým trestem, nebo zákazem činnosti.

Hranica medzi priestupkom a trestným činom je po novele Trestného zákona č. 411/2005 Sb, ktorá nadobudla účinnosti 1. 7. 2006, veľmi úzka a policajné orgány musia zvažovať či sa zo strany pristihnutej osoby nejedná práve o spomínaný trestný čin.¹²⁷ Veľká zmena spočíva v subjektívnej stránke deliktu, totiž, že k trestnosti činu pred novelou sa požadovalo úmyselné zavinenie, kdežto novelizované znenie je konštruované tak, že zahrňuje ako úmyselné, tak nedbalostné jednanie páchatel'a, čím sa značne rozšírila možnosť trestného postihu delikventov.¹²⁸ Je potrebné brať v úvahu ustanovenie § 2 ods. 1 Priestupkového zákona, podľa ktorého *je priestupkom jednanie, ktorého znaky sú uvedené v tomto zákone a ktoré porušuje alebo ohrozuje záujem spoločnosti, je za priestupok vyslovene označené a nejde o iný správny delikt alebo trestný čin.* Použitie priestupkového zákona je teda subsidiárne voči Trestnému zákonu. Ustanovenie Trestného zákona je v pomere špeciality a bude namieste jeho prednostné použitie.¹²⁹ Pretože český trestný zákon je postavený na formálne - materiálnom chápaní trestného činu, v inkriminovanom jednaní musí byť obsiahnutá a vykázaná zákonom stanovená intenzita nebezpečnosti činu, aby zásada subsidiárneho použitia trestnej represie nebola neprimerane tvrdým postupom porušená. Významnú úlohu zohráva uváženie policajných orgánov.

K trestnosti činu postačí nedbalosť, teda že páchatel' mohol vedieť a mal vedieť, že je k činnosti pri ktorej môže ohroziť život, zdravie a majetok nespôsobilý v dôsledku užitia návykovej látky¹³⁰. Z praxe sú známe prípady, kedy páchatelia snažia exkulповať tvrdením, že jednali v krajnej núdzi napr. uplatňujú námietky, že museli rýchlo odvieť zranenú osobu do nemocnice, samozrejme svoje tvrdenia podkladajú svedeckými výpoveďami.¹³¹ Kvalifikačné okolnosti trestného činu Ohrozenie pod vlivem návykové látky sú zoradené v druhom odstavci pod písmenami a) až d). Na tieto prípady je stanovená výrazne vyššia trestná sadzba: trest odňatia slobody v rozpätí 6 mesiacov až 3 roky.

V 2. odstavci v písmene a) sa pamätá na recidivistov: *byl li za čin uvedený v odstavci 1 v posledních dvou letech odsouzen nebo z výkonu trestu odnětí svobody uloženého za takový čin propuštěn.* Prísnejšie je ustanovenie písmena b) podľa ktorého bude páchatel' postihnutý

¹²⁷ Má to okrem hroziacim sankciám významné dôsledky pre procesný postup policajných orgánov a procesné postavenie podozrivej osoby.

¹²⁸ Porov. ŘÍHA, JIŘÍ : Nové znění skutkové podstaty trestného činu ohrožení pod vlivem návykové látky podle § 201 trestního zákona (2. část). In: *Buletin advokacie*, 2007, č. 3, s. 32 - 40

¹²⁹ Porov. HENDRYCH, DUŠAN A KOL.: *Správní právo – obecná část*. Praha : C·H·BECK, 2006, str.409 - 456

¹³⁰ Pod pojem návyková látka zahrňuje trestný zákon i alkohol

¹³¹ Takéto tvrdenia kvôli funkčnosti rýchlej záchrannej služby neobstoja. Porov. ŘÍHA, JIŘÍ : Nové znění skutkové podstaty trestného činu ohrožení pod vlivem návykové látky podle § 201 trestního zákona (2. část). In: *Buletin advokacie*, 2007, č. 3, s. 32 - 40

ak za obdobný čin spáchaný pod vplyvom návykovej látky bol v posledných dvoch rokoch postihnutý. Za postihnutie sa považuje uloženie sankcie podľa priestupkového zákona za užitie alkoholického nápoja pri a pred výkonom zamestnania a za výkon zamestnania v stave vylučujúcim spôsobilosť (§ 30 písm. g, h, ch, zák. č. 200/1990 Sb.), za priestupok riadenia vozidla, či jazdy na zvierati po bezprostrednom užití alkoholického nápoja (§ 22 odst.1 písm. d) zák. 200/1990 Sb.) Za obdobný čin sa orgánmi v trestnom konaní nepovažuje priestupok odmietnutia podrobiť sa vyšetreniu na prítomnosť alkoholu či inej návykovej látky pri šoférovaní vozidla či jazdy na zvierati (§ 22 písm. d) zák. č. 200/1990 Sb.).¹³²

Prípady kedy ohrozenie prerastie do poruchy trestá písm. c) druhého odstavca § 201 Trestného zákona. Postihujú sa prípady spôsobenia havárie (havária plynu, reaktoru atď.), dopravnej nehody, inej nehody (inou nehodou môže byť nehoda, ktorá vôbec nesúvisí s dopravou, napr. nehoda v chemickom laboratóriu), ublíženie na zdraví, spôsobenie väčšej škody na cudzom majetku (najmenej 50.000 Kč) alebo iný závažný následok (ktorým môže byť porucha v prevádzke podniku, spôsobenie ťažkej ujmy na zdraví a pod.).

Poslednou kvalifikačnou skutočnosťou je spáchanie činu pri výkone povolania alebo inej činnosti, pri ktorých je vplyv návykových látok obzvlášť nebezpečný. Ako príklad (to že sa jedná len o príklad je zjavné zo slova *zejména*) je uvedené riadenie hromadného dopravného prostriedku (vlak, autobus, lietadlo, loď....).

Trestný čin *ohrožení pod vlivem návykové látky* je trestným činom trvajúcim, ktorý počíná zahájením činnosti v stave vylučujúcim spôsobilosť alebo uvedením sa počas tejto činnosti do stavu nespôsobilosti (viac ako 1 promile alkoholu v krvi). Končí s ukončením činnosti. Za pokus je považované napríklad jednanie kedy vodič zasadne za volant s úmyslom riadiť, ale predtým, ako sa mu to podarí je zadržaný kamarátmi či políciou. Pokus sa trestá podľa trestnej sadzby za dokonaný trestný čin. Túto skutočnosť si mnoho vodičov neuvedomuje a vystavujú sa zbytočne možnosti trestného postihu.¹³³

Je jednoznačné, že vyššie opísanými jednaniami sa osoba dopustí buď priestupku, alebo trestného činu. *Ak počas priestupkového konania vyjdú najavo skutočnosti oprávňujúce zahájenie trestného stíhania, správne orgány konanie zastavia a vec odovzdajú orgánom činným v trestnom konaní. Ak osoba po právomocnom rozhodnutí správneho orgánu bola odsúdená za ten istý čin, alebo obžaloby oprostena, tak správny orgán zruší svoje pravomocné rozhodnutie o priestupku* (§ 94 zák. č. 200/1990 Sb).

Predpokladaným praktickým dôsledkom novely Trestného zákona, ktorou sa výrazne

¹³² Porov. KUČEROVÁ, HELENA: *Dopravní přestupky v praxi po změnách účinných od 1.7. 2006*: Linde Praha, a.s. – Právnícké a ekonomické nakladatelství a knihkupectví Bohumily Hořínkové a Jana Tuláčka, Opletalova 35, 115 51 Praha 1, 2006, str. 90

¹³³ Porov. ŘÍHA, JIŘÍ : *Nové znění skutkové podstaty trestného činu ohrožení pod vlivem návykové látky podle § 201 trestního zákona (2. část)*. In: *Buletin advokacie*, 2007, č. 3, s. 32 - 40

sprísnila trestná represia vyššie uvedených jednaní, mal byť nárast kriminality.¹³⁴ Tieto predpoklady sa naplnili. Kým v roku 2005 bolo objasnených 837 prípadov spáchania trestného činu Ohrožení pod vlivem návykové látky (z toho 829 pod vplyvom alkoholu), v roku 2006 to bolo už 3947 prípadov a z toho 3370 zapríčinených alkoholom. V roku 2007 bolo objasnených 9794 prípadov a z toho ovplyvnených alkoholom bolo 9152. V období od 1.1. 2008 do 30. 4. 2008 je počet zistených prípadov trestného činu *Ohrožení pod vlivem návykové látky* 3621 a z toho 3370 spáchaných užitím alkoholu.¹³⁵

V krátkom období po zavedení novely sa dočasne znížila nehodovosť na cestách, ale zrejme na túto skutočnosť malo väčší vplyv zavedenie bodového systému. Kriminalizácia týchto jednaní a prísna represia nie je ničím výnimočným v Európe. Zákonodarca sa zrejme inšpiroval nemeckou úpravou, ktorá je však rozhodne prepracovanejšia a tým poskytuje väčšiu právnu istotu a uplatnenie zásady, že len zákonom presne stanovené jednanie môže byť trestným činom.¹³⁶

5.7 Ochrana pred alkoholizmom v trestnoprávnej rovine

Problémy a následky späté s problematikou alkoholizmu môžu nadobudnúť rozmery, k riešeniu ktorých už nepostačujú právne prostriedky poskytované právom primárne upravujúcim vzťahy, ktorých súčasťou je v rôznych podobách alkohol.¹³⁷ Jednania, ktoré dosahujú určitú intenzitu a ich následky istý stupeň škodlivosti, sú zákonom kriminalizované, ich znaky uvedené v Trestnom zákone. Trestné právo sa užije v prípade, že aplikácia iných predpisov na dané jednanie fyzickej osoby by bola neadekvátna pre stupeň narušenia a v niektorých prípadoch pre stupeň ohrozenia spoločenských hodnôt.¹³⁸ Trestné právo má subsidiárny, akcesorický charakter v pomere k ostatným právnym odvetviam. „*Disponuje najcitelnejšími prostriedkami štátneho donútenia, ktoré značne zasahujú do práv a slobôd ľudí*“, preto jeho užite musí byť opodstatnené nutnosťou ochrany elementárnych hodnôt a kde by pasivita štátu mohla viesť k svojpomoci.¹³⁹ Alkohol celkovo zohráva významnú rolu pri páchaní trestnej činnosti, najčastejšie u násilnej, namierenej proti fyzickej integrite osôb a pri násilnej majetkovej trestnej činnosti. Napr. v roku 2005 z celkového počtu 135 281 objasnených trestných činov bolo 11 020 spáchaných pod vplyvom alkoholu, v roku 2006

¹³⁴ V Prahe sa podľa predpokladov jednalo približne o nárast v rozsahu 2000 prípadov ročne. Tamže.

¹³⁵ Ministerstvo vnútra : *Přehledy kriminality*. [on-line], [cit 8. 6. 2008], dostupné na:

<<http://aplikace.mvcr.cz/archiv2008/statistiky/kriminalita.htm>>

¹³⁶ Porov. ŘÍHA, JIŘÍ : Nové znění skutkové podstaty trestného činu ohrožení pod vlivem návykové látky podle § 201 trestního zákona (2. část). In: *Buletin advokacie*, 2007, č. 3, s. 32 - 40

¹³⁷ Může sa jednat o výrobu, podávanie, konzumáciu, predaj, značenie atď..

¹³⁸ Porov. Novotný, Oto – Dolenský, Adolf – Jelínek, Jiří – Vanduchová, Marie : *Trestní právo hmotné I – Obecná část*. Praha : ASPI, 2003.

¹³⁹ Tamže.

z celkového počtu objasnených prípadov 133 695 bolo spáchaných „s alkoholom“ 14 075, v roku 2007 z 138 852 objasnených prípadov 20 030. V roku 2005 bolo z celkového počtu 161 objasnených vražd spáchaných pod vplyvom alkoholu 41 (pod vplyvom iných návykových látok 4), v roku 2006 z 196 objasnených vražd 61 spáchaných pod vplyvom alkoholu (2 pod vplyvom inej látky), v roku 2007 zo 174 objasnených 44 spáchaných pod vplyvom alkoholu (2 pod vplyvom inej látky). Približne jedna tretina celkového počtu trestného činu *Výtržnictví* bola spáchaná pod vplyvom alkoholu (pozri prílohu č. 3). Alkohol je významným faktorom ovplyvňujúcim kriminálne chovanie jednotlivcov a podporujúce rozvoj latentných kriminogénnych predpokladov osobnosti.¹⁴⁰ Úprava v trestnom zákone je nevyhnutná a neodmysliteľnou súčasťou právneho regulačno-preventívno-represívneho systému úpravy užívania alkoholu a jeho následkov.

5.7.1 Príčetnosť vs. alkoholické opojenie

Okrem iných podmienok trestnosti činu je nutné, aby páchatel bol v dobe trestného činu príčetný, tj. aby bol schopný rozumom chápať (rozpoznanie) a mal zachovanú slobodu vôle (ovládanie). Pri alkoholickom opojení však zvyčajne chýba aspoň jedna z týchto zložiek a tým môže nastať otázka ako posudzovať daný prípad. Pri posudzovaní trestných činov spáchaných pod vplyvom návykovej látky (patrí medzi ne i alkohol § 89 ods. 10 Trest zák.) je potrebné starostlivo preskúmať stav príčetnosti páchatel'a pred a po užití alkoholického nápoja. Môže sa jednať o tri varianty z nich najčastejšia je keď sa príčetný páchatel' opije, avšak ostane v stave príčetnosti (je schopný posúdiť následky svojho jednania a je schopný svoje jednanie ovládať).¹⁴¹ Variant, že sa nepríčetný páchatel' užitím návykovej látky dostane zo stavu nepríčetnosti do stavu príčetnosti je vysoko nepravdepodobná. Pozornosť si vyžaduje prípad, kedy sa príčetný páchatel' „prepije“ do stavu nepríčetnosti. Existujú 3 rôzne spôsoby právneho uchopenia tohto prípadu:

1. Páchatel' sa opije aby „získal guráž“ k spáchaniu trestného činu. V tomto prípade sa hľadá na páchatel'a ako na príčetného a je zodpovedný za spáchanie úmyselného trestného činu (*actio libera in causa dolosa*).
2. Nepríčetný páchatel' spácha nedbalostný trestný čin a jeho „*nedbalosť spočíva práve vtom, že sa uviedol (opil) do stavu nepríčetnosti*“ (napr. opitý vodič zrazí chodca, ktorí na následky umrie tak bude okrem iného zodpovedný aj za nedbalostné ublíženie s následkom smrti a jeho nedbalosť spočíva práve v uvedení sa

¹⁴⁰ Porov .CHROMÝ, JAKUB : Podávání alkoholických nápojů mládeži v kriminologických a trestněprávních souvislostech, In: *Trestněprávní revue*, 2007, č. 4, s. 102 – 106

¹⁴¹ Porov. Novotný, Oto – Dolenský, Adolf – Jelínek, Jiří – Vanduchová, Marie : *Trestní právo hmotné I – Obecná část*. Praha : ASPI, 2003 str.135 -142

do stavu nepříčetnosti užitím alkoholického nápoja (actio libera in causa culpososa).¹⁴²

3. Trestný čin opilstva spácha pachatel', který sa uvedie do stavu nepříčetnosti a v tomto stave spácha čin inak trestný (kvazidelikt). Pachatel' je zodpovedný za to, že sa uviedol do stavu nepříčetnosti, nie za čin, ktorý v tomto stave spáchal. Exkulpácia z dôvodu nepříčetnosti neprichádza v tomto prípade v úvahu. A týmto sa dostávame k samotnej skutkovej podstate trestného činu Opilství uvedeného vo zvláštnej časti Trestného zákona § 201a.¹⁴³

5.7.2 Trestný čin Opilství

(1) Kdo se požitím nebo aplikací návykové látky nebo jinak přivede, byť i z nedbalosti, do stavu nepříčetnosti, v němž se dopustí jednání, které má jinak znaky trestného činu, bude potrestán odnětím svobody na tři léta až osm let; dopustí-li se však jednání, které má jinak znaky trestného činu, na který zákon stanoví trest mírnější, bude potrestán oním trestem mírnějším.

(2) Ustanovení odstavce 1, jakož i § 12 se neužije, přivedl-li se pachatel do stavu nepříčetnosti v úmyslu spáchat trestný čin, nebo spáchal trestný čin z nedbalosti, která spočívá v tom, že se přivedl do stavu nepříčetnosti.

„Rauschdelikt“ sa navrátil do trestného zákona novelou z roku 1991. Názov trestného činu skresľuje jeho podstatu, lebo tohto deliktu je možné sa dopustiť taktiež použitím inej návykovej látky a teda nie len alkoholom a v stave opitosti.¹⁴⁴ K posúdeniu trestnosti činu spáchaného v nepříčetnosti vyvolanej návykovou látkou v podstate existujú 2 krajné prístupy a to neprihliadnutie k nepříčetnosti u nás platné do účinnosti novely a druhý prípad - vylúčenie trestnej zodpovednosti. Prvé riešenie je pre pachateľa príliš tvrdé a zrejme by sa míňalo s účelom trestného zákona a druhé riešenie je „kriminálne politicky neúnosné“.¹⁴⁵ Trestný čin opilstva je považovaný za abstraktný ohrozovací delikt. Abstraktný preto, lebo nebezpečnosť jednanja pachateľa spočíva v úmyselnom alebo nedbalostnom uvedení sa do stavu nepříčetnosti. Pokiaľ pachateľ má v úmysle sa opiť, ale jeho úmysel sa už nevzťahuje k dosiahnutiu stavu nepříčetnosti, bude potrebné zistiť či tento stav nedosiahol nedbalostným jednaním.¹⁴⁶ Trestná represia však nastupuje až v prípade, že sa v tomto stave dopustí činu inak trestného, kvazideliktu. Kvazideliktom môže byť hociktorý trestný čin buď poruchový alebo ohrozovací, spáchaný konaním či nekonaním. Kvazidelikt je objektívnou podmienkou

¹⁴² Tamže

¹⁴³ Tamže.

¹⁴⁴ Porov..Novotný, Oto – Dolenský, Adolf – Navrátilová, Jana – Púry, František – Rizman, Stanislav – Vanduchová, Marie – Vokoun, Rudolf: Trestní právo hmotné 2 – Zvláštní část. Praha : ASPI, 2003, str. 185-187

¹⁴⁵ Tamže

¹⁴⁶ Porov. ŘÍHA, JIŘÍ : Zamyšlení se nad trestným činem opilství § 201. In : *Kriminalistika*, ročník XXXV, 2002, č. 4

a nie je krytý zavinením. Pri posúdení kvazideliktu je však nutné skúmať „zdanlivé“ zavinenie (podľa prejavov páchatel'a) a to z dôvodu uloženia trestu (trestné sadzby sa značne odlišujú u úmyselných a nedbalostných formách zavinenia). U kvazideliktu sa však nejedná o zavinenie, lebo zavinenie môže jednať iba osoba príčetná. Pokiaľ by sa zavinenie vzťahovalo aj na kvazidelikt, tak čin by sa posudzoval ako niektorá z foriem actionis liberae in causa.¹⁴⁷

Objektom trestného činu je občianske súžitie, ktoré je ohrozované opitými jedincami. Cieľom preventívneho pôsobenia je, aby sa jedinec vôbec neprivádzal do stavu opitosti, v ktorej stráca príčetnosť, pretože by mohol a mal vedieť, že v takomto stave môže spáchať čin inak trestný. Existuje však názor, že Opilství je konkrétny ohrozovací trestný čin, ktorý je postavený na tvrdení, že zavinenie páchatel'a sa musí vzťahovať i na vyvolanie konkrétneho a nie len abstraktného nebezpečenstva, teda že toto nebezpečenstvo konkrétne vznikne. Nestačí, aby sa páchatel' zavinenie uviedol do stavu nepríčetnosti- z toho samotného faktu ešte nebezpečenstvo nevzniká. Ohrozenie sa musí vzťahovať k určitému kvazideliktu. Páchatel' by teda mal vedieť a svojej potenciálnej nebezpečnosti v stave nepríčetnosti. Táto vedomosť sa nemusí vzťahovať na určitý trestný čin- potom by sa jednalo o actio causa in libera dolosa- ale stačí ak existuje povedomie o určitom druhu trestneprávo-relevantného chovania v stave nepríčetnosti.¹⁴⁸

Trestný čin opilstva je vlastnoručným deliktom a preto nie je možné spolupáchateľstvo. Ohľadom účastníctva sa teória názorovo rozchádza. Podľa prvej mienky nie je možné účastníctvo na trestnom činu opilstva, podľa druhého názoru je možné účastníctvo vo forme pomoci .¹⁴⁹

Jednočinný súbeh s iným trestným činom je vylúčený. „Pokiaľ by sa páchatel' dopustil v rámci trvajúcej nepríčetnosti niekoľkých útokov na záujmy chránené trestným zákonom (napr. znásilnil ženu, olúpil ju a potom ukradol automobil, s ktorým havaroval a spôsobil inému smrť), pôjde iba o jeden skutok a jeden trestný čin Opilství (R 5/1956, R16/1960).“¹⁵⁰ Trestný čin Opilstva nie je frekventovaným trestným činom. Ročne je odsúdených za tento trestný čin približne 100 páchatel'ov

Čo sa týka sankcií, bude v tomto prípade vždy namieste aplikácia ustanovení o ochrannom opatrení, predovšetkým ustanovenie o ochrannom liečení - § 72 ods. 2 písm. b Trest. zák.. Osobám závislým na užívaní alkoholu, ktoré sa dopustili trestného činu Opilství je možné vedľa trestu uložiť ochranné liečenie. Ochranné liečenie sa však neuloží, pokiaľ je zrejmé že nepovedie k žiadanému výsledku. Je to vlastne jediná možnosť v celom právnom

¹⁴⁷ Porov..Novotný, Oto – Dolenský, Adolf – Navrátilová, Jana – Púry, František – Rizman, Stanislav –

Vanduchová, Marie – Vokoun, Rudolf: Trestní právo hmotné 2 – Zvláštní část. Praha : ASPI, 2003, str. 185-187

¹⁴⁸ Porov. ŘÍHA, JIŘÍ : Zamyšlení se nad trestným činem opilství § 201. In : *Kriminalistika*, ročník XXXV, 2002, č. 4

¹⁴⁹ Len podotýkam, že účastník sa trestá tak ako páchatel'. Tamže.

¹⁵⁰ ŘÍHA, JIŘÍ : Zamyšlení se nad trestným činem opilství § 201. In : *Kriminalistika*, ročník XXXV, 2002, č. 4

systeme, ako alkoholika poslať na protialkoholické liečenie proti jeho vlastnej vôli.¹⁵¹

5.7.3 Ochranné liečenie

Ochranné liečenie je možné uložiť len základe súdneho rozhodnutia v trestnom konaní.¹⁵² Ochranné liečenie sa ukladá s cieľom zaistiť nápravu páchatel'a a tým zabezpečiť účinnú ochranu spoločnosti. Účelom ochranného liečenia je vytvorenie reálneho pohľadu páchatel'a na svoj návyk, motivácia k liečeniu, resocializácia a prevencia opakovania trestnej činnosti pomocou izolácie spoločensky nebezpečného jedinca. Ochranné liečenie sa v Českej Republike vykonáva v 2 formách a to formou ústavnej a formou ambulantnej liečby. Súd môže počas výkonu liečby, na návrh meniť vzájomne tieto formy s ohľadom na dosiahnutie najvyššej efektivity liečby.¹⁵³ O uložení liečby rozhoduje súd v trestnom konaní na základe znaleckého posudku, ktorý podávajú znalci z oboru psychiatrie zapísaný do zoznamu znalcov vedeného Ministerstvom spravodlivosti. K vyšetreniu duševného stavu môže súd nariadiť detenciu obvineného v zdravotníckom ústave. Detencia môže trvať maximálne 3 mesiace vrátane mesačného predĺženia. Vyšetrujúci psychiater sa v posudku má vyjadriť či je ďalší pobyt vyšetrovanej osoby na slobode nebezpečný.¹⁵⁴ Ochranné liečenie môže súd uložiť i vedľa nepodmieneneného trestu odňatia slobody. V tom prípade sa na liečenie nastupuje počas výkonu trestu alebo až po odpykaní. Tento spôsob nie je úplne vyhovujúci, lebo účinok trestu by bol efektívnejší u „vyliečenej“ osoby, ktorá je schopná ostrejšie vnímať a hlbšie pochopiť škodlivosť svojho trestného jednania a nútené následky kriminálneho chovania. Ústavná forma liečby počas výkonu trestu odňatia slobody sa vykonáva v prispôsobených oddeleniach vo väzniciach Rýnovice, Znojmo a Opava. V ostatných prípadoch sa ochranné liečenie vykonáva v 9 psychiatrických liečebniach najčastejšie na oddeleniach súdnej ochrannej liečby, avšak nie je vylúčená možnosť výkonu na oddeleniach dobrovoľnej liečby.¹⁵⁵ O prepustení z ochrannej liečby, alebo o ukončení ochrannej liečby rozhoduje súd na návrh štátneho zástupcu, zdravotníckeho zariadenia, obvineného alebo i bez návrhu. Pokiaľ obvinený ruší, podstatne sťažuje výkon ochranného liečenia, môže týmto jednaním naplniť skutkovú podstatu trestného činu *Maření výkonu úředního rozhodnutí*.¹⁵⁶

Motivácia k liečeniu odsúdených pacientov je veľmi nízka. Liečenie v ich subjektívnom

¹⁵¹ V prípade ak osoba nie je zbavená svojprávnosti (spôsobilosti k právnym úkonom).

¹⁵² Nie teda v civilnom ani správnom.

¹⁵³ Porov. NOVOTNÝ, OTO – DOLENSKÝ, ADOLF – JELÍNEK, JIŘÍ – VANDUCHOVÁ, MARIE : *Trestní právo hmotné I – Obecná část*. Praha : ASPI, 2003 str.385-293

¹⁵⁴ Porov. CÍSAŘOVÁ, DAGMAR – FENYK, JAROSLAV – GŘIVNA, TOMÁŠ – KLOUČKOVÁ, SVĚTLANA – MANDÁK, VÁCLAV – PŮRY, FRANTIŠEK – REPÍK, BOHUMIL – RŮŽEK, ANTONÍN : *Trestní právo procesní*. Praha : Linde Praha, a.s., Praha, 2006.

¹⁵⁵ Porov. VONDRÁČKOVÁ, PETRA : Klinický pohled na stav soudní ochranné léčby protialkoholní a protitoxikomanické ve zdravotnických zařízeních v ČR. In: *Adiktologie*, 2006, č. 4, s. 507 – 511

¹⁵⁶ Tamže.

chápaní ma charakter trestu, ktorý vyvoláva odpor voči nemu. Hlavne ak sa vykonáva po odpykaní trestu odňatia slobody, je značne ovplyvnený charakterom väzenia a agresívnymi návykmi získanými počas pobytu vo väzení. Nástup k liečeniu postráda prvok dobrovoľnosti a preto mnoho razy je málo efektívny, ak nie bezvýsledný. Situáciu komplikuje aj fakt, že kým pacienti, ktorí podstúpili liečbu dobrovoľne, môžu byť pri porušení pravidiel sankcionovaný vylúčením z terapeutickej skupiny, tak pacienti, ktorým liečbu nariadil súd, môžu byť prepustený, vylúčený len s dobrozdaním súdu, čím sú pacienti - delikventi povzbudzovaní vo vedomí silnej pozície a netrestateľnosti menších či väčších prehreškov.¹⁵⁷ Okrem toho zdravotný personál nedisponuje tak efektívnymi reštriktívnymi prostriedkami ako personál väzníc proti agresívnemu, delikventnému chovaniu nútene liečených pacientov. Počet uložených ochranný liečení protialkoholických má klesajúcu tendenciu. Kým v roku 1994 bolo uložených 260 protialkoholických liečení, tak v roku 2004 to bolo 190. Naopak stúpa počet uložených protitoxikomanických liečení- v roku 1994 nariadených 53, v roku 2004 už 161. Súvisí to jednak so šírením nelegálnych drog a jednak s omnoho menšou toleranciou spoločnosti voči ilegálnym drogám a správaniu vyvolaným ich užívaním (pre zrovnanie pozri prílohu č. 4).¹⁵⁸

5.7.4 Nedovolená výroba lihu § 194a

(1) Kdo bez povolení ve větším množství pálí nebo jinak vyrábí líh nebo kdo líh bez povolení vyrobený ve větším množství přechovává nebo uvádí do oběhu, bude potrestán, nejde-li o čin přísněji trestný, odnětím svobody až na jeden rok nebo peněžitým trestem nebo propadnutím věci nebo jiné majetkové hodnoty.

(2) Stejně bude potrestán, kdo neoprávněně zhotoví nebo přechovává zařízení na výrobu lihu.

Reguláciou výroby a obehu liehu štát sleduje v prvom rade svoje hospodárske záujmy. Regulácia však sekundárne ovplyvňuje i samotnú spotrebu, konzumáciu alkoholických nápojov. Zákonodarstvo na reguláciu výroby alkoholu nutne obnáša v sebe napätie z konfrontácie hodnôt, ktoré sa dostávajú v týchto vzťahoch do konfliktu - na jednej strane je príjmový záujem štátu sprevádzaný s ochranou zdravia a na druhej strane sloboda a liberalizácia vlastníctva.¹⁵⁹ Výroba liehu je upravená samostatným zákonom č. 61/1997 Sb.,

¹⁵⁷ Tamže.

¹⁵⁸ Tamže.

¹⁵⁹ Pre pestovateľov ťažko pochopiteľný význam zdanenia pálenky, na ktorú suroviny vypestovali a dodali sami a zaplatili výrobu. Vinohradníci majú oproti „pálenkárom“ zvýhodnené postavenie, pretože § 97 ods. 3 zákona o spotrebných daních hovorí, že od dane je oslobodené tiché víno (teda nie sekt) vyrobené fyzickou osobou, ktorá s osobami tvoriacimi s ňou domácnosť vyrobí pre vlastnú spotrebu, pre spotrebu členov jej domácnosti, osôb jej blízkych alebo ich hosťov tiché víno v celkovom množstve, ktoré nepresiahne 2000 l za kalendárny rok, za podmienky, že nedôjde k jeho predaju. Porov. DOLEŽÁLEK, VÍT : *Pálení slivovice načerno může být drahý*

o lihu. Tento zákon stanoví podmienky pre výrobu, úpravu, skladovanie a obeh liehu a jeho účelom je zaistiť daňové príjmy štátu a zabránenie zmenám jednotlivých druhov liehu. Zákon rozlišuje medzi rôznymi druhmi liehovarov roztriedených podľa druhu vyrábaného liehu.¹⁶⁰ Ďalší výklad je upriamený na pestovateľské pálenie. Pálenie liehu je možné vykonávať iba v páleniciach, ktoré majú povolenie Ministerstva zemědělství ČR. Jednou z podmienok udelenia koncesie je to, že destilačné zariadenie svojou konštrukciou znemožňuje, aby destilačné pary vychádzali mimo meracie a kontrolné liehové zariadenie. Tým sa má zabrániť daňovým únikom. Pestovateľ musí preukázať pri dodaní surovín pred začatím pálenia, že tieto suroviny pochádzajú z jeho pozemku, alebo z pozemku ku ktorému ma niektorú z foriem užívacieho práva,¹⁶¹ prípadne, že získal suroviny ako naturálne plnenie. Okrem iného musí preukázať, že kvas je vyrobený z ovocia a neobsahuje cudzie cukornaté prímеси (je zakázané osladzovanie ovocia). Zo zákona je možné dovodiť výkladom a contrario, že pestovateľ nemá právo nechať si vypáliť lieh z iných surovín ako ovocie.¹⁶² Pestovateľ má právo na vypálenie 30 litrov etanolu (100% liehu), teda na 60 litrov 50% liehu v jednom období.¹⁶³ Pestovateľ nie je oprávnený takto vyrobený lieh predávať. Vypálený lieh sa zdaňuje čiastkou 133 Kč za liter 100% liehu.¹⁶⁴ Pokuty za porušenie jednotlivých ustanovení zákona sa môžu vyšplhať do výšky 20 mil. korún a to i pre fyzické osoby v priestupkovom konaní.

Porušením ustanovenia zákona môže fyzická osoba spáchať trestný čin *Nedovolenaj výroby liehu*. *Nedovolená výroba liehu* spočíva v nedovolenej výrobe prechovávaní a uvádzaní do obehu, avšak len vtedy ak sa jedná o väčšie množstvo, podľa súdnej praxe aspoň o 15 litrov 100% liehu.¹⁶⁵ Spektrum chránených záujmov je podobne ako u ostatných ohrozovacích deliktov veľmi široké (od zdravia a života ľudí, cez ochranu prostredia a majetku až k finančným záujmom štátu). „*Pokiaľ by však páchatel' nelegálnym pálením mimo daňový únik spáchal závažnejší trestný čin (napr. spôsobil poškodenie zdravia inému nekvalitne vypáleným liehom), potom bude potrestaný za tento iný trestný čin.*“¹⁶⁶

koníček. [on-line], 8.12.2005, [cit. 7.6.2008], dostupné na :
<<http://www.finexpert.cz/default.aspx?textart=1&article=4721>>

¹⁶⁰ Syntetický, kvasný bezvodný, rafinovaný, ovocný atď..

¹⁶¹ Napr. nájom, podnájom, vecné bremeno.

¹⁶² Nemôže si nechať vydestilovať vodku z obilnín či zemiakov.

¹⁶³ Počiatok stanovený na 1.7. a koniec 30. 6. nasledujúceho roku.

¹⁶⁴ Porov. DOLEŽÁLEK, VÍT : *Pálení slivovice načerno může být drahý koníček*. [on-line], 8.12.2005, [cit. 7.6.2008], dostupné na : <<http://www.finexpert.cz/default.aspx?textart=1&article=4721>>

¹⁶⁵ Porov. NOVOTNÝ, OTO – DOLENSKÝ, ADOLF – NAVRÁTILOVÁ, JANA – PŮRY, FRANTIŠEK – RIZMAN, STANISLAV – VANDUCHOVÁ, MARIE – VOKOUN, RUDOLF: *Trestní právo hmotné 2 – Zvláštní část*. Praha : ASPI, 2003, str. 173

¹⁶⁶ DOLEŽÁLEK, VÍT : *Pálení slivovice načerno může být drahý koníček*. [on-line], 8.12.2005, [cit. 7.6.2008], dostupné na : <<http://www.finexpert.cz/default.aspx?textart=1&article=4721>>

„Druhý odstavec postihuje činnosť, ktorá má povahu prípravného jednaní k výrobe liehu.“¹⁶⁷ Musí sa jednať o zariadenie spôsobilé k výrobe väčšieho množstva liehu. Zariadenie nemusí byť schopné prevádzky z dôvodu, že prístroj nie je kompletný, ale k použitiu chýba ľahko nahraditeľná či doplniteľná súčasť. Samotné držanie potrieb bez technologického prispôsobenia však trestné nie je. Obe popísané jednanie vyžadujú úmysel.¹⁶⁸

5.7.5 Ochrana mladistvých pred spustnutím spôsobeným konzumáciou alkoholu

§ 218

Kdo sústavně nebo ve větší míře podává osobám mladším než osmnáct let alkoholické nápoje, bude potrestán odnětím svobody až na jeden rok.

Pomerne kratučké ustanovenie trestného zákona chráni dôležité výchovné základy mládeže. Potreba a význam tohto ustanovenia, podobne ako aj primárna úprava v zákone 379/2005 Sb. sú značne opodstatnené a podložené správami Európskej školskej štúdie o alkohole a iných drogách ESPAD. V roku 2007 prebehol v ČR v poradí už 4. prieskum o spotrebe alkoholu a iných drog medzi mládežou v zapojených školách.¹⁶⁹ Hlavným cieľom, podobne ako v ostatných európskych štátoch, je získanie informácií a ich porovnanie pomocou štandardizovaného dotazníku. Prieskum sa vykonáva v štvorročných intervaloch hlavne medzi 15-16 ročnými a v súčasnosti sa doňho zapája 35 krajín. Okrem informácií o spotrebe alkoholu a iných drog obsahuje aj názory a postoje študentov k ich spotrebe a dostupnosti. Štúdiá umožňujú sledovať spoločenské trendy v jednotlivých oblastiach a rozdiely medzi jednotlivými krajinami či krajinami v jednej zemi. V roku 2007 sa štruktúra dotazníku líšila od predchádzajúcich formulárov, lebo bol značne tematicky členený- úvod, fajčenie, alkohol a návykové látky podľa druhu.¹⁷⁰ Zbierané údaje sa zameriavajú aj na charakteristiku časového horizontu spotreby.¹⁷¹ Súčasťou dotazníku boli otázky týkajúce sa rodinného zázemia (vzťahy, štruktúra, ekonomická situácia, vzdelanie rodičov), vplyv priateľov a trávenie voľného času. V roku 2007 odpovedalo 3914 respondentov. V roku 2003 bolo zapojených 4780 študentov, z toho 3172 16-ročných, ktorí boli zahrnutí do medzinárodného zrovnania. Obidva výsledky štúdie ESPAD prinášajú znepokojivé správy o spotrebe alkoholu. Sledujú sa pritom tieto údaje: výskyt častej konzumácie v poslednom

¹⁶⁷ NOVOTNÝ, OTO – DOLENSKÝ, ADOLF – NAVRÁTILOVÁ, JANA – PÚRY, FRANTIŠEK – RIZMAN, STANISLAV – VANDUCHOVÁ, MARIE – VOKOUN, RUDOLF: Trestní právo hmotné 2 – Zvláštní část. Praha : ASPI, 2003, str. 173

¹⁶⁸ Tamže.

¹⁶⁹ ESPAD 2007- informace k realizaci programu v ČR. [on-line], [cit 10.6. 2008], dostupné na :

<http://www.drogy-info.cz/index.php/o_nas/klicove_indikatory/populacni_pruzkumy/espac_2007_informace_k_realizaci_projektu_v_cr>

¹⁷⁰ Tamže.

¹⁷¹ Celkové obdobie užívania, dĺžka intervalov medzi užívaním, spotreba z časového hľadiska.

mesiaci a výskyt rizikovej formy konzumácie.¹⁷² Zo štúdie z roku 2003 vyplynulo, že 60 % všetkých opýtaných pravidelne konzumuje alkohol. U chlapcov bola registrovaná vyššia frekvencia konzumácie.¹⁷³ Z hľadiska druhu školy sú častejšími konzumentmi študenti učňovských škôl. Najčastejšie konzumovaným alkoholickým nápojom je pivo, po ňom nasleduje tvrdý alkohol pred vínom. Výrazne vzrastá obľúbenosť limonád s alkoholom tzv. alkopops, načo práve poukazuje štúdia z roku 2007.¹⁷⁴ Výsledky naznačujú, že problémové pitie, t.j. pitie nadmerných dávok alkoholu v jednej konzumnej epizóde (300 ml čistého liehu 3 a viac krát v poslednom mesiaci) je rozšírené u chlapcov a bežné u dievčatách. Rozdiely medzi rokom 2003 a 2007 naznačujú mierny nárast nadmerných konzumentov u chlapcov t.j. z 23,1% na 23,5% a výrazný nárast u dievčat t.j. z 12,6 % na 16,7%. Celkovo pije nadmerne 19,9% študentov. Oproti roku 1995 je to o 6 % viac.¹⁷⁵ (pre podobné zrovnanie údajov o problémovej spotrebe pozri prílohu č. 2).

Vplyv na konzumáciu alkoholu medzi mládežou je okrem edukačných a sociálno-psychologických faktorov podmienený dostupnosťou alkoholu. Štúdia ESPAD preukázala, že oproti roku 2003 došlo k poklesu subjektívne vnímanej dostupnosti alkoholu avšak zároveň taktiež k poklesu subjektívne vnímaného rizika spojeného s častou konzumáciou alkoholu.¹⁷⁶ Základný právny rámec upravujúci dostupnosť alkoholu pre mládež je stanovený v zákone 379/2005 Sb. Z hľadiska vekovej hranice je zakotvená prohibícia do 18 roku života. Môžeme hovoriť o parciálnej prohibícii. Povinnosti a zákazy sú adresované predovšetkým dospelým, ktorí v plnej miere nesú zodpovednosť za porušenie daných ustanovení, mladiství sa nepodieľajú svojou konzumáciou na zodpovednosti za priestupok, správny delikt či za trestný čin.¹⁷⁷ Je zakázané podávanie, predaj či iný spôsob umožnenia konzumácie alkoholu osobám mladším 18 rokov. Trestného činu sa dopustí ten kto sústavne, alebo vo väčšej miere podáva alkoholické nápoje osobám mladším 18 rokov. Podávaním sa tu rozumie úplatné aj

¹⁷² Porov. CSÉMY, LADISLAV - CHOMYNOVÁ, PAVLA – SADÍLEK, PETR : ESPAD 07 Evropská školní studie o alkoholu a jiných drogách Česká republika 2007, Přehled hlavních výsledků za rok 2007 a trendů za období 1995 až 2007, [on-line], [cit 10.6. 2008], dostupné na : <http://www.drogy-info.cz/index.php/o_nas/klicove_indikatory/populacni_pruzkumy/espac_2007_informace_k_realizaci_projektu_v_cr

¹⁷³ Porov. CHROMÝ, JAKUB : Podávání alkoholických nápojů mládeži v kriminologických a trestněprávních souvislostech, In: *Trestněprávní revue*, 2007, č. 4, s. 102 – 106

¹⁷⁴ Porov. CSÉMY, LADISLAV - CHOMYNOVÁ, PAVLA – SADÍLEK, PETR : ESPAD 07 Evropská školní studie o alkoholu a jiných drogách Česká republika 2007, Přehled hlavních výsledků za rok 2007 a trendů za období 1995 až 2007, [on-line], [cit 10.6. 2008], dostupné na : <http://www.drogy-info.cz/index.php/o_nas/klicove_indikatory/populacni_pruzkumy/espac_2007_informace_k_realizaci_projektu_v_cr

¹⁷⁵ Tamže.

¹⁷⁶ Alkohol, tabák a drogy u české mládeže - výsledky Evropské školní studie o alkoholu a jiných drogách (ESPAD) 2007 In: *Tisková zpráva národního monitorovacího střediska pro drogy a drogové závislosti*, [on-line], 25.1. 2008, [cit 10.6. 2008], dostupné na : <http://www.drogy-info.cz/index.php/o_nas/klicove_indikatory/populacni_pruzkumy/espac_2007_informace_k_realizaci_projektu_v_cr

¹⁷⁷ Pokiaľ prijímajú, konzumujú alkohol. Akonáhle by ho „podávali“, budú zodpovedný podľa zákona.

bezúplatné poskytnutie alkoholického nápoja. Podávaním sa rozumie aj jednorazové poskytnutie, ak je vo väčšej miere. Alkoholickým nápojom sa rozumie nápoj vyhovujúci definícii v zákone 379/2005 Sb. čiže nápoj s obsahom alkoholu 0,5% a viac. Znak sústavnosti judikatúra vykladá ako podávanie v opakujúcich sa časových intervaloch v priebehu dlhšieho časového obdobia, hoci len v menších dávkach, pretože i menšie dávky poskytované sústavne môžu vytvoriť návyk na alkohol.¹⁷⁸ V prípade nízkeho veku konzumenta môže alkohol spôsobiť nevratné telesné i duševné škody - ohrozuje mravný vývoj osobnosti. Druhý alternatívny znak- väčšia miera- je taký objem alkoholických nápojov, ktorý vyvoláva alkoholické opojenie, mrákoty, stratu motoriky, zvracanie a podobne. Pri tomto znaku je potrebné prihliadať k fyzickým a duševným predispozíciám mladistvého konzumenta.¹⁷⁹ Každý jednotlivec má hranicu zvládnuteľného množstva alkoholu rozličnú a preto sa môže stať, že kým u jedného mladistvého bude poskytnuté množstvo alkoholu bez príznakov, tak u druhého pôjde už o stav opitosti. V prvom prípade sa ten, kto podal alkohol dopustí priestupku, alebo správneho deliktu, v druhom prípade sa bude jednať o trestný čin. Je teda potrebné prihliadať jednak k množstvu, jednak k účinkom skonzumovaného alkoholu. Trestný čin je však spáchaný samotným podávaním,¹⁸⁰ poskytnutím alkoholického nápoja. Mladistvý nemusí tento alkohol skonzumovať, stačí ak mu bola poskytnutá možnosť zo strany páchatel'a. Pre právnu kvalifikáciu taktiež nie je rozhodné, či mladistvý žiadal alkohol. Na strane páchatel'a zákon vyžaduje úmysel, čiže musí byť aspoň zrozumený s možnosťou, že osoba, ktorej podáva alkohol, môže byť mladistvým. Je otáznne, či sa úmysel musí vzťahovať aj na samotnú konzumáciu alkoholu mladistvým, čiže či musí existovať eventuálne vedomie páchatel'a o vôli mladistvého skonzumovať podaný alkohol.¹⁸¹

Trestný čin Podávaní alkoholických nápojů mládeži nie je frekventovaným trestným činom. Počet spáchaných trestných činov priemerne za rok sa od roku 2000 pohybuje okolo počtu 70 prípadov. Najvyšší počet bol zaznamenaný v roku 2005 a v roku 2001, kedy bolo zistených 98 prípadov spáchania trestného činu. V roku 2007 bolo zistených 65 prípadov. Z 50 objasnených bolo 11 spáchaných recidivistami a 18 trestných činov nezletilými z čoho desiat nezletilí nedosiahli ani vekovú hranicu 15 rokov. Do 30. apríla 2008 bolo zaznačených 27 prípadov spáchania trestného činu, objasnených 15 z toho 3 činy spáchané recidivistami a 6 činov nezletilými. Existuje odôvodnený predpoklad, že počet jednaní potencionálne

¹⁷⁸ Porov. CHROMÝ, JAKUB : Podávaní alkoholických nápojů mládeži v kriminologických a trestněprávních souvislostech, In: *Trestněprávní revue*, 2007, č. 4, s. 102 – 106

¹⁷⁹ Tamže.

¹⁸⁰ Predaj, darovanie, výmena.

¹⁸¹ Napr. keby otec daroval svojmu nedospelému synovi vinicu s pivnicou s 2000 litrami vína, čím by nepochybne naplnil formálne znaky trestného činu *Podávaní alkoholických nápojů mládeži*. Našťastie existuje materiálny korektív trestnosti činu spočívajúci v požiadavku nebezpečnosti pre spoločnosť ako jedného zo základných znakov skutkovej podstaty.

kvalifikovateľných ako trestný čin podávania alkoholických nápojov mládeži je v skutočnosti omnoho vyšší ako zistené a objasnené prípady. Príčinou je zainteresovanosť obidvoch strán na utajení trestného činu. Na strane páchatel'a je to väčšinou ekonomický prípadne interpersonálny prospech, na strane poškodeného, čiže mladistvého je to sociopsychologický účinok alkoholu.¹⁸² Okrem toho jeho latentnosť je posilnená vysokou mierou tolerancie spoločnosti voči konzumácii alkoholu. Podnety od tretích osôb nie sú podávané. Polícia ČR sa o trestných činoch dozvedá predovšetkým vďaka tematicky zameraným „raziám“. Treba však poznamenať, že väčšina zistených prípadov sa prejednáva v priestupkovom, alebo správnom konaní. Páchatel'ov trestného činu je možné zaradiť do troch skupín:

1. Páchatelia- *„prevádzkovatelia zábavných podnikov a pohostinských zariadení“*. Ich motívom je maximalizácia zisku. Sú známe aj prípady, kedy majitelia tlačia zamestnancov k stanoveným predajovým limitom, alebo je odmeňovanie úzko prepojené so spotrebou. Takýto systém napomáha k prehliadaniu veku zákazníka.

2. Páchatelia v príbuzenskom pomere k mladistvému. Najčastejšie sa tak deje na rodinných oslavách, kedy je konzumácia alkoholu ospravedlňovaná výnimočnosťou situácie. Existujú však rodiny, kde pitie alkoholu je každodenným rituálom a pitie postráda epizódny charakter.

3. Tretiu skupinu tvoria kamaráti, rovesníci. Alkohol je podávaný na rôznych súkromných akciách mladistvých, v neprítomnosti dospeléj osoby. Na alkohol sa hľadí ako na prirodzenú súčasť a záruku dobrej zábavy. Nekonzumenti sa často dostávajú do pozície outsidera. V týchto prípadoch často krát nie sú vekové rozdiely medzi poškodeným a páchatel'om.¹⁸³

Na základe komparácie zistení ESPAD a štatistík trestnej činnosti je zrejmé, že je potrebné sa zaoberať problematikou dostupnosti a podávania alkoholických nápojov nezletilým. Zákonný rámec je presvedčivý a poskytuje dostatočné možnosti represívnej kontroly s preventívne odstrašujúcimi účinkami. Iste by riešeniu problematiky napomohol častejší výskyt kontrolných akcií zameraných na konzumáciu alkoholu nedospelými a väčšia medializácia postihnutých páchatel'ov. Samozrejme samotná represia bez adekvátnych možností relaxačného využitia voľného času mládeže a bez dôrazu na primárnu prevenciu postavenú na aktívnom prístupe a nie represívnom, neprinesie uspokojujúce výsledky. Represia má odstrašujúce účinky na páchatel'ov len za predpokladu vysokej miery zistených a objasnených prípadov, kedy riziko trestného postihu prevyšuje výhody získané výnosom trestnej činnosti.

¹⁸² Porov. CHROMÝ, JAKUB : Podávání alkoholických nápojů mládeži v kriminologických a trestněprávních souvislostech, In: *Trestněprávní revue*, 2007, č. 4, s. 102 – 106

¹⁸³ Tamže.

5.7.6 Zhrnutie

Ochrana zakotvená v trestnom zákone nadväzuje na úpravu obsiahnutú v primárnych zákonoch. Prostriedky ochrany s charakteristickými zákazovými, prohibičnými vlastnosťami sa aplikujú na zistené a procesne dokázané najzávažnejšie porušenia spoločenských vzťahov. Obmedzené možnosti zistenia a objasnenia trestných jednaní, zdĺhavosť trestného procesu, represívna funkcia a úzko ohraničené reparačné funkcie sankcií potvrdzujú sekundárnu pozíciu trestnoprávnej úpravy v regulácii spotrebných zvyklostí alkoholu. Prostriedky trestného práva majú minimálne preventívne účinky, ktoré sa prejavia len v súvislosti s medializáciou trestného chovania a následkov za toto jednanie. Trestné právo je nepochybne dôležitou súčasťou právneho rámca upravujúceho problematiku spotreby legálnej drogy-alkoholu, avšak jeho aplikácia by mala byť skôr výnimočná. Preto je potrebný kvalitný systém zákonov upravujúci daný problém, aby prostriedky ochrany neboli poskytované a aplikované primárne iba trestným zákonom. V opačnom prípade (čiže v prípade sústredenia sa na trestneprávnú rovinu) by úprava nadobudla v očiach spoločnosti výslovne prohibičný charakter. Skúsenosti ukazujú, že cesta zákazov nie je dlhodobo schodná a neprináša požadované riešenie

5.8 Daňová politika

Alkohol spoločne s tabakom a pohonnými hmotami je zaťažený zvláštnou spotrebnou daňou. Logika tejto dane sa v modernej dobe vyvíjala z kroka na krok od inštitútu štátneho monopolu. Výnos dane z alkoholu v porovnaní s ostatnými spotrebnými daňami za radí až na 3. miesto po dani z mazív a palív a dani z tabaku a tabakových výrobkov.¹⁸⁴ A predsa je alkohol významným zdrojom hospodárskeho blahobytu. Súčasná moderná demokraticko kapitalistická spoločnosť je z hľadiska hospodárskeho vývoja stavaná na konzumnom spôsobe života. Zjednodušene povedané čím viac sa spotrebuje, tým je vyšší dopyt, dopyt poháňa rozvoj, vyššie výkony, rastie produkcia, kúpna sila a tým celkový blahobyť. Vznikol jeden nezastaviteľný, neustále sa zrýchľujúci kolobeh. Alkohol je v súčasnosti v Európe neodmysliteľnou súčasťou tohto hospodárskeho kolotoča. Keby sa zo dňa na deň zakázala jeho výroba, distribúcia, predaj a konzumácia, malo by to zrejme fatálne ekonomické dopady, ale nie kvôli strate príjmu z dane zaťažujúcej alkoholické nápoje. Keď sa zamyslíme koľkých ľudí „zamestnáva“ alkohol - od pestovania surovín¹⁸⁵ cez výrobu (pivovary, priemysel na

¹⁸⁴ Porov. BĚLÁČKOVÁ, VENDULA: Od státního monopolu ke spotřební dani z alkoholu. In: *Adiktologie*, 2006, č. 2, s. 181-187

¹⁸⁵ Poľnohospodári dodávajúci suroviny pre lieh, pivo, vinohradníci.

výrobu alkoholu, vinárstva), distribúciu, predaj a služby¹⁸⁶ až po inštitúcie vyvíjajúce snahu po náprave škôd spôsobených „alkoholom“,¹⁸⁷ je nemožné ho bez menšej hospodárskej krízy „vymazať zo dňa na deň“. ¹⁸⁸

Daňové zaťaženie alkoholických nápojov je ďalším možným prostriedkom nepriamej regulácie spotreby. Morálny aspekt dane sa prejavil spoločne s nástupom dane, po vystriedaní štátneho monopolu na výrobu a predaj alkoholu. Upustením monopolnej pozície a tým stratou maximálnych výnosov tohto odvetvia sa štát zbavil sčasti morálnej zodpovednosti za škody spôsobené konzumáciou alkoholu. V súčasnosti tvorí v ČR daň z liehovín asi 11% spotrebných daní.¹⁸⁹ Daňová politika sleduje 3 základné ciele a to:

1. Výnos štátu, v ktorom sú zahrnuté dane a ostatné hospodárske výnosy alkoholového obchodu.
2. Verejný záujem - záujem o udržanie spotreby v medziach, v ktorých prínosy alkoholu prevyšujú škody materiálne i nehmotné spôsobené alkoholom.
3. Zájmy tržných subjektov – zisky súkromných osôb odlišných od štátu, ktorými sa zároveň spolupodieľajú aspoň morálne na škodách spôsobených alkoholom.¹⁹⁰

5.8.1 Ekonomika a alkohol v európskom rozmere

Alkohol je významným produktom v európskom hospodárstve. Európa sa podieľa na štvrtine celosvetovej produkcie a pochádza z nej viac než polovica produkcie vína. 70% tvorí exportný alkohol a takmer polovica celosvetovej produkcie sa dováža do Európy. Spotrebné dane z alkoholu v roku 2001 dosiahli vo vtedajšej Európskej únii čiastku 25 mld. Euro. Existuje veľké množstvo pracovných miest spojených s výrobou alkoholu. Približne 750 000 pracovných miest existuje iba vo vinárstve. Trh práce spojený s distribúciou alkoholu a ďalšími službami je ešte rozsiahlejší. Výroba a distribúcia alkoholu je súčasťou ilegálnych obchodov, hlavne pašovanie a podvody súvisiace s alkoholom. V roku 1996 sa rozsah objemu podvodov spojených s alkoholom odhadoval na čiastku 1,5 mld. Euro. Najmenej jeden zo 6 turistov si ako suveníru vezie alkohol.¹⁹¹

¹⁸⁶ V obchodoch, v reštauráciách, krčmách, hospodách, atď. Významná turistická atrakcia.

¹⁸⁷ Orgány moci, výkonnej a súdnej, liečebné ústavy a pod..

¹⁸⁸ Je nepredstaviteľné, aby existovalo obrovské množstvo „hospúdek“ keby sa v nich čapovali iba nealkoholické nápoje. Centrálna klientela by sa asi rýchlosťou alkoholu „vyparila“.

¹⁸⁹ Porov. BĚLÁČKOVÁ, VENDULA: Od státního monopolu ke spotřební dani z alkoholu. In: *Adiktologie*, 2006, č. 2, s. 181-187

¹⁹⁰ Tamže.

¹⁹¹ ANDERSON, PETER – BAUMBERG, BEN : *Alkohol v Evropě – Zpráva pro Evropskou unii- Souhrn*, Institute of Alcohol Studies, Anglie, jún 2006, [on-line], [cit. 10.6. 2008], dostupné na :

<http://ec.europa.eu/health-eu/doc/alkoholineu_sum_cz_en.pdf>

Vysoké daňové zaťaženie je jedným z propagovaných nástrojov v európskych dokumentoch. Európsky akčný plán požadoval vytvorenie daňovej politiky, ktorá zaistí vysoké reálne ceny alkoholických nápojov v závislosti na obsahu alkoholu. Toto opatrenie je zaiste účinné u väčšiny spotrebiteľov ale je zároveň dvojsečnou zbraňou - podporuje rozmach nelegálnych obchodov a zvyšuje aktivitu „podsvetia“. Podľa akčného plánu by sa dane získané z alkoholu mali prednostne použiť na zvládnutie problémov súvisiacich so spotrebou alkoholu v čom sú zahrnuté výskumy, výdaje spojené s liečbou alkoholikov a preventívnou výchovou.¹⁹²

5.8.2 Zhrnutie

Daňová politika štátu je asi najkontroverznejšia oblasť úpravy problematiky alkoholizmu. Na jednej strane existuje morálny záväzok štátu starať sa o blahobyt a zdravie občanov, na druhej sa nachádzajú vysoké hospodárske príjmy z alkoholu, ako kľúčového prvku prítomného v rozmanitých ekonomických vzťahoch. Zvláštne daňové zaťaženie je legitimované potrebou získať finančné prostriedky pre straty na zdraví a pracovnom výkone vyvolané spotrebou alkoholu. Takéto tvrdenie v konfrontácii s inými problémami neobstojí. Vtom prípade by zvláštna daň mohla a mala by byť uvalená na všetky potraviny s vysokým obsahom tuku - predsa v rebríčku chorôb vedú práve srdcové a cievne ochorenia spôsobené nezdravou stravou a stravovacími návykmi. Taktika vysokých cien alkoholických nápojov, ako zložka protialkoholovej politiky, ostáva nenaplnená nadovšetko u piva. Pivo je v priemere lacnejšie ako nealkoholické nápoje.¹⁹³ Politika vysokých cien alkoholických nápojov si vyžaduje jednotný prístup na európskej úrovni. Inak by štáty postrádajúce daňové opatrenia, presadzujúce zníženie spotreby zvýšením cenovej hladiny, čerpali z „alkoholového“ turizmu.¹⁹⁴ Spoločne s prohibíciou patria dane medzi celospoločensky najcitlivejšie prostriedky úpravy v oblasti spotreby alkoholických nápojov.

5.9 Civilnoprávne dôsledky alkoholizmu

Normy obsahujúce úpravu spoločenských vzťahov determinovaných alkoholom sú predovšetkým normami verejnoprávnej oblasti. V týchto vzťahoch vystupuje vždy jeden subjekt vo vrchnostenskom postavení, čiže v postavení, kedy na základe zákona môže ukladať podriadenému subjektu povinnosti alebo zakladať práva. Táto skutočnosť len odzrkadľuje

¹⁹² Porov. European Alcohol Action Plan 2000-2005. [on-line], 1. 10. 2004, [cit. 10.6.2008], dostupné na : http://www.euro.who.int/eprise/main/WHO/Progs/ADU/Policy/20020923_1

¹⁹³ Porov. CSÉMY, LADISLAV – NEŠPOR, KAREL: *Evropský akční plán o alkoholu v České republice - žádný podstatný pokrok*. [on-line], [cit. 10.6.2008], dostupné na : www.plbohnice.cz/nespor/eaapcz0.doc

¹⁹⁴ Je známe, že Švédi chodia na „divoké večierky“ na námorné lode plaviace sa pod vlajkou a teda jurisdikciou iného európskeho štátu. Vyhybajú sa tým „prohibičnej“ švédskej úprave.

fakt, že problematika alkoholizmu spadá do oblasti zvýšeného verejného záujmu. Hoci súkromnoprávne dopady môžu byť fatálne,¹⁹⁵ predsa normy umožňujúce postup v súkromnoprávnej rovine sú minimálne.

5.9.1 Úprava v občianskom zákonníku

Základným súkromnoprávnym inštitútom dopadajúcim na nezriadené pitie alkoholika je obmedzenie alebo zbavenie spôsobilosti k právnym úkonom. Spôsobilosť k právnym úkonom zahŕňa dve zložky a to spôsobilosť rozpoznávaciu a spôsobilosť určovaciu.¹⁹⁶ Spôsobilosť môže byť obmedzená alebo celkom potlačená z dôvodu nadmernej konzumácie alkoholu rozhodnutím súdu. Nadmernosť užívania sa posudzuje v každom prípade jednotlivo podľa následkov konzumácie.¹⁹⁷ Vo väčšine prípadov sa bude jednáť o obmedzenie spôsobilosti k právnym úkonom. Inštitút zbavenia spôsobilosti k právnym úkonom bude namieste, ak nadmerná konzumácia vyvolá, či podporí rozmach duševnej poruchy súvisiacej so spotrebou alkoholu.¹⁹⁸ V rozsahu, v ktorom je osoba na právach obmedzená, sa jej stanoví opatrovník. Návrh na obmedzenie právnej spôsobilosti môže podať aj zdravotnícke zaradenie. Osoba ktorej spôsobilosť sa prejednáva v nespornom súdnom konaní, musí byť zastúpená advokátom. Návrhy na obmedzenie právnej spôsobilosti smerujú ku kvantitatívne vymedzenému obmedzeniu spôsobilosti k právnym úkonom – spôsobilosť sa ohraničuje v peňažných jednotkách. Návrhy smerujú väčšinou k tomu, aby osoba obmedzená na spôsobilosti k právnym úkonom bola oprávnená nakladať s hodnotami neprevyšujúcimi istú minimálnu čiastku (200 až 400 Kč). Rozumnejšie by sa zdalo, aby súd bol oprávnený vysloviť na návrh detenciu v liečebnom ústave. Znamenalo by to však neprimeraný zásah do ľudskej slobody. Okrem toho skúsenosti svedčia o nízkej efektívite liečby uloženej ako povinnosť (uloženej za trestný čin).¹⁹⁹ Detencia v ústave proti vôli alkoholika je možná iba v prípade, ak sa u alkoholika zjavia známky duševnej poruchy- typicky alkoholickéj psychózy a ohrozuje seba alebo svoje okolie.²⁰⁰ Návrhy na obmedzenie spôsobilosti k právnym úkonom z dôvodu nadmernej konzumácie alkoholu nie sú frekventovanými podaniami na súdoch. Isteže je to ovplyvnené strachom zo správania alkoholického člena rodiny, ktorý po

¹⁹⁵ Rozpad rodín, oslabenie ekonomického zázemia rodiny, ohrozenie existenčných podmienok vyživovaných detí, škody na zdraví atď.

¹⁹⁶ Porov. Knappová, Marta – Švestka, Jiří – Dvořák, Jan a kol.: *Občanské právo hmotné*. Praha : ASPI, 2005. str. 185-194

¹⁹⁷ Tamže.

¹⁹⁸ Napr. Korsakovova alkoholická psychóza, alkoholická halucinóza, alkoholická paranoia, alkoholická demencia a pod.

¹⁹⁹ Porov VONDRÁČKOVÁ, PETRA : Klinický pohled na stav soudní ochranné léčby protialkoholní a protitoxikomanické ve zdravotnických zařízeních v ČR. In: *Adiktologie*, 2006, č. 4, s. 507 – 511

²⁰⁰ Porov. WINTEROVÁ, ALENA A KOL.: *Civilní právo procesní*. Praha : Linde Praha, a.s. – Právnické a ekonomické nakladatelství a knihkupectví Bohumily Hořínkové a Jana Tuláčka, Opletalova 35, 115 51 Praha 1, 2006, str.425-429

obmedzení nakladania s majetkom vyvinie snahu získať prostriedky na alkohol agresívnymi metódami, čím ešte viac ohrozí členov rodiny či ľudí vo svojom okolí. Obmedzenie spôsobilosti k právnym úkonom nerieši zdravotný stav alkoholika. Je prostriedkom ako obmedziť jeho nekontrolovateľné výdaje na alkohol. Je len prechodným riešením, ktoré buď zapôsobí psychologickým efektom a alkoholik si uvedomí svoju nemoc, alebo vyvolá násilné reakcie, ktorých následkom môže byť trestné konanie a uloženie ochranného liečenia.

5.10 Terapeutické kluby v občianskom sektore

V porovnaní s občianskymi združeniami, spolkami orientujúcimi sa na ilegálne drogy, je počet terapeutických komunít zameraných na alkoholikov nižší, hoci zástupy ľudí, ktorí majú problémy s pitím, prevyšujú drogovu závislých. V súčasnosti pôsobia 3 veľké komunity, organizácie, ktoré sa špecializujú na závislých na alkohole: Občianske združenie Lotos Brno, A Kluby a Modrý kríž.²⁰¹

Lotos Brno²⁰²

Lotos Brno poskytuje svojim klientom chránené prostredie zamerané na doliečovanie alkoholikov. Poskytuje intenzívny, rôznorodý a dostatočne dlhý terapeutický program ľuďom, ktorý v dôsledku svojho návyku stratili zázemie, rodinu, prácu, bývanie a sami nedokážu situáciu zmeniť. Kancelária podporovaného zamestnania, ktorá vyvíja činnosť od roku 2005 podporuje klientov klubu pri hľadaní práce, v získavaní návykov a zručností pre ľahšie umiestnenie. Poskytuje taktiež pomoc v jednaní s Úradmi práce, sociálne a právne poradenstvo. Pilotným projektom občianskeho združenia Lotos Brno sú tzv. „Byty na púl cesty“,²⁰³ ktoré poskytujú možnosť chráneného bývania v prirodzenom prostredí v meste Brno. Klienti tak nie sú vytrhnutí z reálneho života a je predsa miernený konzumný tlak spoločnosti. Bývanie spojené s odborným poradenstvom, terapeutickým programom sa poskytuje maximálne na obdobie 2 rokov.

A Kluby o.p.s.²⁰⁴

A Kluby odborné poradenstvá ľuďmi v nepříznivé sociální situaci sú nevládna nezisková organizácia, ktorá poskytuje svoje služby aj alkoholikom. Poskytujú poradenskú službu, pomoc pri resocializácii, vykonávajú prednáškovú preventívnu činnosť pre školy, pomáhajú

²⁰¹ Porov. *Závislost na alkoholu jako výzva státu i občanskému sektoru*. [on-line], 17. 1. 2008, [cit. 1. 6. 2008], dostupné na : <http://www.lucienne.cz/644684-zavislost-na-alkoholu-jako-vyzva-statu-i-obcanskemu-sektoru.php>

²⁰² Porov. *O. S. Lotos Brno*. [on-line] [cit. 20.6.2008], dostupné na : <http://www.lotos-brno.cz/index.php?co=my>

²⁰³ Tamže.

²⁰⁴ Porov. *A kluby České republiky o. p. s.* [on-line], [cit. 20.6.2008], dostupné na : <http://www.akluby.cz/cz/>

pri organizovaní svojpomocných skupín abstinentov. Na rozdiel od združenia Lotos, nevyžadujú u svojich klientov predchádzajúcu liečbu, v prvom rade z dôvodu orientácie na poradenstvo.

Modrý kríž v Českej republike²⁰⁵

Má formu právnou formu občianskeho združenia, ktoré pomáha ľuďom závislým na alkohole a ich rodinným príslušníkom prostredníctvom poradní poskytujúcich odbornú terapeutickú, osvetovú a sociálnu pomoc. Modrý kríž je organizácia založená v roku 1877 a pôsobiaca v množstve krajín, v Českej republike od roku 2003. Modrý kríž podporuje a poskytuje pomoc svojpomocným skupinám. Modrý kríž čerpá a stavia na kresťanskej filozofii.

Neformálna skupina AA²⁰⁶

Anonymní Alkoholici je svojpomocným hnutím mužov a žien pomáhajúce k odvykaniu závislosti na alkohole. Poskytuje pomoc ľuďom závislým na alkohole. Jedinou podmienkou členstva je pranie prestať piť. Neplatia sa členské príspevky, komunita je sebestačná. Stretnutia prebiehajú v menších či väčších komunitách tvorených jednotlivcami, ktorí rozpoznali, že majú problém s alkoholom a chcú ho riešiť. Miestne skupiny sú jadrom spoločenstva Anonymných Alkoholikov, neexistuje centrálné riadenie. Skupiny sa vytvárajú aj v nemocniciach či väzeniach. Anonymný alkoholici je neformálna organizácia, preto nie je zakotvená žiadna štruktúra. Neviaže sa k politickým ani náboženským organizáciám či protialkoholickým hnutiam. Jedným z kľúčových faktorov terapie je zdieľanie osobných skúseností a realizácia programu Dvanástich krokov. Úspešnosť programu je osobnou zodpovednosťou jednotlivca.

²⁰⁵ Porov. *Modrý kríž v České republice*. [on-line], [cit. 20.6.2008], dostupné na : <http://www.modrykriz.org/E5A64936-C01B-4FDA-883F-86B61C9FEC58.html>

²⁰⁶ *Anonymní alkoholici – Česká republika*. [on-line], [cit. 20.6.2008], dostupné na : <http://www.sweb.cz/aacesko/>

6 Záver

Dlhodobým opakovaním určitej činnosti sa vytvárajú a formulujú veľmi pevné návyky a obyčaje. Konzumácia alkoholu má svoje tradičné postavenie v živote spoločnosti. Ľudia dlhodobým užívaním otupeli, alkohol a jeho účinky nie sú ničím neprirodzeným. Rozdiel v názorových postojoch na užívanie alkoholu v porovnaní s užívaním nelegálnych drog, je značný. Kým mladík so zúženými očnými zreničkami a „duševnou neprítomnosťou“ vyvolanej fajčením marihuany budí väčšinou pohoršenie, tak podguráženého mladíka si okolie buď nevšima, alebo sa nad ním iba pousmeje. Faktom je, že spoločnosť je veľmi tolerantná ku konzumácii alkoholu a ľahostajná k následkom. Isteže nemá zmysel písať nejaké katastrofické scenáre, ale nie je možné nepovšimnúť si narastajúcu spotrebu mládeže a znižujúcu sa vekovú hranicu u mládeže náhodne, nadmerne a permanentne konzumujúcej alkoholické nápoje. Regulovať spotrebu alkoholu bez negatívnych reakcií spoločnosti je náročnou výzvou. Z rozboru staršej a súčasnej právnej úpravy vyplýva, že zákonodarca preferuje cestu represívno - reparačných zákonných ustanovení s preventívnymi účinkami. Aktívne prevenčné programy majú zákonom vytvorené východiská. Samotná matéria je zachytená v stratégiách, rezolúciách, prehláseniach, koordinačných politických plánoch, prípadne v iných dokumentoch. Procedurálne jednoduchšie prijatie týchto dokumentov zaisťuje ich vyššiu flexibilitu. Nevýhoda spočíva v právnej nevymáhateľnosti. Pôsobia predovšetkým v rovine politickej a morálnej. Prohibičné ustanovenia noriem - či už zákonov alebo obecné záväzných vyhlášok - poskytujú široké možnosti represívnych opatrení s reparačnými funkciami. Samotná možnosť však ešte k náprave nepostačuje. Bez adekvátneho využitia a postupu orgánov štátnej moci sa „nezhmotní“ potenciál noriem. Nový zákon 379/2005 Sb. preniesol a spresnil niektoré kompetencie a zodpovednosť pri realizácii protialkoholických programov na orgány krajov a obcí. Sprísnil pravidlá pre predaj, podávanie a konzumáciu alkoholu,²⁰⁷ znížil relatívnu dostupnosť.²⁰⁸ Zákon, ako napovedá už jeho samotný názov, má napomáhať pri zmierňovaní škôd spôsobených alkoholom a inými drogami. O jeho efektívite bude možné písať až postupom času na základe prieskumov a štatistík. Deficit, možno vnímať skôr v jeho aplikácii ako napríklad v postupe orgánov podľa ustanovení chrániacich mládež.²⁰⁹ Taktiež sa dá skonštatovať, že ustanovenie o zákazu nalievania alkoholických nápojov podnapitým osobám, je len prázdnu parafrázou. Správnym

²⁰⁷ Vymedzil miesta, kde je zakázané vstupovať a konzumovať alkohol.

²⁰⁸ Relatívna dostupnosť v zmysle obmedzení pre deti a mladistvých, podnapité osoby.

²⁰⁹ Kontroly prevádzkovateľov a „verejné pranierovanie hriešnikov“.

postihnutím za porušenie tohto zákazu v praxi sa človek len tak nestretne. Sme však svedkami rastúcej pozornosti na európskej úrovni. Aktivita Európskej komisie, vznik občianskych združení napomáhajú k posunu úpravy problematiky konzumácie alkoholu. V posledných rokoch pristúpila Česká republika k prísnejšiemu postihu priestupkov a trestných činov spáchaných v doprave zavinených alkoholom. Stále však existuje množstvo oblastí, ktoré by vyžadovali nápravu. Uvádžam len niektoré pretenzie, ktoré nie sú spojené s razantným zásahom do súčasnej legislatívy a spoločenského života a ktoré sa objavili v nejednom nadnárodnom dokumente:

1. Plánovite, cielene (so zameraním predovšetkým na nedospelých) a verejne šíriť informácie o škodlivosti alkoholu prostredníctvom médií, vzdelávacích programov, zdravotných programov na pracovisku.
2. Využiť v plnej výške dane z alkoholu na realizáciu primárnych sekundárnych a terciálnych programov protialkoholovej politiky.
3. Regulovať a postupne znižovať počet povolení na výrobu a predaj alkoholu, zaviesť časové obmedzenia predaja alkoholu.²¹⁰
4. Zakázať reklamu na alkoholické nápoje.²¹¹ Uvádzať na alkoholických nápojoch upozornenie o škodlivosti jeho konzumácie (podobne ako je to u tabakových výrobkoch)
5. Propagovať život bez alkoholu ako životný štýl, moderný trend. Využiť k tomu autoritu mediálne známych osobností.
6. Podporovať zariadenia, spolky, telovýchovné jednoty ponúkajúce relaxačné programy a možnosti „triezveho“ využitia voľného času tak aby boli finančne dostupnejšie a oddychovo prítiažlivejšie ako „vysedávanie“ v krčmách.

Obmedzenie konzumácie alkoholu by samozrejme obnášalo hospodárske straty. Zisky zo zníženia počtu alkoholom spôsobených strát na zdraví a z nárastu výkonnosti jednotlivcov, by sa prejavili možno až s viacgeneračným časovým odstupom. Táto skutočnosť má asi najväčší vplyv na celkovú nevôľu k radikálnejšiemu riešeniu danej problematiky zo strany štátu. Je viac než isté, že aj v tomto prípade platí výrok W. Churchila: „*Za každým politickým krokom stojí presne premyslený ekonomický zámer*“. Okrem toho by hrozil veľký stret s názorom, túžbami a požiadavkami spoločnosti. Z hľadiska zdravia jedinca nie je vôbec opodstatnené zvyhodňovať konzumáciu alkoholu oproti niektorým iným drogám. Je potrebné

²¹⁰ Po vzore severských štátov- kde je predaj alkoholu zakázaný po 18.-tej hodine a cez víkendy.

²¹¹ Žiaľ, sme svedkami reklám cieleňých nie len na dospelých ale i mládež, snažiacich sa vytvoriť väzby na značky alkoholických nápojov.

si uvedomiť, že reštitúcia zdravotných a spoločenských následkov spôsobených neprimeranou konzumáciou, je veľmi obmedzená, čiastočná a dočasná. Právo a právna úprava sú pravidlá, systém, ktorý nám má pomáhať žiť nekonfliktne so svojím okolím. Zákazy a obmedzenia zabraňujú, aby sa človek dostával do životných kolízií vyvolaných alkoholom. Na druhej strane nutne znamenajú zásah do jeho slobody . Riešenie problematiky alkoholizmu je tak zrejme najschodnejšie cez vzdelanie, dostatok informácií, aby každý mohol rozpoznať zákernú nebezpečnosť alkoholu a vyvarovať sa jeho „škripcu“ bez donucovania.

BIBLIOGRAFIA

- A kluby České republiky o. p. s.* [on-line], [cit. 20.6.2008], dostupné na :
<<http://www.akluby.cz/cz/>>
- Aktuální informace č. 09/02 - Šetření zdravotního stavu české populace (EUROHIS 2001) Díl XI.: Spotřeba alkoholu.* [on-line], [cit. 12.6. 2008], dostupné na :
<http://www.uzis.cz/download.php?ctg=20&search_name=alkohol®ion=100&kind=21&mnu_id=6200>
- Alkohol v Evropě – zpráva pro Evropskou unii.* [on-line], 18.10.2007, [cit.10.6. 2008], dostupné na : <http://www.drogy-info.cz/index.php/info/legalni_drogy/alkohol/alkohol_v_evrope_zprava_pro_evropskou_unii>
- Alkohol, tabák a drogy u české mládeže - výsledky Evropské školní studie o alkoholu a jiných drogách (ESPAD) 2007 In: *Tisková zpráva národního monitorovacího střediska pro drogy a drogové závislosti*, [on-line], 25.1. 2008, [cit 10.6. 2008], dostupné na : <http://www.drogy-info.cz/index.php/o_nas/klicove_indikatory/populacni_pruzkumy/espac_2007_informace_k_realizaci_projektu_v_cr>
- Alkoholizmus.* [on-line], 18.8. 2001, [cit. 1.4. 2008], dostupné na : <<http://www.edusan.sk/pacient/choroby/alkoholizmus.htm>>
- ANDERSON, PETER – BAUMBERG, BEN : *Alkohol v Evropě – Zpráva pro Evropskou unii- Souhrn*, Institute of Alcohol Studies, Anglie, jún 2006, [on-line], [cit. 10.6. 2008], dostupné na : <http://ec.europa.eu/health-eu/doc/alcoholineu_sum_cz_en.pdf>
- Anonymní alkoholici – Česká republika.* [on-line], [cit. 20.6.2008], dostupné na : <<http://www.sweb.cz/aacesko/>>
- BĚLÁČKOVÁ, VENDULA: Od státního monopolu ke spotřební dani z alkoholu. In: *Adiktologie*, 2006, č. 2, str. 181-187
- BOGUSZAK, JIŘÍ – ČAPEK, JIŘÍ – GERLOCH, ALEŠ: *Teorie práva*. Praha : EUROLEX Bohemia, 2001.
- Břetislavova dekrety, *Společná Česko-Slovenská digitální parlamentní knihovna* [on-line], [cit. 28.4.2008], dostupné na : <http://www.psp.cz/eknih/snemy/b_dekreta.htm>
- BŮTORA, MARTIN: *Mne sa to nemôže stat' – sociologické kapitoly z alkoholizmu*. Martin : Osveta, 1989.
- CÍSAŘOVÁ, DAGMAR – FENYK, JAROSLAV – GŘIVNA, TOMÁŠ – KLOUČKOVÁ, SVĚTLANA – MANDÁK, VÁCLAV – PŮRY, FRANTIŠEK – REPÍK, BOHUMIL – RŮŽEK, ANTONÍN : *Trestní právo procesní*. Praha : Linde Praha, a.s., Praha, 2006.
- CSÉMY, LADISLAV - CHOMYNOVÁ, PAVLA – SADÍLEK, PETR : *ESPAD 07 Evropská školní studie o alkoholu a jiných drogách Česká republika 2007, Přehled hlavních výsledků za rok 2007 a trendů za období 1995 až 2007*, [on-line], [cit 10.6. 2008], dostupné na : <http://www.drogy-info.cz/index.php/o_nas/klicove_indikatory/populacni_pruzkumy/espac_2007_informace_k_realizaci_projektu_v_cr>
- CSÉMY, LADISLAV – NEŠPOR, KAREL: *Evropský akční plán o alkoholu v České republice - žádný podstatný pokrok.* [on-line], [cit. 10.6.2008], dostupné na : <www.plbohnice.cz/nespor/eaapcz0.doc>
- ČERVENÝ ZDENĚK - ŠLAUF VÁCLAV : *Přestupkové právo. Komentář k zákonu o přestupcích včetně textu souvisejících předpisů - 15. aktualizované vydání podle stavu k 1. 3. 2007*, Linde a.s., Praha 2007

ČTK: Záchytky zdrazují kvůli neplatičům. In: *Lidové noviny*, [on-line], 14.1.2008, [cit. 4.4.2008], dostupné na : <http://www.lidovky.cz/zachytky-zdrazuji-kvuli-neplaticum-d7n-/ln_noviny.asp?c=A080114_000023_ln_noviny_sko&klic=223381&mes=080114_0>

DOLEŽÁLEK, VÍT : *Pálení slivovice načerno může být drahý koníček*. [on-line], 8.12.2005, [cit. 7.6.2008], dostupné na : <<http://www.finexpert.cz/default.aspx?textart=1&article=4721>>

ESPAD 2007- informace k realizaci programu v ČR. [on-line], [cit. 10.6. 2008], dostupné na : <http://www.drogy-info.cz/index.php/o_nas/klicove_indikatory/populacni_pruzkumy/espac_2007_informace_k_realizaci_projektu_v_cr>

European Alcohol Action Plan 2000-2005. [on-line], 1. 10. 2004, [cit. 10.6.2008], dostupné na : <http://www.euro.who.int/eprise/main/WHO/Progs/ADU/Policy/20020923_1>

Európska Charta o alkohole. [on-line], [cit. 9.6.2008], dostupné na : <[http://www.rokovania.sk/app/material.nsf/0/626731238944BC36C1256C1600494514/\\$FILE/PRILOHA1.rtf](http://www.rokovania.sk/app/material.nsf/0/626731238944BC36C1256C1600494514/$FILE/PRILOHA1.rtf)>

GAJDOŠÍKOVÁ, HANA : Nová zákonná opatření k ochraně před škodami působenými užíváním legálních a nelegálních drog. In: *Adiktologie*, 2006, č. 1, str. 57 - 65

Hamrabi's code of laws (1780 B.C.). [on-line], [cit. 14. 4. 2008], dostupné na : <<http://www.unesco.org/delegates/iraq/hamurabi.htm>>

HENDRYCH, DUŠAN A KOL.: *Správní právo – obecná část*. Praha : C·H·BECK, 2006

História alkoholu. [on-line], [cit. 10. 4. 2008], dostupné na: < <http://alkoholy.szm.sk>>

HOUSER, PAVEL : *Dějiny alkoholu i alkoholismu ve všech podobách*. [on-line], 30.12. 2003, [cit. 11.4. 2008], dostupné na : <<http://www.scienceworld.cz/sw.nsf/mytologie/F5F164C320F36C93C1256E970048FB25?OpenDocument&cast=1>>

HRKAL, JAKUB : *Aktuální informace č. 05/04 - Světové šetření o zdraví (6. díl) - Kouření tabáku a spotřeba alkoholu*. [on-line], 13.2. 2004, [cit. 12.6. 2008], dostupné na : <http://www.uzis.cz/download.php?ctg=20&search_name=alkohol®ion=100&kind=21&mnu_id=6200>

CHROMÝ, JAKUB : Podávání alkoholických nápojů mládeži v kriminologických a trestněprávních souvislostech, In: *Trestněprávní revue*, 2007, č. 4, str. 102 – 106

KLÁŠTERECKÝ, JAN, D.: *Boj proti alkoholismu a ochrana veřejného zdraví*. [on-line], 29. 11. 2005, [cit. 9. 4. 2008], dostupné na : <<http://www.mesec.cz/clanky/boj-proti-alkoholismu-a-ochrana-verejneho-zdravi/>>

KNAPPOVÁ, MARTA – ŠVESTKA, JIŘÍ – DVOŘÁK, JAN A KOL.: *Občanské právo hmotné*. Praha : ASPI, 2005.

Komise přijala sdělení o zmírnění škodlivých účinků způsobených alkoholem v Evropě. [on-line], 25.10.2006 [cit. 10.6. 2008], dostupné na : <http://ec.europa.eu/ceskarepublika/press/press_releases/061025_a_cs.htm>

KUČEROVÁ, HELENA: *Dopravní přestupky v praxi po změnách účinných od 1.7. 2006*: Linde Praha, a.s. – Právnícké a ekonomické nakladatelství a knihkupectví Bohumily Hořínkové a Jana Tuláčka, Opletalova 35, 115 51 Praha 1, 2006.

Ministerstvo vnitra : *Přehledy kriminality*. [on-line], [cit. 8. 6. 2008], dostupné na: <<http://aplikace.mvcr.cz/archiv2008/statistiky/kriminalita.html>>

Modrý kříž v České republice. [on-line], [cit. 20.6.2008], dostupné na : <<http://www.modrykruz.org/E5A64936-C01B-4FDA-883F-86B61C9FEC58.html>>

NOVOTNÝ, OTO – DOLENSKÝ, ADOLF – JELÍNEK, JIŘÍ – VANDUCHOVÁ, MARIE : *Trestní právo hmotné 1 – Obecná část*. Praha : ASPI, 2003.

NOVOTNÝ, OTO – DOLENSKÝ, ADOLF – NAVRÁTILOVÁ, JANA – PÚRY, FRANTIŠEK – RIZMAN, STANISLAV – VANDUCHOVÁ, MARIE – VOKOUN, RUDOLF: *Trestní právo hmotné 2 – Zvláštní část*. Praha : ASPI, 2003.

O. S. Lotos Brno. [on-line] [cit. 20.6.2008], dostupné na : <<http://www.lotos-brno.cz/index.php?co=my>>

POPOV, PETR : Z historie léčby alkoholismu v českých zemích. In: *Adiktologie*, 2005, č. 2 – supplementum, str. 234- 241

ŘÍHA, JIŘÍ : Nové znění skutkové podstaty trestného činu ohrožení pod vlivem návykové látky podle § 201 trestního zákona (2. část). In: *Buletin advokacie*, 2007, č. 3, str. 32 - 40

ŘÍHA, JIŘÍ : Zamyšlení se nad trestným činem opilství § 201. In : *Kriminalistika*, ročník XXXV, 2002, č. 4

SOVINOVÁ, HANA – CSÉMY, LADISLAV : *Kouření cigaret a pití alkoholu v České republice*, Státní zdravotní ústav, Praha, ISBN-80-7071-230-9

SPRINGER, ERICH: příhovor k zákonu 120/1962 Sb., ČNR 1969 – 1971, 13. schůze, část 15/16, *Společná Česko-Slovenská digitální parlamentní knihovna* [on-line], [cit. 9.5.2008], dostupné na : <<http://www.psp.cz/eknih/1969cnr/stenprot/013schuz/s013015.htm>>

Vládní návrh zákona o potírání alkoholismu z roku 1948. Společná Česko - Slovenská digitální parlamentní knihovna, [on-line], [cit. 21. 4. 2008], dostupné na : <http://psp.cz/eknih/1946uns/tisky/T1113_00.htm>

VONDRÁČKOVÁ, PETRA : Klinický pohled na stav soudní ochranné léčby protialkoholní a protitoxikomanické ve zdravotnických zařízeních v ČR. In: *Adiktologie*, 2006, č. 4, str. 507 – 511

Vplyv alkoholu na zdravie. [on-line], [cit. 8.6. 2008], dostupné na: <<http://alkoholy.szm.sk/vplyv.htm>>

VRÁNA, KAREL : *Analýza : Zvyklosti spotřeby alkoholu v České republice*. [on-line], 12.10. 2005, [cit. 15.6. 2008], dostupné na : <http://www.demografie.info/?cz_detail_clanku&artclID=182>

WINTEROVÁ, ALENA A KOL.: *Civilní právo procesní*. Praha : Linde Praha, a.s. – Právnické a ekonomické nakladatelství a knihkupectví Bohumily Hořínkové a Jana Tuláčka, Opletalova 35, 115 51 Praha 1, 2006.

Závislost na alkoholu jako výzva státu i občanskému sektoru. [on-line], 17. 1. 2008, [cit. 1. 6. 2008], dostupné na : <<http://www.lucienne.cz/644684-zavislost-na-alkoholu-jako-vyzva-statu-i-obcanskemu-sektoru.php>>

ZLÍNSKÝ, MILAN : Přibývá měst, kde je zakázáno popíjet na veřejnosti. In : *MF Dnes* [on-line], 15. 3. 2008, [cit. 4.5. 2008], dostupné na : <http://zpravy.idnes.cz/pribyva-mest-kde-je-zakazano-popijet-na-verejnosti-f8i-/domaci.asp?c=A080314_163043_domaci_ban>

JUDIKATÚRA

Spisová značka : Pl. ÚS 34/06, Obecně závazné vyhlášky statutárního města Mladá Boleslav

Spisová značka : Pl. ÚS 50/03, Vyhláška města Cheb (zákaz konzumace alkoholických nápojů)

Spisová značka : Pl. ÚS 44/06 -1, Vyhláška obce Těrlicko č. 3/2003 o ochraně veřejného pořádku

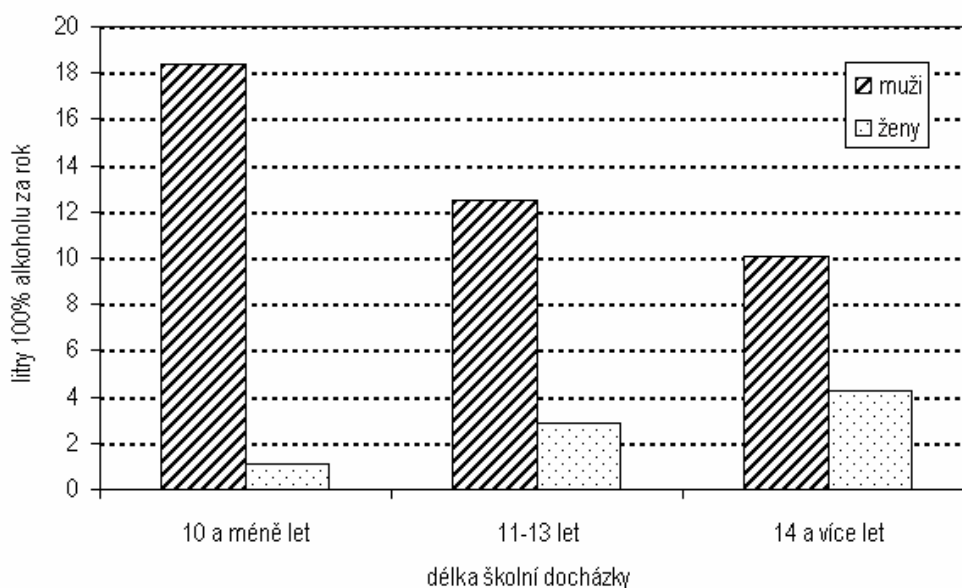
Spisová značka : Pl. ÚS 32/05, Protialkoholní vyhláška města Dobříše

Spisová značka : Pl. ÚS 42/97, Obecně závazná vyhláška města Ostrova o některých opatřeních k zajištění veřejného pořádku

Prílohová časť

Príloha č. 1

Priemerná ročná spotreba 100% alkoholu za rok u mužov a žien podľa vzdelania

Nadmerná konzumácia behom posledných 4 týždňov

Otázky na nadmerný konzum alkoholu:	% respondentů, kteří byli alespoň jednou v nadměrném konzumu (minimum 1 den)		Průměrný počet dnů nadměrného konzumu alkoholu (z respondentů, kteří byli alespoň 1x v nadměrném konzumu)	
	muži	ženy	muži	ženy
Dny s 5 a více dávkami	38,3	15,5	5,7	2,2
Dny v opilosti	24,9	10,9	2,8	2,3

Spotreba alkoholu v rôznych situáciách behom posledných 7 dní.

Miesto alebo príležitosť ke konzumácii alkoholu:	% respondentů pijících v daných místech a situacích			Průměrný počet dnů (u respondentů, kteří pili alkohol v posledních 7 dnech)		
	muži	ženy	muži a ženy	muži	ženy	muži a ženy
Sám, sama	14,5	7,5	11,2	4,5	2,8	3,9
V restauraci, vinárně, baru, atd.	56,8	39,1	48,5	2,8	1,9	2,5
Při sportovních nebo zábavních akcích	25,4	24,6	25,0	2,0	1,7	1,8
Při obědě	33,5	26,9	30,4	3,5	2,3	3,0
Při večeři	34,9	26,4	31,0	3,9	2,1	3,2
Před řízením auta	1,0	0,6	0,8	4,5	2,0	3,7

Zdroj: Aktuální informace č. 09/02 - Šetření zdravotního stavu české populace (EUROHIS 2001) Díl XI.: Spotřeba alkoholu. [on-line], [cit. 12.6. 2008], dostupné na : http://www.uzis.cz/download.php?ctg=20&search_name=alkohol®ion=100&kind=21&mnu_id=6200

Priloha č. 2

Pravidelná konzumácia alkoholických nápojov u 16 ročných študentov v rokoch 1995 až 2007 (v %)

Alkohol za posledných 30 dní	Chlapci				Dívky				Studenti celkem			
	1995	1999	2003	2007	1995	1999	2003	2007	1995	1999	2003	2007
Pivo 6x ⁺	26,7	37,4	33,6	28,7	6,9	12,1	14,4	15,7	17,8	24,1	23,1	21,9
Víno 6x ⁺	5,8	6,3	7,8	7,7	3,7	7,5	9,4	7,8	4,8	7,0	8,7	7,7
Destiláty 6x ⁺	13,0	15,5	14,0	13,8	9,7	10,1	11,4	10,8	11,5	12,7	12,6	12,3

+ znamená "a více" nebo "a častěji"

Konzumácia nadmerných dávok alkoholu 16 ročných študentov v rokoch 1995 až 2007 (v %)

Alkohol za posledných 30 dní	Chlapci				Dívky				Studenti celkem			
	1995	1999	2003	2007	1995	1999	2003	2007	1995	1999	2003	2007
Časté pití nadměrných dávek alkoholu 3x ⁺	19,9	24,0	23,1	23,5	6,6	10,4	12,6	16,7	13,9	16,8	17,5	19,9

+ znamená "a častěji"

Skúsenosti s alkoholom do 13. roku (vrátane)

Látka/chování	% z těch, kdo již měli zkušenost			
	1995	1999	2003	2007
První sklenice piva	61,1	62,8	66,6	73,0
První sklenka vína	53,4	58,0	62,1	59,7
První sklenka destilátu	32,2	37,2	40,0	38,0

Zdroj: CSÉMY, LADISLAV - CHOMYNOVÁ, PAVLA – SADÍLEK, PETR : *ESPAD 07 Evropská školní studie o alkoholu a jiných drogách Česká republika 2007, Přehled hlavních výsledků za rok 2007 a trendů za období 1995 až 2007*, [on-line], [cit 10.6. 2008], dostupné na : <http://www.drogy-info.cz/index.php/o_nas/klicove_indikatory/populacni_pruzkumy/espac_2007_informace_k_realizaci_projektu_v_cr>

Problémy v důsledku užívání alkoholu a nelegálních drog v posledním roku (v %)

Problémy v důsledku užívání alkoholu nebo drog	% z těch, kdo konzumovali alkohol nebo užívali nelegální drogy	
	Alkohol	Nelegální drogy
Rvačka	15,5	7,9
Nehoda nebo zranění (úraz)	16,8	9,2
Problémy ve vztazích s rodiči	23,5	14,1
Problémy ve vztazích s přáteli	23,2	16,6
Snížená výkonnost ve škole nebo v práci	18,3	19,3
Oběť loupeže nebo krádeže	2,6	3,2
Nesnáze s policií	7,2	5,0
Hospitalizace	1,5	1,6
Sex bez ochrany	12,0	10,0
Sexuální zkušenost, které litoval/a	13,6	7,6

Zdroj: CSÉMY, LADISLAV - CHOMYNOVÁ, PAVLA – SADÍLEK, PETR : *ESPAD 07 Evropská školní studie o alkoholu a jiných drogách Česká republika 2007, Přehled hlavních výsledků za rok 2007 a trendů za období 1995 až 2007*, [on-line], [cit 10.6. 2008], dostupné na : <http://www.drogy-info.cz/index.php/o_nas/klicove_indikatory/populacni_pruzkumy/espac_2007_informace_k_realizaci_projektu_v_cr>

Priloha č. 3

Prehľad počtu jednotlivých trestných činov spáchaných pod vplyvom alkoholu v rokoch 2000 až 2007 (v zrovnaní s celkovým počtom daných trestných činov).

rok	Název	Zjištěno	Objasněno Počet	Spácháno skutků Pod vlivem alkoholu
2000	Rvačky	21	20	6
2001	Rvačky	41	40	14
2002	Rvačky	29	25	8
2003	Rvačky	14	13	4
2004	Rvačky	24	24	7
2005	Rvačky	26	23	9
2006	Rvačky	18	15	3
2007	Rvačky	14	13	5

rok	Název	Zjištěno	Objasněno Počet	Spácháno skutků Pod vlivem alkoholu
2000	Znásilnění	500	408	63
2001	Znásilnění	562	464	77
2002	Znásilnění	653	503	79
2003	Znásilnění	646	494	80
2004	Znásilnění	687	508	77
2005	Znásilnění	596	475	88
2006	Znásilnění	530	404	69
2007	Znásilnění	637	458	92

rok	Název	Zjištěno	Objasněno Počet	Spácháno skutků Pod vlivem alkoholu
2000	Výtržnictví	3 396	3 289	879
2001	Výtržnictví	3 390	3 252	876
2002	Výtržnictví	3 457	3 047	878
2003	Výtržnictví	3 146	2 843	970
2004	Výtržnictví	3 519	3 203	1 160
2005	Výtržnictví	3 293	3 026	1 136
2006	Výtržnictví	3 073	2 742	1 080
2007	Výtržnictví	2 995	2 428	933

rok	Název	Zjištěno	Objasněno Počet	Spácháno skutků Pod vlivem alkoholu
2000	Vraždy celkem	279	228	38
2001	Vraždy celkem	234	201	38
2002	Vraždy celkem	234	210	54
2003	Vraždy celkem	232	199	38
2004	Vraždy celkem	227	205	60
2005	Vraždy celkem	186	161	41
2006	Vraždy celkem	231	196	61

2007	Vraždy celkem	196	174	44
------	---------------	-----	-----	----

rok	Název	Zjištěno	Objasněno Počet	Spácháno skutků Pod vlivem alkoholu
2000	Násilné činy celkem	21 996	17 595	3 198
2001	Násilné činy celkem	21 709	17 723	3 371
2002	Násilné činy celkem	23 555	17 456	3 132
2003	Násilné činy celkem	22 358	16 396	3 173
2004	Násilné činy celkem	23 579	17 364	3 508
2005	Násilné činy celkem	21 684	16 046	3 272
2006	Násilné činy celkem	19 171	14 028	2 999
2007	Násilné činy celkem	19 551	13 047	2 799

rok	Název	Zjištěno	Objasněno Počet	Spácháno skutků Pod vlivem alkoholu
2000	Krádeže vloupáním celkem	74 231	17 918	462
2001	Krádeže vloupáním celkem	63 167	17 006	430
2002	Krádeže vloupáním celkem	72 040	16 215	609
2003	Krádeže vloupáním celkem	68 901	14 836	617
2004	Krádeže vloupáním celkem	64 695	13 969	578
2005	Krádeže vloupáním celkem	57 956	12 490	560
2006	Krádeže vloupáním celkem	53 503	10 673	443
2007	Krádeže vloupáním celkem	54 925	10 384	348

rok	Název	Zjištěno	Objasněno Počet	Spácháno skutků Pod vlivem alkoholu
2000	Úmyslné ublížení na zdraví	7 194	6 466	1 308
2001	Úmyslné ublížení na zdraví	7 065	6 347	1 420
2002	Úmyslné ublížení na zdraví	7 321	6 034	1 331
2003	Úmyslné ublížení na zdraví	6 853	5 694	1 341
2004	Úmyslné ublížení na zdraví	7 180	5 998	1 399
2005	Úmyslné ublížení na zdraví	6 439	5 387	1 306
2006	Úmyslné ublížení na zdraví	5 765	4 713	1 219
2007	Úmyslné ublížení na zdraví	6 175	4 554	1 229

Zdroj: Ministerstvo vnitra : *Přehledy kriminality*. [on-line], [cit 8. 6. 2008], dostupné na: <http://aplikace.mvcr.cz/archiv2008/statistiky/kriminalita.html>

Príloha č. 4

Počet nariadených ochranných liečení.

Nariadené Ochr. liečenie	1994	1995	1996	1997	1998	1999	2000	2001	2002	2003	2004
Protialkoholické	260	237	239	260	227	237	185	175	160	195	190
Protitoxikomanické	53	39	119	134	183	257	212	170	129	143	161

Zdroj: VONDRÁČKOVÁ, PETRA : Klinický pohľad na stav súdnej ochranné léčby protialkoholní a protitoxikomanické ve zdravotnických zařízení v ČR. In: *Adiktologie*, 2006, č. 4, s. 507 – 511

Pomůcka pro vypracování vyhlášky o zákazu prodeje, podávání a konzumace alkoholu

Obec

Obecně závazná vyhláška č. .../2000.,

o zákazu / omezení prodeje, podávání a konzumace

alkoholických nápojů

Zastupitelstvo obce rozhodlo na svém zasedání dne vydat na základě § 13 zákona č. 379/2005 Sb., o ochraně před škodami působenými tabákovými výrobky, alkoholem a jinými návykovými látkami, a v souladu s § 84 odst. 2 písm. h) a § 10 písm. d) zákona č. 128/2000 Sb., o obcích (obecní zřízení), ve znění pozdějších předpisů,

tuto obecně závaznou vyhlášku:

Článek 1

Prodej, podávání a konzumace alkoholických nápojů na akcích přístupných veřejnosti s důvodným rizikem nárůstu problémů a negativních společenských jevů způsobených jednáním fyzických osob pod vlivem alkoholu se ve dnech nebo v hodinách nebo na stanovených místech podle čl. 2 zakazuje/ omezuje:

- a) na kulturních akcích
- b) na společenských akcích
- c) na sportovních akcích

Článek 2

Obec určila tato místa/dny/hodiny, v nichž je prodej, podávání a konzumace alkoholických nápojů na uvedených akcích omezena/zakázána/omezena:.....

Článek 3

Zrušovací ustanovení

Ke dni účinnosti této vyhlášky se zrušuje vyhláška obce

Článek 5

Účinnost

Tato vyhláška nabývá účinnosti 15. dne následujícího po dni vyvěšení na úřední desce.

.....
starosta

.....
místostarosta

Vyvěšeno na úřední desce dne:
Sejmuto z úřední desky dne

Zusammenfassung

Alkohol und dessen Verbrauch ist ein bedeutendes Phänomen, das die Menschengeschichte von Anfang an geprägt hat. Alkohol bildet ein Bestandteil der Zivilisation, dargestellt meistens im negativen Lichte, dennoch unaufhebbar, fortbestehend über die Jahrhunderte hindurch, erweckend Polemiken und Diskussionen. Alkohol polarisiert die Gesellschaft und verteilt sie in verschiedene Meinungsgruppen. Alkohol bildet gewissermaßen Quelle und zugleich die Kluft der ökonomischen Entwicklung. Er ist ein soziales Bindemittel aber auch Samenkorn der Zersplitterung vieler Familien und der Gesellschaft selbst. Auf einer Seite nimmt man verzweifelte Aufforderungen zur Besserung wahr, auf der anderen Seite gibt es eine erhebliche Toleranz zum Alkoholismus verbunden mit einem allgemeinen Unwillen zur Änderungen. Lösung dieser Problematik bedarf einer disziplinübergreifenden Zusammenarbeit. Eine bedeutende Stelle kommt in dieser Hinsicht der rechtlichen Regelung der sozialen Beziehungen zu, deren Bestandteil mehr oder weniger auch Alkohol ist.

Diese Arbeit versucht, eine Übersicht über den Alkoholverbrauch und dessen negative Auswirkungen in der tschechischen aber auch europäischen Gesellschaft darzustellen. Es wird die Entwicklung tschechischer Rechtsinstrumente analysiert, welche zur Verhinderung der negativen Auswirkungen des Alkohols dienen bzw. dienen sollen. Die existierenden Rechtsinstrumente sowie mögliche Vorgehensweise der rechtlichen Regelung derjenigen sozialen Beziehungen, deren qualitative Merkmale von Alkohol geprägt sind bzw. die negative Folgen des Alkoholverbrauchs mit sich bringen, werden kritisch analysiert. Die Arbeit dient als Überlegung hinsichtlich möglicher Änderungen der sozialen Haltungen sowie der Rechtsregelung *de lege ferenda*.

In ersten Kapiteln wird ein kurzer Überblick über die Entwicklung der Alkoholsucht aus globaler Sicht dargelegt. Es werden die ersten Rechtsnormen betreffend diese Problematik, wie z.B. die Gesetze Hammurabis, erwähnt. Im anschließenden Teil werden die statistischen Angaben über den Alkoholverbrauch auf nationalem und europäischem Niveau präsentiert. Dieser Teil der Arbeit zielt darauf ab, anhand zugänglicher Angaben auf die quantitative Seite der Problematik einschließlich einer Menge von negativen und durch Alkoholsucht verursachten Folgen hinzuweisen, wie z.B. Kriminalitätswachstum, Problemen in Familien, Gewalt und Familiengewalt, Krankheiten und Abnahme der Leistungsfähigkeit der Alkoholabhängiger.

Im nächsten Teil wird die Entwicklung der anwendbaren tschechischen Rechtsnormen geschildert. Analyse der bestehenden Rechtsregelung bildet den zentralen Teil der Arbeit. Sie

fängt mit der Darlegung der internationalen Dokumente welche die existierende Rechtsregelung wesentlich beeinflusst haben. Die Analyse konzentriert sich dann auf das Gesetz Nr. 379/2005 Slg. über die Maßnahmen zum Schutz vor den durch Tabakerzeugnisse, Alkohol und sonstige Suchtmittel verursachten Schäden und über die Änderung der zusammenhängenden Gesetze, auf das Gesetz Nr. 361/2000 Slg. (Straßengesetz), ausgewählte Bestimmungen des Verwaltungsstrafgesetzes und Strafgesetzbuches. Am Rande wird auch die Steuergesetzgebung erwähnt. Der Kritik werden die Kundmachungen der Gemeinden und Städte unterworfen, welche die Prohibition einführen. Ihre Anzahl hat in letzter Zeit erheblich zugenommen.

Der letzte Teil der Arbeit widmet sich der regulativen Beziehungen des Privatrechts, nämlich den möglichen Folgen einer übermäßigen Alkoholkonsumation gemäß dem bürgerlichen Recht und den bürgerlichen Vereinen, die bei Korrektur der zerstreuten menschlichen Leben tätig sind.

Legal and social control of alcoholism

Key words:

Alcohol

Prohibition

Indulge, abuse alcohol consumption

Prohibition of alcohol consumption